

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2024

Bc. Lukáš Kowala

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Magisterská diplomová práce

**Analýza jednotlivých segmentů
polského knižního trhu v rámci
komparace s českých knižním trhem
v letech 2012–2021**

Bc. Lukáš Kowala

Katedra bohemistiky

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.

Studijní program: Ediční a nakladatelská praxe

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Analýza jednotlivých segmentů polského knižního trhu v rámci komparace s českým knižním trhem v letech 2021–2012* vypracoval samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci

.....

podpis

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Lence Pořízkové, Ph.D., především za její vstřícnost a trpělivost při vedení této práce. Rovněž jsem vděčný za veškeré cenné rady, kterých se mi z její strany dostávalo. Poděkovat bych chtěl rovněž Piotrovi Dobrołęckému, který mě odkázal na průzkumy společnosti Biblioteka Analiz a dokázal pohotově reagovat na mé dotazy.

Obsah

ÚVOD	7
1 VÝVOJ KNIŽNÍ KULTURY A KNIŽNÍHO TRHU V POLSKU	9
1.1 TROJÍ DĚLENÍ POLSKA A JEHO VLIV NA KNIŽNÍ TRH	10
1.2 PŘES SVĚTOVÉ VÁLKY KE ZNÁRODNĚNÉMU PRŮMYSLU	14
1.1.1 <i>Nakladatelství ve znárodněném knižním trhu.....</i>	<i>16</i>
1.1.2 <i>Distribuce knih a knihkupectví v době centrálního plánování.....</i>	<i>19</i>
1.3 PRIVATIZACE KNIŽNÍHO TRHU A NÁSTUP TRŽNÍCH MECHANISMŮ	20
1.1.3 <i>Nakladatelství v prostředí volného ekonomického trhu.....</i>	<i>22</i>
1.1.4 <i>Krach monopolní distribuce a hledání nové distribuční sítě.....</i>	<i>26</i>
1.1.5 <i>Transformace knihkupectví v rámci volného trhu.....</i>	<i>30</i>
2 PROBLEMATIKA SOUČASNÉHO KNIŽNÍHO TRHU	34
2.1 STÁTNÍ REGULACE A REFORMY KNIŽNÍHO TRHU	35
2.2 POVINNÝ VÝTISK A ISBN	37
2.3 OHROŽENÍ A PŘÍLEŽITOSTI V PROSTŘEDÍ POLSKÉHO KNIŽNÍHO TRHU	40
3 NAKLADATELSKÝ SEGMENT V RÁMCI KNIŽNÍHO TRHU.....	44
3.1 RŮST POČTU VYDANÝCH KNIH A POKLES PRŮMĚRNÉHO NÁKLADU.....	44
3.2 ČTENÁŘSKÉ TRENDY A JEJICH VLIV NA PŘEKLADOVOU LITERATURU.....	47
3.3 STRUKTURA NAKLADATELSKÉHO SEGMENTU V POLSKU	51
3.4 NEJVĚTŠÍ NAKLADATELÉ V POLSKU.....	53
4 DISTRIBUCE KNIH NA TRHU	63
4.1 PROMĚNA DISTRIBUČNÍHO SEGMENTU DO SOUČASNÉ PODOBY	63
4.2 NEJVĚTŠÍ DISTRIBUTOŘI V POLSKU.....	67
5 MALOOBCHODNÍ PRODEJ KNIH V POLSKU	72
5.1 NEJVĚTŠÍ KNIHKUPECKÉ ŘETĚZCE V POLSKU	75
5.2 INTERNETOVÝ PRODEJ KNIH.....	79
5.3 PRODEJ E-KNIH A AUDIOKNIH	82
5.4 PRODEJ A PROPAGACE KNIH V RÁMCI KNIŽNÍCH VELETRHŮ	84
6 PANDEMIE COVID-19 A JEJÍ VLIV NA POLSKÝ KNIŽNÍ TRH.....	89
7 POROVNÁNÍ S ČESKÝM KNIŽNÍM TRHEM	94
ZÁVĚR.....	100
SUMMARY.....	103

SEZNAM TABULEK	106
ANOTACE.....	107
ABSTRACT.....	108
BIBLIOGRAFIE	109

Úvod

Polský knižní trh se může zdát v mnohých aspektech podobný tomu českému. Zejména jeho určitá historická etapa, od konce čtyřicátých let do konce let osmdesátých dvacátého století, probíhala ve znamení národního plánování a zestátněného průmyslu. Ovšem právě již na konci let osmdesátých docházelo k odlišnostem, které posléze mohly ovlivnit směřování současného knižního trhu, jak v Polsku, tak i ČR.

Tato diplomová práce vznikla s cílem přiblížit současný polský knižní trh především optikou tří základních segmentů, a to nakladatelského, distribučního a knihkupeckého (maloobchodního) akademické i širší veřejnosti. V práci se zaměřím především na desetiletí 2012–2021, ovšem v případě potřeby jej budu konfrontovat se staršími i nejaktuálnějšími statistickými daty. Postupovat budu deskriptivním způsobem na základě srovnání již zveřejněných průzkumů trhu a statistických dat.

Budu čerpat především z jednotlivých analýz a statistických dat, které napříč celým knižním trhem v Polsku provádí společnost Biblioteka Analiz, která vydává stejnojmenný dvoutýdeník a spravuje stránky Rynek-ksiazki.pl. Důležitým zdrojem pro mě bude rovněž ročenka „Ruch wydawniczy w liczbach“, kterou zveřejňuje Biblioteka Narodowa ve Varšavě. V případě potřeby budu konkrétní data porovnávat s českou „Zprávou o českém knižním trhu“ a poukazovat na jednotlivé odlišnosti nebo naopak shodu.

První kapitola bude věnovaná stručnému historickému přehledu knižního trhu v polských zemích až do jeho přerodu na knižní trh fungující na klasických tržních mechanismech, jak jej známe dnes. V další kapitole budu hledat možné příležitosti a ohrožení polského knižního trhu, vytyčím problémy posledního desetiletí, poukážu na případné regulace ze strany státu.

Následující kapitoly se již budou věnovat konkrétní segmentům polského knižního trhu. V nakladatelském segmentu se zaměřím na počet vydávaných titulů v Polsku a představím i největší nakladatele. V kapitole o distribuci přiblížím

postupný vývoj distribučních sítí do současné podoby a rovněž zmíním největší polské distributory, kteří se stali zásadními hráči na poli polského knižního trhu. V neposlední řadě se zaměřím i na negativní rys polského knižního trhu – úbytek kamenných knihkupectví, který souvisí s rozvojem internetového prodeje a rabatovými válkami o přízeň čtenáře. V samostatné kapitole neopomenu ani globální covidovou pandemii, která zejména v letech 2020 až 2021 ovlivnila celý svět, knižní trh nevyjímaje. V závěrečné kapitole porovnáám nejvýznamnější data polského knižního trhu se zveřejněnými údaji ze statistik českého knižního trhu.

V případě citace polského textu, který není přeložený do češtiny, budu využívat vlastní překlad, což uvedu v poznámce pod čarou. Vzhledem k tomu, že v práci porovnávám rovněž obrat knižního trhu, budu některé položky pro efektivnější možnost srovnání převádět z polské měny do české. K převodu využiji kurz České národní banky, což rovněž uvedu společně s aktuálním datem převodu v poznámce pod čarou.

1 Vývoj knižní kultury a knižního trhu v Polsku

Přestože předmětem zájmu této práce je současný knižní trh v Polsku a aktuální situace v jeho jednotlivých segmentech, pro snadnější pochopení a orientaci je nutné nastínit v základních obrysech stručnou historii Polska, která měla mnohdy buď přímo, či nepřímo vliv na fungování knižního trhu. Některé z aspektů, pramenící z historie Polska, můžou mít na knižní trh vliv až dodnes. Patrné je to zejména při srovnávání jednotlivých vojvodství,¹ neboť situace na knižním trhu navazuje na historické dělení Polska. V každé ze tří oblastí rozděleného Polska probíhal vývoj odlišně, ať už z hlediska tržního, politického či kulturního. Právě v tomto ohledu se liší od vývoje českého knižního trhu, který sice stejně jako ten polský byl až do roku 1918 podřízený a závislý na jiném státním seskupení, ovšem vývoj probíhal, pokud možno v rámci jednoho celku jednotně (s menšími odchylkami vývoje knižního trhu v Čechách a na Moravě).

V současnosti jsou hranice polského státu jasně vymezené, ovšem i dnes je poměrně složité vytyčit si pole bádání. Polský knižní trh fungoval jak v historii, tak nyní i mimo oficiální hranice státu. V případě, že započítáme do součtu potencionálních čtenářů všechny polsky mluvící obyvatele, ať již žijící v Polsku či jinde na světě, dostaneme se k více než 50 miliónům. Toto číslo řadí Polsko k velkým subjektům na pozici knižního trhu společně s např. Německem, Francií či USA. Čeští potencionální čtenáři, se svými 15 milióny, v případě, že započítáme i Slováky, se řadí spíše ke střednímu knižnímu trhu společně se Švédskem, Nizozemskem aj.²

V Polsku žije necelých 38 miliónů obyvatel, mimo Polsko žije až 20 miliónů více či méně polsky mluvících krajanů, kteří ze strany polské vlády

---

¹ Vojvodství jsou nejvyšším správním celkem administrativního dělení Polska. Celé Polsko se skládá z 16 vojvodství. Českým ekvivalentem pro vojvodství by byly kraje ČR.

² MÜLLEROVÁ, Lenka. *Knižní marketing*. Günther. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 79.

dostávají nejrůznější druhy podpory.³ Mnozí z těchto polsky mluvících obyvatel se však ocitli na území Polska či naopak mimo něj proti své vůli, což je dáno historickým vývojem hranic, které se radikálně po staletí proměňovaly. Jedná se zejména o východní oblasti Evropy, o které Polsko přišlo během tzv. Trojího dělení Polska, případně dále během poválečných vyrovnávání ve 20. století. Dnes tato území patří Litvě, Ukrajině, Bělorusku nebo také Česku (Těšínsko). Určit polskou identitu je složité jak z etnických, tak i regionálních důvodů.

1.1 Trojí dělení Polska a jeho vliv na knižní trh

Vynález Gutenbergova knihtisku ve čtyřicátých letech 15. století znamenal pro dosavadní rukopisný knižní trh zásadní obrat. Jeho šíření však bylo pozvolné. Zřejmě první tiskárna na území dnešního Polska byla tiskárna ve Vratislavi z roku 1473, toto město se však nacházelo mimo hranice tehdejšího polského království a spadalo do německé oblasti. Na konci téhož roku však vznikla tiskárna v Krakově, založil ji Kasper Straube, tiskař pocházející původně z Bavorska.⁴ Právě Krakov se stal hlavním tiskařským centrem a fungovala zde většina polských tiskáren, což se změnilo až v 17. století, kdy se hlavním městem Polska stala Varšava.

Tiskárny ale vznikaly i v dalších městech Polského království. V 16. a 17. století bylo možné nalézt na území Polského království, které bylo poměrně liberální k tiskařům utíkajícím z nábožensky netolerantních zemí, pestré složení různorodě orientovaných tiskáren. Na území Litvy⁵ vznikaly kalvínské tiskárny, v Krakově polské reformační tiskárny, v Lešně tiskárna Jednoty bratrské, spojená s činností J. A. Komenského, ve Vilnius a následně i v Kyjevě fungovaly

---

³ *Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami za granicą w latach 2015-2020*. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Online. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rzadowy-program-wspolprac-z-polonia-i-polakami-za-granica-w-latach-2015-2020>. [cit. 2023-12-08].

⁴ SZWEJKOWSKA, Helena. *Książka drukowana XV-XVIII wieku: zarys historyczny*. Wrocław: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1975, s. 45.

⁵ Polsko-litevská unie existovala od roku 1569, ukončena byla až během třetího dělení Polska v roce 1795.

pravoslavné tiskárny, Krakov i Lublin byly místem, kde Židé provozovali hebrejské tiskárny.⁶

Zcela zásadně se fungování knižního trhu změnilo na konci 18. století, kdy v poměrně krátkém horizontu proběhlo tzv. Trojí dělení Polska. Polsko jako stát fakticky přestalo existovat a bylo rozděleno mezi okolní velmoci. Není složité si představit, že důsledky byly pro Polsko zcela fatální, jak z politického, tak i ekonomického, sociologického a kulturního hlediska.

Během prvního dělení v roce 1772 si carské Rusko zabralo část Litvy, zatímco Prusko si zabralo přes 36 tisíc km² a habsburská monarchie anektovala téměř 82 tisíc km². Druhé dělení v roce 1793 se obešlo bez rakouského záboru, dělení proběhlo mezi Ruskem, které si zabralo většinu ukrajinských zemí (přes 250 tisíc km²) a Pruskem (přibližně 57 tisíc km²). Poslední dělení v roce 1795 bylo pro fungování polského státu definitivní. Habsburské Rakousko si rozšířilo Halič o 47 tisíc km², Rusko zabralo dalších 120 tisíc km² a Prusko získalo 48 tisíc km², včetně Varšavy, kterou však později ztratilo během napoleonských válek. Po porážce Napoleona se dostala Varšava pod vliv carského Ruska.⁷

Každá z těchto tří velmocí zaváděla v rámci svých polských podílů společenské změny, které měly radikální dopady na polské obyvatelstvo, které rovněž změnilo státní příslušnost. Zároveň se obyvatel dotkla reformní politika, nejvíce na Haliči, kde zrovna probíhaly tereziánsko-josefínské reformy, podobně tomu bylo i u kateřinských reforem v Rusku. Bylo samozřejmostí, že se velmoci zasadily o to, aby byla výrazně omezena moc polské šlechty a profesních stavů. Konkrétně v rakouské Haliči byl při vytváření správní struktury použitý český model. Polské země se často stávaly určitou plochou pro experimentování, pokud se reformy zdařily, použily se i v rámci jiných zemí.⁸ Rychlým tempem rostla zejména

---

⁶ *Historia druku w Polsce*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_druku_w_Polsce#CITEREFSzwejkowska1975. [cit. 2023-12-08].

⁷ FRIEDL, Jiří; JUREK, Tomasz; ŘEZNÍK, Miloš a WIHODA, Martin. *Dějiny Polska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2023, s. 214.

⁸ Tamtéž, s. 302.

populace bývalého Polska, která při posledním dělení měla kolem 12 miliónů obyvatel, těsně před vypuknutím první světové války se demografický růst vyšplhal až k hodnotě téměř 30 miliónů obyvatel. Vznikala i nová polská města, např. město Lodž bylo na konci 18. století zanedbatelnou vesnicí, před vypuknutím první světové války mělo téměř půl miliónu obyvatel. Přesto až 70 % obyvatel žilo na venkově.⁹

Velký vliv na distribuci (nejen) v rámci knižního trhu měla železniční síť, která se v rámci jednotlivých zabraných regionů výrazně odlišovala. Hustota pokrytí železniční sítě byla největší v zemích pruského záboru (Velkopolsko a také pruské Slezsko), částečně pokrytá byla železniční síť na Haliči (rakouský zábor) a nejnižší pokrytí bylo v ruských guberniích, kde nebyly stavěny nové železniční sítě záměrně.¹⁰

V průběhu 19. století se nabízela otázka, kterou si kladla polská inteligence, a to, jak může skrze své utrpení „spasit“ celou Evropu. Mladá generace v období romantismu dostávala nové nadšení, hledala zejména duchovní význam v rámci vlasteneckého ideálu. Dobrá polská kniha se stala nikoliv pouhým materiálním artiklem, nýbrž duchovní hodnotou. Polský jazyk se stal nejen prostředkem, jak oslovit všechny krajany, rovněž byl jediným atributem, který spojoval všechny Poláky i napříč geografickým rozdělením. Na rozdíl od českého národní obrození nebylo potřeba jazyk zachraňovat a kanonizovat, nutné bylo však pozvednout jeho duchovní hodnotu a motivovat tak další Poláky k patriotismu. Polsko se tak mělo stát v metaforickém slova smyslu jakýmsi Kristem Evropy, skrze jehož utrpení dojde celá Evropa vytoužené „spásy“ a obrody. Tento projev polského mesianismu přetrvával po celé období romantismu a v určitých obměnách funguje v Polsku dodnes (zejména díky podpoře národního spisovatele Adama Mickiewicze, který

---

⁹ Tamtéž, s. 320–321.

¹⁰ Tamtéž, s. 333.

poukazoval na styčné body polské identity,¹¹ byť sám polovinu svých děl napsal v emigraci).

Do doby rozdělení Polska prožíval polský knižní trh poměrně rychlý rozvoj a prosperoval, posléze se rozštěpil do tří jednotlivých trhů, rozdělených hranicemi, zpoplatněných cly. V každém z nich platily jiné zákony, jiné sankce, jiný stupeň cenzury a další regulace, jiné možnosti distribuce a odlišné technologické možnosti. Na bývalém území Polska ve 2. polovině 19. století přesto fungovalo asi 600 knihkupectví, která nabízela jak domácí publikace, tak i zahraniční. Některá knihkupectví prováděla i výpůjční službu, případně vydávaly knihy vlastním nákladem, který se pohyboval od 500 až do 4 000 ks.¹²

Např. na území Velkopolska (pruský zábor) chyběly univerzity, které by mohly alespoň zdánlivě podpořit polské podzemní dění. Pruská cenzura byla ze všech tří záborů nejtuzší, zároveň zde probíhala silná germanizace, která se projevovala i nedostatkem knihoven na území Velkopolska (pokud se zde knihovna vyskytovala, nabízela k půjčení zejména knihy v němčině). Ještě na začátku 19. století zde knihy vydávali zejména tiskaři, kteří mnohdy plnili funkci jak nakladatelů, tak i knihkupců, případně tiskli knihy na zakázku pro knihkupce.¹³

Intenzita regulace knižního trhu byla rovněž různá, odvíjející se od konkrétní politické situace v dané oblasti. Všechny tři záborové velmoci se však snažily, aby cenzurou neprošly jakékoliv prvky polského patriotismu a náznaky polské nezávislosti. Zároveň byla zjevná snaha o to, aby tisk i knižní produkce podporovaly asimilaci polských obyvatel v rámci konkrétního záboru (zejména v ruském a pruském, méně v rakouském). V pruském záboru až do poloviny

---

¹¹ Tamtéž, s. 344.

¹² KLUKOWSKI, Bogdan. *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce*. Warszawa: SBP, 2008, s. 46–47.

¹³ KAŹMIERCZAK, Andrzej. Stan badań nad historią produkcji książki polskiej w Wielkopolsce w okresie zaborów. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. 1968, roč. 7, č. 66, s. 35–49.

19. století fungovala předběžná cenzura, posléze se využívala zejména cenzura následná.¹⁴

V rakouském záboru fungovala situace velmi obdobně. Cenzura tiskovin a knih podléhala policejním nadřízeným orgánům ve Lvově a Krakově. Kontroloři běžně vyškrtávali slova jako „vlast“ a nahrazovali je slovem „kraj“, vadilo i slovo „Poláci“, které bylo nahrazováno slovem „krajané“.¹⁵

V ruském záboru se předběžná cenzura udržela nejdéle, až do roku 1905, a fungovala v souladu s cenzurou následnou. Cokoliv bylo namířeno proti náboženství, morálce a zejména proti samotné vládnoucí mocnosti, bylo ihned cenzurováno. Všechny univerzity v oblasti ruských gubernií musely vytvořit ve svých řadách cenzurní komise, které spravovalo ministerstvo osvěty v Petrohradě, aby je později převzalo ministerstvo policie. V „Polském království“, jak se oficiálně jmenovala Ruskem spravovaná polská gubernie, posléze vznikla sjednocená instituce pod názvem „Warszawski komitet cenzury“ (dále WKC), spadající přímo pod petrohradskou vládu. Cenzura se radikalizovala především při „Lednovém povstání“ 1863, které skončilo porážkou polských povstalců na podzim 1864. Kontrolou prošla každá kniha, časopis i brožura vydaná ve Varšavě, případně dovezená ze zahraničí. Fungovala tedy jak vnitřní cenzura v rámci „Polského království“, tak i vnější cenzura, která se vztahovala na importované publikace, které rovněž podléhaly kontrole. Knihy, které WKC zadržel a neprošly cenzurou, byly posléze zakázány v celém carském Rusku. Naopak nakladatelé, kteří s WKC a petrohradskými úřady spolupracovali, byli propagováni a oceňováni.¹⁶

1.2 Přes světové války ke znárodněnému průmyslu

S příchodem první světové války vzrostly naděje Poláků na vytvoření vlastního státu. Mnohé oblasti, které Polsku před rozdělením státu patřily, byly

---

¹⁴ MATCZUK, Alicja. Potyczki bibliografów z cenzurą w okresie zaborów. *Folia Toruniensia*. 2017, roč. 17, s. 76.

¹⁵ Tamtéž, s. 77.

¹⁶ Tamtéž, s. 88–93.

přiznány jiným, rovněž nově vznikajícím státním zřízením (Litva, Bělorusko, Ukrajina ale i Československo). Po válce se na politické úrovni zhoršily vztahy Polska téměř se všemi sousedy. Etničtí Poláci tvořili pouze 60 % populace, nový polský stát byl tedy národnostně nejednotný.¹⁷

V roce 1918 se nacházelo přibližně 415 knihkupectví v oblasti bývalého „Polského království“, tedy ruského záboru. 68 z nich se nacházelo přímo ve Varšavě.¹⁸ Na začátku dvacátých let se počet navýšil na více než 1000 knihkupectví, zde jsou však již započítány i oblasti z bývalých záborů Pruska i Rakouska.¹⁹ Na konci třicátých let se počet zdvojnásobil a v Polsku fungovalo téměř 2000 knihkupectví.²⁰ Co se týče vydaných titulů na území Polska, vyšlo ve školním roce 1936–1937 více než 6000 titulů v polštině a přes 1000 titulů v dalších jazycích (zejména v ukrajinštině).²¹ Pravidelně se konaly propagační akce na podporu polské knihy, probíhající formou knižních výstav a trhů, kde mohli čtenáři zakoupit knihy se slevou.²²

Ve dvacátých letech 75 % obyvatel žilo na venkově, což se do konce druhé světové války změnilo pouze nepatrně.²³ Rolnické práce na polích měly vliv na školní docházku dětí, ta zase ovlivňovala gramotnost, která se podepsala i na vývoji knižního trhu. Ještě v roce 1921 přes 33 % obyvatel Polska starších 10 let neumělo číst a psát.²⁴ Dvacátá léta nebyla na rozdíl od Československa pro Poláky obdobím prosperity, ale spíše chaosu, politické nejednoty, hospodářské krize, se kterou nepřímo rostl polský antisemitismus.

Přesto však polský knižní trh čekala mnohem těžší období. Během německé okupace dostala všechna polská nakladatelství komplexní zákaz činnosti,

---

¹⁷ FRIEDL, pozn. 7, s. 443.

¹⁸ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 57.

¹⁹ Tamtéž, s. 58.

²⁰ Tamtéž, s. 60.

²¹ Tamtéž, s. 59.

²² Tamtéž, s. 64.

²³ FRIEDL, pozn. 7, s. 442.

²⁴ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 60.

knihkupectví se však zákaz netýkal. V knihkupectvích se prodávaly knihy, které byly vydány do roku 1939, případně nově vydané, se záměrně falšovaným datem a místem vydání.²⁵ Někteří ze spisovatelů se uchýlili do bývalých polských měst, která se nacházela na sovětském území (zejména Vilnius a Lvov) a kde mohli až do německé okupace v roce 1941 pracovat.²⁶

Hranice Polska se měnily i po druhé světové válce a Polsko se geograficky posunulo více na západ²⁷ ale politicky a ideologicky již směřovalo na východ. Od ledna 1947 se stali rozhodující mocenskou silou v Polsku komunisté. Znárodněno bylo přes 86 % průmyslu, prostor zůstal pouze pro drobné podnikání.²⁸

1.1.1 NAKLADATELSTVÍ VE ZNÁRODNĚNÉM KNIŽNÍM TRHU

Zásadní změny se dotkly i knižního trhu. Ještě na sklonku čtyřicátých let byla zlikvidována většina soukromých nakladatelských domů, jejichž produkce činila až polovinu všech knih, které se v knihkupectvích objevily. V rozmezí let 1945–1947 fungovalo takových nakladatelství 264, některá se mohla pyšnit mnoholetou tradicí.²⁹ Omezené možnosti však měla i nakladatelství církevní nebo veřejná nakladatelství. Místo zlikvidovaných soukromých nakladatelství vznikla nakladatelství státní nebo družstevní. Tato nakladatelství byla plně podřízená vládnoucí politické straně. V roce 1950 fungovalo pouze 14 rozsáhlých státních nakladatelství, ovšem s velkým nakladatelským rozptylem.³⁰ Nakladatelská, tiskařská i knihkupecká sféra byly od sebe výrazně odděleny a byly vytvořeny příslušné úřady, které by tyto jednotlivé segmenty mohly zpracovat centrálně.

Klasický knižní trh se zastavil, nakladatelství tvořila nakladatelské plány, zároveň byla závislá na přidělu papíru, který byl rovněž plánovaný centrálně.

---

²⁵ Tamtéž, s. 67.

²⁶ Tamtéž, s. 70.

²⁷ Náhradou za území západní Ukrajiny a území Běloruska získalo Polsko německé Slezsko. (FRIEDL, pozn. 7, s. 507.)

²⁸ FRIEDL, pozn. 7, s. 512.

²⁹ DOBROŁĘCKI, Piotr. *Dwudziestolecie wolnego rynku książki w Polsce (1989-2009)*. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2010, s. 25.

³⁰ Tamtéž, s. 25.

Plánování pro tiskárny, nakladatele i knihkupce probíhalo v „Centrálním úřadě nakladatelství, grafického průmyslu a knihkupců“.³¹ Navíc byly všechny rukopisy několikanásobně cenzurovány. Většina z nakladatelství se nacházela ve Varšavě, až v polovině padesátých let docházelo k postupné decentralizaci a mohlo vzniknout několik regionálních nakladatelství. Situaci lze poměrně názorně ukázat na příkladu z roku 1955. Deset největších nakladatelů vyprodukovalo téměř polovinu všech titulů, které v Polsku v roce 1955 vyšly, což činilo až 80 % celého knižního nákladu.³² Největší nakladatelské instituce publikovaly ročně stovky titulů. Např. významné nakladatelství PWN (Polskie Wydawnictwo Naukowe) produkovalo ročně kolem 500 titulů.³³ Až do roku 1988 vzniklo kolem 60 velkých a státem řízených nakladatelství,³⁴ v té době však již fungovala i jiná alternativa než pouze oficiální, ale plně závislá nakladatelství.

Podobně jako v Československu byla kromě oficiální literatury vydávaná i exilová literatura v zahraničí a přímo v Polsku pak literatura samizdatová, označovaná spíše jako „druhý oběh“. Výrazněji se začala objevovat v polovině 70. let, v reakci na povstání společensko-politického charakteru a navazovala na nezávislé organizace, či opoziční politické strany, které organizovaly stávky a protesty kvůli rapidnímu zvyšování cen. Zejména po zavedení Výjimečného stavu v prosinci 1981 se podzemní síly zmobilizovaly, následující rok tak byl vrcholným z hlediska podzemního knižního trhu.³⁵ V květnu 1989 již byly některé z časopisů „druhého oběhu“ vydávány ve státních tiskárnách. Některá knižní vydání dosahovala nákladů v řádech deseti tisíců, nejvíce publikací a časopisů vyšlo ve Varšavě.³⁶

„Třetí oběh“ se objevil v polovině 80. let jako další alternativa nejen k oficiálně vydávané literatuře, ale rovněž jako alternativa k literatuře „druhého

---

³¹ Tamtéž, s. 25.

³² Tamtéž, s. 25.

³³ Tamtéž, s. 25.

³⁴ Tamtéž, s. 26.

³⁵ KUTA, Cecylia. Prasa drugiego obiegu w PRL. In: KARDELA, Piotr; WAROT, Paweł a WOLSZA, Tadeusz. *Wbrew partii i cenzurze: media podziemne w PRL: studia i artykuły*. Warszawa: IPN, 2012, s. 20.

³⁶ Tamtéž, s. 24.

oběhu“. Autoři „třetího oběhu“ nemuseli souhlasit s mnohdy politicky angažovaným „druhým oběhem“, zaměřovali se spíše na okrajové kulturní žánry (ať už v hudbě, literatuře či umění) a vydávali specializovanou literaturu, která nechtěla ani nemohla být mainstreamovým zbožím. Právě autoři tohoto proudu literatury často určovali směr knižního trhu v době převratných změn na přelomu osmdesátých a devadesátých let. Protože tito malí nakladatelé kvůli svému potencionálně malému čtenářstvu nebyli pro oficiální knižní trh ohrožením, podléhal „třetí oběh“ menší kontrole cenzury.³⁷

Již na počátku 80. let bylo jasné, že centralizovaný systém plánování je z dlouhodobého hlediska neudržitelný. Postupné ekonomické i politické reformy a kompromisy s vládnoucí stranou docílily toho, že již v roce 1988 začala vznikat první soukromá nakladatelství, a do konce roku 1989 vzniklo až 300 nových nakladatelských subjektů.³⁸ Mnohé z nich krátce na to zanikly, nicméně bylo zřejmé, že knižní trh, který přes 40 let fungoval jako nástroj centrálního plánování vládnoucí strany, které se neshodovalo s reálnými potřebami čtenářské obce, se otevíral svobodnému kapitalistickému řízení. Mnozí nakladatelé posléze vzpomínali na období, kdy bylo možné vydávat knihy v přemrštěných nákladech a spoléhat se na monopolního distributora a na to, že všechny knihy najdou svůj odbyt. Nakladatel Uchański vzpomínal, jak v roce 1987 fungovaly 3 možnosti plánování nákladů knihy. První počítala s 10 000 nákladem, který se ovšem musel dostat ke konečnému zákazníkovi. Druhá varianta počítala s nákladem do 30 000 knih, který byl stále ekonomicky bezpečný. Poslední varianta počítala s nákladem až 150 000 knih, zde se však již předpokládala určitá poptávka po knize. Některé vysoce poptávané tituly, jako např. „Jeden den Ivana Děnisoviče“, který vyšel roku 1989, snesl i náklad 300 000, kompletně celý se rozprodal.³⁹

---

³⁷ CZAPLIŃSKI, Przemysław. *Powrót centrali*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007, s. 8.

³⁸ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 27.

³⁹ Tamtéž, s. 120.

1.1.2 DISTRIBUCE KNIH A KNIHKUPECTVÍ V DOBĚ CENTRÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Od roku 1954 se stala „Składnica Księgarska“ centralizovaným a monopolním distributorem. Fungovala jako jakési skladiště komplexní produkce všech státem řízených nakladatelských subjektů. Spadalo pod ní 12 oddílů, sklady měla rozmístěné po celém Polsku.⁴⁰ Odtud se knihy posléze distribuovaly do maloobchodní sítě, tedy rovněž centrálně spravovaných knihkupectví, která jednotně spadala pod „Dom książki“, který organizoval přes 90 % knihkupectví v zemi.⁴¹ Dle soupisu „Związku Księgarzy Polskich“⁴² z roku 1948 se na území celého Polska nacházelo 1149 soukromých a družstevních knihkupectví.⁴³ O dva roky později to bylo pouze 500 knihkupectví, která postupně prošla procesem znárodnění v roce 1950.⁴⁴ Oba národní podniky, jak distribuce, tak i knihkupectví, spadaly pod ministra kultury, až v sedmdesátých letech přešly pod „Zjednoczenie Księgarskie“ (Svaz knihkupců).⁴⁵ „Składnica Księgarska“ sídlila ve Varšavě a kromě distribuce knih do jednotlivých knihkupectví „Domu książki“ distribuovala knihy i do knihoven, od roku 1988 již na náklady knihovny, která od centrálního distributora získala 17 % obchodní marži z maloobchodní ceny na účel budování knihovního fondu.⁴⁶

Koncem roku 1982 dochází vlivem pozvolné hospodářské reformy k uvolnění schematickeho plánování knižního trhu a pomalu se do celého systému dostávají tržní mechanismy. Zrušeny byly všechny centrální svazy nakladatelů, tiskařů i knihkupců, které více než 30 let rozhodovaly o všem v souladu se státní mocí. Nyní dostaly instituce určitou nezávislost. Pozvolně začalo probíhat samofinancování státních podniků, které se již nemusely zodpovídat centrálním svazům. Státní podniky mohly postupovat a plánovat individuálně, dle konkrétní

---

⁴⁰ KLUKOWSKI, Bogdan, TOBERA, Marek. *W tym niezwyklym czasie*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie SEDNO, 2013, s. 62.

⁴¹ Tamtéž, s. 62.

⁴² Svaz polských knihkupců

⁴³ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 75.

⁴⁴ Tamtéž, s. 77.

⁴⁵ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 66.

⁴⁶ Tamtéž, s. 66.

potřeby. Jelikož vláda uznala, že státní podniky ještě nejsou na takový provoz zcela připraveny, vypsala poměrně podrobný program dotací a finanční podpory. Prakticky to vypadalo tak, že knihkupecký provoz již nebyl centrálně plánovaný „Zjednoczeniem Księgarskim“, ale zodpovídal se přímo „Domu książki“. Podobná situace proběhla i u nakladatelů a tiskáren.⁴⁷

V roce 1989 už polský knižní trh (na rozdíl od toho českého) pracoval dle tržních mechanismů, což přinášelo velké nedorozumění mezi dalšími státy pod sférou vlivu SSSR. V září 1989 se konala poblíž Moskvy mezinárodní konference knihkupců s 11 státními delegacemi. Změny v polském hospodářském systému dostaly od účastníků některých zemí kritickou odezvu (Bulharsko, NDR), naopak mnohé země změny přivítaly (Maďarsko, Československo a rovněž SSSR).⁴⁸ Tato situace pouze potvrzovala, že pád socialistického hospodářského systému je velmi blízko.

Po roce 1989 „Składnica Księgarska“, jako do té doby jediný distributor knih v zemi, nebyla připravena na volný knižní trh. Nevyhovující organizační struktura a nadměrně velká poptávka po knihách si vynutila, aby vznikly nové velkoobchodní struktury, které by zajistily komunikaci a zejména transport mezi nakladateli a knihkupectvími. Podobně také knihkupecká síť „Dom książki“ musela přetransformovat své působení. Mnohé z poboček zanikly, protože nezvládly platit nájem za prostory, které se často nacházely v nejperspektivnějších místech města.⁴⁹

1.3 Privatizace knižního trhu a nástup tržních mechanismů

Státní převrat a následnou změnu režimu v ČR symbolizuje 17. listopad a začátek sametové revoluce. V Polsku nebyl tento proces spojený s jednou konkrétní událostí, ale změna režimu přicházela velmi pozvolně a její začátky lze

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 72.

⁴⁸ Tamtéž, s. 74.

⁴⁹ ZEKIN-KOMPANOWSKI, Tomasz. *Branża wydawniczo-księgarska w ostatniej dekadzie (1989–1999)*. In: *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Bibliologia*, 2000, s. 114. Dostupné z: <https://1url.cz/nuYJ4>, [cit. 2023-12-15].

již pozorovat koncem roku 1988 se vstupem prvních soukromých společností na polský trh. Přestože se jisté prvky tržního mechanismu objevovaly již v 80. letech, v porovnání s Československem se Polsko nacházelo v mnohem horší ekonomické kondici, k čemuž přispěla i vysoká zadluženost a z ní pramenící vysoká inflace.⁵⁰

Velké ekonomické změny, svobodné rozhodování soukromých podnikatelů, nové subjekty na trhu a privatizování státních podniků zasáhly a postupně celkově obměnily rovněž dosud státem řízený knižní trh v Polsku i Československu.⁵¹ Již na přelomu let 1988–1989 vstupovaly do prostředí knižního trhu v Polsku nové osoby, který s velkými ambicemi a sny toužily dosáhnout úspěchu a zisku. Polský trh byl „vyhladovělý“, čtenáři toužili po knihách, které dosud v knižní nabídce nebyly vůbec, nebo byly velmi žádaným podpultovým zbožím. Z dnešního pohledu astronomické náklady knih, které se v prvních letech volného knižního trhu objevovaly, dokázaly najít své čtenáře.⁵² Nakladatelé se nemuseli ohlížet na regulaci papíru, nikdo jim nediktoval ediční plány, navíc v květnu 1990 byla oficiálně zrušena cenzura, která již prakticky nebyla vykonávaná od začátku roku 1989.⁵³

Vznikalo mnoho nakladatelských subjektů, které čerpaly z výše zmíněných výhod, problémem mnohých však byla ekonomická negramotnost, případně profesní nevyzrálost a neobratnost v rámci knižního trhu, neznalost fungování knižní kultury vůbec. Mnohé podniky v krátkém čase vznikly a podobně i zanikly. Největší nárůst byl zaznamenán v druhé polovině roku 1989 a na začátku roku 1990.⁵⁴ Jelikož ještě nebyla vytvořena stabilní privátní distribuce a bývalá státní distribuce a velkoobchod „Składnica Księgarska“ se ocitl ve velkých ekonomických problémech, rozvinul se na začátku 90. let tzv. „handel stolikowy“⁵⁵, což by se dalo přeložit do češtiny jako „pouliční prodej“. Knihy prodávali většinou přímo

---

⁵⁰ FRIEDL, pozn. 7, s. 561.

⁵¹ V Československu proběhla tato ekonomická reforma téměř s ročním zpožděním.

⁵² DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 7.

⁵³ Tamtéž, s. 34.

⁵⁴ Tamtéž, s. 10.

⁵⁵ Tamtéž, s. 10.

nakladatelé, případně distributoři přímo na ulicích větších měst. Prodej byl nekontrolovaný, kvalita knižního zpracování mnohdy nevalná, úroveň překladů různorodá, ovšem „hlad“ čtenářů po zahraničních titulech byl veliký. Podobným způsobem byly prodávány knihy na začátku devadesátých let i v Československu.

1.1.3 NAKLADATELSTVÍ V PROSTŘEDÍ VOLNÉHO EKONOMICKÉHO TRHU

Situace nakladatelů na volném ekonomickém trhu byla složitá a nepřehledná. Ve stejné době na trhu fungovali stále ještě státní nakladatelé, svou činnost začínali soukromí nakladatelé, legalizováni byli nakladatelé podzemního „druhého“ i „třetího oběhu“, na trh vstupovaly i zahraniční subjekty, fungovala některá původně státní nakladatelství, která se již podařilo zprivatizovat, a poměrně zdařile si vedla i katolická nakladatelství. Do této situace vstoupily velké problémy v distribučním i maloobchodním segmentu knižního trhu. „Składnica Księgarska“ po vleklých ekonomických potížích zanikla roku 1992, čímž se prakticky zhroutila i distribuce knih. Podobné problémy se vyskytly i u sítě knihkupectví „Dom książki“, pod kterou spadalo kolem 2000 prodejen.⁵⁶ V některých regionech proběhla zdárně privatizace, některé pobočky převzali bývalí zaměstnanci, ostatní prodejny zcela zanikly.⁵⁷

Státní nakladatelství procházela poměrně radikální transformací. Zejména 2 největší státní nakladatelství (obratem i počtem vydaných titulů) se nacházela po roce 1989 ve složité situaci. Jednalo se o „Państwowe Wydawnictwo Naukowe“ (PWN) a „Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne“ (WSiP), první vydávající naučné a vědecké publikace, druhé zejména učebnice a pedagogické publikace.⁵⁸

Zakladatelem obou nakladatelství bylo „Ministerstwo Edukacji Narodowej“. V roce 1992 získal 51% podíl PWN zahraniční investor z Lucemburska a 20 % bývalí zaměstnanci.⁵⁹ Posléze samotný ředitel nakladatelství konstatoval, že tento prodej byl jedinou možností, jak upadající nakladatelství, které bylo za socialismus

---

⁵⁶ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 88.

⁵⁷ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 10.

⁵⁸ Tamtéž, s. 15.

⁵⁹ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 125.

na nejvyšších obrátových příčkách, zachránit. Situace s WSiP byla daleko složitější. Po sérii skandálů se nakladatelství podařilo zprivatizovat až v roce 1998 na trhu s cennými papíry. Paradoxně i přes tyto peripetie vykazovalo WSiP stále nejvyšší obrát a dominovalo na trhu, dokonce se uvažovalo, že by mohlo zachránit i krachující velkoobchod „Składnica Księgarska“, což se však nestalo.⁶⁰

Jiné problémy musela řešit nově vznikající soukromá nakladatelství. Mnohá vznikala bez větších ambicí a motivovala je pouze touha po zisku. Právě nedostatečný kapitál, bez kterého neměly přístup k papíru, na rozdíl od stále ještě státních nakladatelů, mohl za neúspěch mnohých soukromých nakladatelství. Většina nově vzniklých nakladatelů na začátku devadesátých let vydala pouze jednu či dvě publikace. Již kolem roku 1994 začínal být knižní trh přesycený, čtenářům ubývalo peněz a kupovanou knihu si začali pečlivě vybírat. Mnozí nakladatelé si to uvědomili příliš pozdě.⁶¹ Našli se však i takoví, kteří dosahovali výrazného zisku – např. BGW, Kurpisz, GiG, Muza nebo Amber (z nichž však pouze poslední dva jmenovaní dokázali přetrvat až do dnešních dní).⁶² Nakladatelství Amber si dokázalo zachovat až do současnosti svou nezávislost, nespadá do žádného vydavatelského holdingu a stále je jedním z předních nakladatelů beletrie na polské trhu.

Nakladatelství „druhého“ a „třetího oběhu“, kterých bylo v roce 1989 přibližně kolem 500,⁶³ se mohla zařadit do oficiálního sektoru knižního trhu. Mnozí z nakladatelů však v činnosti dále nepokračovali, jelikož s příchodem volného trhu a změnou politického režimu již neměli potřebu se vymezovat vůči společnosti. Největší z podzemních nakladatelství „NOWA“ posléze na trhu pokračovalo pod názvem „SUPERNOWA“.⁶⁴

---

⁶⁰ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 41.

⁶¹ Tamtéž, s. 131.

⁶² KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 130.

⁶³ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 26.

⁶⁴ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 131.

Stále větší postavení si postupně získávala zahraniční nakladatelství, která vstupovala na volný knižní trh ve snaze vybudovat si zde silnou pozici. Jeden z prvních velkých nakladatelů, jenž si podmanil různé evropské trhy, byl původem dánský nakladatelský holding Egmont, zaměřující se na dětské knihy, časopisy a komiksy.⁶⁵ Následovaly je další úspěšné nakladatelské subjekty, ať už se jednalo o kanadské nakladatelství Harlequin (vydávající proslulé „harlekýnky“),⁶⁶ původně německé nakladatelství Świat Książki (které vlastnil německý gigant Bertelsmann, první léta byly knihy tohoto nakladatelství prodávány pouze členům klubu zásilkovou formou),⁶⁷ německé nakladatelství právnické literatury CH Beck či nizozemský nakladatelský koncern Wolters Kluwer. Od roku 1992 s více než polovičním zahraničním podílem se mezi zahraniční nakladatele mohl počítat i původně státní lídr na trhu – PWN.⁶⁸ Mnohé tyto zahraniční subjekty, které na začátku devadesátých let vstoupily na polský trh, zde rovněž vytvořily své centrály pro sektor střední a východní Evropy, tedy země bývalého komunistického bloku. Polsko se totiž skrze svou velikost a nabyté tržně hospodářské zkušenosti z konce osmdesátých let jevílo jako vhodná země pro realizaci podnikatelských záměrů největších nakladatelů západní Evropy.

Velmi specifické postavení si dokázala udržet katolická nakladatelství, která fungovala odděleně od státních nakladatelství již za minulého režimu a podléhala kontrole „Úřadu pro správu náboženských záležitostí“, který dohlížel na činnost katolické církve.⁶⁹ Nakladatelství byla finančně podporovaná speciálním fondem zřízeným pro náboženské knihy. Ještě v roce 1987 fungovalo 32 katolických nakladatelství, která ve stejném roce vydala přes 400 titulů. Po roce 1989 katolická církev využila nabyté zkušenosti, vydávala knihy ve velkých nákladech a neuškodil jí ani zánik monopolního distributora, jelikož operovala vlastní alternativní

---

⁶⁵ Egmont působil i na českém knižním trhu. Nyní je součástí nakladatelského holdingu Albatros Media.

⁶⁶ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 91.

⁶⁷ Tamtéž, s. 114.

⁶⁸ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 19.

⁶⁹ Urząd do Spraw Wyznań

distribuční sítí, kterou kombinovala se zásilkovým prodejem.⁷⁰ Zmínit je zde nutné nakladatelství „Znak“, které si prošlo velmi zajímavou transformací. Za socialismu patřilo k elitním nakladatelstvím vydávajícím kvalitní náboženskou a filozofickou literaturu, v současnosti patří mezi středně velké nakladatele na trhu, vydávající humanistickou literaturu i beletrii. Stále si mezi svými zákazníky drží vysokou prestiž.

Odhady počtu nakladatelství na začátku fungování volného trhu se různí. V první polovině roku 1991 fungovalo v Polsku kolem 500–600 nakladatelství, z toho přibližně 40 nakladatelství bylo státních, 30 katolických, 30 univerzitních, 20 družstevních a 20 nakladatelství spadalo pod různé politické a jiné organizace. Zbýlých 400 nakladatelů patřilo do soukromé sféry.⁷¹ O dva roky později již celkový počet nakladatelských subjektů dosáhl čísla 2500. Nakladatelům rovněž pomáhala nulová sazba DPH na knihy, která se dokázala udržet až do roku 2011, přestože o její výši probíhal na politické i ekonomické úrovni velký boj.⁷²

Situace na knižním trhu se postupně stabilizuje, největšími bestsellery na trhu se stávají populární americké romány, které do roku 1989 nemohly být vydávány. Samozřejmě prudce stoupl i počet překládaných knih, přičemž na prvním místě byl anglický jazyk. Zatímco v období let 1976–1985 bylo z angličtiny přeloženo něco přes 2000 titulů, v letech 1986–1995 počet narostl na 8500 titulů, tedy o téměř 300 %.⁷³ Nárůst za totožné období byl patrný i u překladů z francouzštiny či němčiny, naopak pokles zaznamenaly zejména překlady z ruštiny (35 %) a rovněž také z češtiny a slovenštiny (13 %).⁷⁴ Náklady nejúspěšnějších titulů stoupají až ke 300 tisícovým položkám.⁷⁵ Níže uvedená tabulka ukazuje, jak vypadala v roce 1995 situace nejúspěšnějších nakladatelů dle příjmů a počtu vydaných titulů, mezi tyto nakladatele se zařadila jak dosud státní nakladatelství,

---

⁷⁰ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 20.

⁷¹ Tamtéž, s. 21.

⁷² KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 108.

⁷³ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 52.

⁷⁴ Tamtéž, s. 52.

⁷⁵ Tamtéž, s. 38.

tak tak i nově vzniklá soukromá nakladatelství, nakladatelství zprivatizovaná a zahraniční nakladatelé:

Tabulka 1: Největší nakladatelé na polském knižním trhu v roce 1995⁷⁶

Nakladatelství	Příjmy z prodeje knih v mil. zł	Počet vydaných titulů	Zřizovatel nakladatelství
WSiP	115,0	616	státní
PWN	57,0	350	privatizované
Kurpisz	40,7	32	soukromé
Świat Książki	33,6	165	zahraniční
PPWK	18,8	166	privatizované
Muza	16,9	200	soukromé
Egmont	13,0	114	zahraniční
Harlequin	12,2	172	zahraniční
Amber	10,5	306	soukromé
ABC	10,0	15	soukromé

1.1.4 KRACH MONOPOLNÍ DISTRIBUCE A HLEDÁNÍ NOVÉ DISTRIBUČNÍ SÍTĚ

„Składnica Księgarska“ (dále SK), která byla již od padesátých let téměř monopolním distributorem knih v Polsku, byla od začátku transformace trhu vystavena zásadním proměnám. V roce 1990 se změnilo vedení i ředitel SK.⁷⁷ Hodnota SK byla vyčíslena na více než 55 mil. zlotých.⁷⁸ Později se ukázalo, že nejslabším článkem celého se měnícího knižního segmentu byla právě distribuce, která nebyla připravena na nejprve „vyhladovělý“ knižní trh, posléze na prudký pokles poptávky po knihách. Zároveň již SK ztratila své monopolní postavení, vznikali soukromí distributoři. Případně se prodávalo na tržištích, ve stáncích či rovnou z kufrů dodávek distributorů či přímo nakladatelů.

⁷⁶ Tamtéž, s. 40.

⁷⁷ Tamtéž, s. 40.

⁷⁸ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 92.

Bývalý monopolní distributor však nefungoval pouze jako zprostředkovatel komunikace mezi nakladatelem a knihkupectvím, disponoval rovněž sklady, kde se nacházelo velké množství knih, které se nepodařilo prodat. Zároveň „Skladnica Księgarska“ fungovala i jako informativní a administrativní orgán, který shromažďoval informace o knize. Podřízený SK byl i „Księgarski Ośrodek Bibliograficzny“, který vedl pečlivou knižní evidenci a přiděloval knihám ISBN. Tento orgán vydával denní přehled nově zaevidovaných knih a rovněž několik periodik týdenního charakteru, která informovala jak laickou, tak i odbornou veřejnost o novinkách na knižním trhu. Ročně pak byly vydávány skladové katalogy a katalogy knižních novinek. Z těchto informací čerpali jak knihkupci, tak knihovníci.⁷⁹ S přicházející krizí SK byla tato administrativní činnost oklešťována, roku 1992 přestala periodika vycházet.⁸⁰ O rok později bylo přidělování ISBN přesunuto do pravomocí Národní knihovny (Biblioteka Narodowa), která převzala i zpracování oficiální knižní statistiky, což přetrvává dodnes.⁸¹

„Skladnica Księgarska“ ovšem postupně ztrácela svůj vliv i na distribučním poli. Před ekonomickým uvolněním trhu fungovala SK poměrně jednoduše, bez konkurenčního ohrožení. Každá vydaná kniha byla zaslána nakladatelem do SK, která byla jediným distributorem v zemi, což znamenalo regulérní a pravidelný příjem pro nakladatele a rozdělení knih do všech knihkupectví v Polsku. Nyní si však nakladatelé mohli vybírat, se kterým distributorem budou spolupracovat. Nejisté finanční postavení SK, stejně tak jako neochota se dohodnout s největšími věřiteli (např. Harlequin, WSiP), byly mj. příčinou toho, že spolupráci ukončila mnohá nakladatelství a přešla raději k menším, nově vzniklým distributorům.⁸² Problémy SK nakonec vedly k úpadku, koncem roku 1992 byla vyhlášena insolvence firmy, která ještě v roce 1992 měla až 30% podíl na trhu.⁸³

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 224.

⁸⁰ Tamtéž, s. 224.

⁸¹ Tamtéž, s. 225.

⁸² DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 67.

⁸³ Tamtéž, s. 69.

Přestože vznikaly nové distribuční subjekty, většina z nich měla spíše regionální působení. Velkoobchodní marže byla na začátku 90. let přibližně 10 % a marže konečného maloobchodu 20–25 %, dle zpráv tehdejších podnikatelů se však náklad poměrně rychle rozprodal a tak i 10% marže byla rozhodně dostačující.⁸⁴ V roce 1994 existovalo přibližně 140 distributorů, pouze 34 z nich bylo opakovaně kladně vyhodnoceno samotnými nakladateli.⁸⁵ Ovšem přetrvávala nedůvěra nakladatelů k distributorům, kteří zvyšovali sazby za skladování knih ve svých skladech, které byly do konce 80. let minimální a podhodnocené. Běžně se stávalo, že knihy ve skladu SK čekaly i dva týdny, než se dohodla maloobchodní cena knihy.⁸⁶ Na přelomu 80. a 90. let došlo k hyperinflaci a devalvaci polské měny. Knihy ze skladů SK se dalo pořídit za pár grošů. Přesto většina z nich byla zničena velkým požárem z roku 1993, který nebyl do dnešních dnů spolehlivě vysvětlený.⁸⁷

Poměrně rozsáhlou distribuční sítí měl v polovině devadesátých let „Współczesny Światowid“. Spolupracoval s vícero odběrateli a měl širokou nabídku knih. Ovšem i on se potýkal od konce devadesátých let s finančními problémy. Mezi další významnější distributory devadesátých let patří rovněž „Skład Księgarski Matras“, který byl založený již roku 1992 a sídlil v Katovicích. Později zaznamenal úspěchy zejména v maloobchodním segmentu a knihkupecká síť „Matras“ se stala zásadním prodejcem knih následujícího desetiletí. Od roku 1989 se také formovalo podnikání bratří Olesiejuků, kteří postupně získávali vliv ve všech třech segmentech knižního trhu – nakladatelském, distribučním i knihkupeckém.⁸⁸ V současnosti mají stále velký vliv na knižní trh v Polsku a jsou součástí předsednictva koncernu „Dressler Dublin“.

Objevovaly se však i nové formy distribuce knih. Již na začátku 90. let vznikaly knižní kluby, které nabízely konečnému čtenáři distribuci formou

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 129.

⁸⁵ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 143.

⁸⁶ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 69.

⁸⁷ Tamtéž, s. 130.

⁸⁸ Tamtéž, s. 70–71.

zásilkového prodeje. Jednalo se zejména o cyklické publikace, encyklopedie a různé druhy „domácích rádců“ z oblasti alternativní i klasické medicíny, psychologie atd. Vznikali tak zásilkoví distributoři, kteří nabízeli knihy vícero nakladatelů. Členem klubu se zákazník stával po zakoupení libovolného titulu knihy nabízeného v katalogu či formou kupónu, letáku přiloženého v časopise či novinách. Některé kluby si své členy zavázaly podmínkou nákupu alespoň 5 knih ročně (např. „Świat Książki“). Za rok 1994 tak bylo prodáno např. prostřednictvím „Klubu Książki Księgarni Krajowej“ téměř milión knih.⁸⁹ Tato forma prodeje se těšila oblibě zejména u čtenářů v malých městech a na venkově, kteří měli složitější přístup do klasického knihkupectví. Na venkově fungovala i další forma prodeje – podomní prodej („door to door“). Distributor nabízel několik vybraných knih (většinou encyklopedie, slovníky, náboženská literatura, kuchařky, knihy o zahradničení aj.) přímo, ať už na ulici, na úřadech či v domácnosti.⁹⁰

A zcela novou formou prodeje knihy byla distribuce do supermarketů, které od roku 1994 pronikaly na polský trh. Podporu prodeje zajišťovala zejména masová reklama, ať už v televizi nebo na reklamních letácích. Nevýhodou této formy prodeje však je poměrně omezená nabídka knih, která se téměř výhradně soustředí na největší bestsellery a novinky na knižním trhu. V Polsku sem směřovala zejména nabídka nakladatelství „Harlequin“, až 75 % knižní nabídky v supermarketech pak tvořily knihy pro děti do 15 let.⁹¹

Své počátky na polském knižním trhu v 90. letech zaznamenaly i salóny „Empik“, od roku 1994 již pod zahraničním belgicko-nizozemským investorem, které nabízejí široký (nejen knižní) sortiment zboží – PC hry, filmovou a hudební produkci, tisk, drogérii aj.⁹² Prodej knih v těchto multispotřebních salónech již v devadesátých letech začal výrazně ohrožovat klasické knihkupce a pro současný knižní trh v Polsku je zcela zásadní.

---

⁸⁹ ZEKIN-KOMPANOWSKI, pozn. 49, s. 115.

⁹⁰ Tamtéž, s. 117.

⁹¹ Tamtéž, s. 117.

⁹² Tamtéž, s. 118.

Zánik monopolní distribuce v Polsku nabídl prostor pro nové možnosti prodeje knih. V roce 1998, tedy v době, kdy byl internetový prodej ještě stále zanedbatelný, činily až 38 % obratu knižního trhu nové formy prodeje (tedy prodej mimo klasická knihkupectví). Z toho 2 % prodeje náleželo supermarketům, 23 % přímému a zásilkovému prodeji a 13 % salóňům Empik.⁹³ Nicméně většina knižní produkce mířila prostřednictvím distributorů ke klasickým knihkupcům.

1.1.5 TRANSFORMACE KNIHKUPECTVÍ V RÁMCI VOLNÉHO TRHU

Klasická knihkupectví byla na přelomu osmdesátých a devadesátých let zásadním činitelem, který dostal knihu ke konečnému zákazníkovi, tedy ke čtenáři. Ještě na začátku devadesátých let činily zisky z knihkupectví až 90 % obratu knižního trhu.⁹⁴ Již v roce 1982 došlo k decentralizaci „Domu książki“, do té doby podléhalo vedení jednotlivých knihkupectví svazu knihkupců – „Zjednoczenie Księgarstwa“. Na konci roku 1988 vzniklo prvních 25 soukromých knihkupectví.⁹⁵

Od roku 1989 byli zaměstnanci jednotlivých knihkupectví postaveni před zcela nezvyklou situací, měli se rozhodnout, zda knihkupectví odkoupí od státu či jej přenechají k privatizaci dalším zájemcům. Mnozí zaměstnanci však nedisponovali kapitálem, museli si proto zřídit bankovní půjčky. Předmětem privatizace se stalo přibližně 2 tisíce knihkupectví spadajících pod státní podnik „Dom książki“. Monopolní maloobchodní prodej knihy byl ukončen, knihkupectví se dostala do rukou různým subjektům.⁹⁶

Již ve druhém pololetí roku 1990 fungovalo v Polsku přes 600 soukromých knihkupectví, zbylá knihkupectví stále spadala pod vedení státních podniků „Dom książki“. Ze země západní Evropy byli přizváni odborníci specializující se na chod knižního trhu, kteří pořádali školení pro polské knihkupce a nakladatele a zvýšili

---

⁹³ Tamtéž, s. 121.

⁹⁴ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 91.

⁹⁵ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 70.

⁹⁶ DOBROŁĘCKI, pozn. 29, s. 72–74.

profesní úroveň zejména začínajících knihkupců. V roce 1994 už se na obratu knižního trhu podílelo více než 3 tisíce knihkupců, již z větší části soukromých.⁹⁷

Přestože se knihkupectví od roku 1989 musela potýkat s novými formami prodeje, zejména pak s přímým prodejem nakladatelů i distributorů rovnou k zákazníkovi, hlad po knihách byl veliký. Prvním větším problémem byla insolvence stále důležitého distributora „Skladnica Księgarska“ na konci roku 1992, přestože již mnozí nakladatelé a knihkupci spolupracovali s novými distributory, SK stále ovládala ještě téměř třetinu trhu. Roku 1994 pak přišlo nasycení trhu, koncoví zákazníci měli zároveň finanční problémy spojené s vysokou inflací, která vedla až denominaci polské měny na začátku roku 1995.⁹⁸

Dalším problémem byly poměrně rychle rostoucí nájem v prostorách, kde se knihkupectví vyskytovala. Jednalo se většinou o poměrně prestižní lokace, v centrech měst. Mnozí z knihkupců se tak museli stěhovat do levnějších prostor nebo postupně zanikli.⁹⁹ Nejdramatičtější byla situace na východě Polska, kde byl zaznamenaný největší úbytek knihkupectví. Další knihkupectví ve snaze, aby se uživila, začala prodávat i neknižní sortiment, ale kvůli sníženému nájmu, který města knihkupcům poskytovala, udržovala v nabídce i knižní publikace.¹⁰⁰

Zřejmě nejlépe se podařilo zprivatizovat 18 poboček knihkupectví olsztyńského „Domu książki“, kde od února 1992 vznikla „Książnica Polska“, původně regionální síť knihkupectví, dnes fungující jako úspěšná franšíza, pod kterou spadá přibližně 50 knihkupectví.¹⁰¹ Síť knihkupectví „Domu książki“ v Bydhošti se svými 22 pobočkami se stala základem pro distribučně-knihkupeckou síť „Matras“, budoucí hlavní maloobchod na knižním trhu v Polsku. Další výrazná maloobchodní síť salónů „Empik“ vznikla privatizací „Klubów Międzynarodowej Prasy i Książki“ (státní kluby, vlastníci čítárny a kulturní domy, spadaly pod

---

⁹⁷ Tamtéž, s. 75.

⁹⁸ Tamtéž, s. 131.

⁹⁹ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 154.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 156.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 158.

organizaci „Prasa – Książka – Ruch“). V roce 1994 tyto kluby odkoupil belgicko-nizozemský investor, a vytvořil tak dodnes se rozvíjející konglomerát „Empik“.¹⁰² Ovšem kromě knižního sortimentu nabízí „Empik“ i periodika, elektroniku, drogerii a další produkty. Obrat „Empiku“ z knižního sortimentu činil v 90. letech pouze 30 %.¹⁰³

Maloobchodní sítě rovněž stály za cenotvorbou samotné knihy a tvořily si vlastní kalkulaci. Ceny se lišily v závislosti na místě nákupu knihy. Situace pro koncové zákazníky byla chaotická a nepřehledná.¹⁰⁴ Teprve postupně si mohli někteří z nakladatelů a lídrů na trhu dovolit uvádět doporučené ceny na knižních obálkách (např. WSiP, PWN, Amber nebo Harlequin).¹⁰⁵

Změnila se celková výše marže pro velkoobchod (distributora) a maloobchod (knihkupce). Jestliže ještě před rokem 1989 měla „Skladnica Księgarska“ marži 7 % a „Dom Książki“ 25 %, v polovině devadesátých let si distributoři připočítávali 10–15 % k výrobní nakladatelské ceně, knihkupci si přičetli 20–30 % k ceně distributora. Samozřejmě, že marže stoupala s růstem prestiže a dostupnosti knihkupectví.¹⁰⁶

Knihkupci se rovněž museli potýkat s nepřehlednou velkoobchodní nabídkou knih. V roce 1998 fungovalo na trhu více než 300 knižních distributorů. Sledovat komplexní knižní nabídku bylo pro knihkupce časově vyčerpávající, a prakticky nemožné.¹⁰⁷

Na konci devadesátých let se počet knihkupectví začal stabilizovat. Začaly se profilovat knihkupecké sítě, které budou určující pro následná desetiletí. V roce 2000 to byly zejména salóny „Empik“ (60 poboček) a knihkupecká síť „Matras“ (53 poboček) a fungovalo ještě stále přes 300 poboček „Domu książki“, ovšem

---

¹⁰² Tamtéž, s. 159.

¹⁰³ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 92.

¹⁰⁴ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 161.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 162.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 162.

¹⁰⁷ ZEKIN-KOMPANOWSKI, pozn. 49, s. 131.

mnohé z nich už pouze v teoretické rovině, protože nebyly dosud uzavřeny majetkové převody na nové vlastníky. Dohromady v roce 2000 vyvíjelo svou činnost 1855 knihkupectví, z nichž většina byla v soukromém, nezávislém vlastnictví.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 93.

2 Problematika současného knižního trhu v Polsku

Současný knižní trh v Polsku se musel a stále musí vypořádat s mnohými událostmi, které měly na jeho fungování přímý či nepřímý vliv. V rámci sledovaného období let 2012–2021 docházelo jak k ekonomickým regulacím a proměnám, tak i k nejrůznějším reformám státně-politického charakteru. Stejně jako v českém či světovém kontextu má vliv na fungování knižního trhu mj. proměnlivost čtenářských trendů, přičemž se proměňuje zejména spektrum čtenářských zájmů v žánrové oblasti, mění se však i způsob prodeje a možnosti, jak dostat knihu ke koncovému zákazníkovi. Zcela zásadním se stal internetový prodej knih, což vede k postupnému zániku klasických kamenných knihkupectví, případně rozvoji knihkupeckých řetězců, soustředěných především do větších měst, neboť fungují hlavně v nákupních centrech. Většina těchto řetězců je součástí obchodních koncernů, které vlastní jak nakladatelské subjekty, tak i vlastní distribuci, či spolupracují s výhradním distributorem. Z tohoto důvodu narůstá i ohrožení pro menší nakladatele, kteří sice v rámci knižního trhu nabízejí alternativní a různorodou knižní nabídku, ale nedisponují vlastními knihkupectvími či distribucí, a jsou tak nuceni přijmout, mnohdy ne příliš příznivé, podmínky distributorů či koncových knihkupectví. Zároveň však musí nastavit koncovou cenu knihy tak, aby byla stále prodeje schopná a pokryla vstupní náklady. Zejména menší knihkupci se musí rovněž vypořádat se stále narůstajícím trendem agresivního internetového prodeje, kde mnohdy i knižní novinky jsou koncovému zákazníkovi prodávány s výraznou slevou, což může poškozovat právě malé a lokální knihkupce.

Přestože knižní nabídka je poměrně pestrá a široká a neustále roste počet vydávaných titulů, snižuje se výše nákladu knih. Pro běžného koncového zákazníka může být složité orientovat se v nabídce knih, která se stále rozšiřuje. Zkracuje se „životnost“ jednotlivých titulů, neustálý přísun knižních novinek odsouvá do pozadí tituly, které jsou v nabídce již delší dobu. Neustálý vývoj moderních technologií proměnil i samotnou poptávku čtenářů nejen z hlediska obsahu, proměňuje se i samotný nosič obsahu knihy. V současné době je již nutnou součástí knižního trhu i prodej e-knih a audioknih. Přestože se zcela nenaplnily obavy, že elektronická kniha bude dominovat nad knihou tištěnou, jak předpovídaly výsledky prodeje

Amazonu,¹⁰⁹ vzrůstající tendence prodeje je zřejmá. Dle odhadů z roku 2019 prodej e-knih představoval až 10 % a audioknihy až 4,5 % obrátu polského knižního trhu,¹¹⁰ ještě na začátku desetiletí byly tyto prodeje spíše zanedbatelné, a nepřekročily 1 % obrátu knižního trhu.¹¹¹ Růst prodeje je zde rychlejší než na českém knižním trhu, kde prodej e-knih a audioknih ve stejném roce dohromady zřejmě nepřekročil 5 % obrátu knižního trhu.¹¹²

2.1 Státní regulace a reformy knižního trhu

Jedním z důvodů, proč roste obrát u prodeje knih v digitální podobě v Polsku rychleji než v ČR, může být rozdílná sazba DPH. Zatímco v Polsku již od listopadu roku 2019 činí sazba DPH na e-knihy 5 % (původně 23 %),¹¹³ ČR sjednotila sazbu DPH na totožnou s tištěnými knihami o půl roku později, od 1. 5. 2020 platila jednotná sazba DPH na tištěné knihy i e-knihy ve výši 10 %.¹¹⁴ Od 1. 1. 2024 byly knihy i e-knihy zcela osvobozeny od DPH¹¹⁵, teprve budoucí analýzy prokážou, jaký vliv na prodej knih má výše DPH.

DPH na tištěné knihy se v Polsku v průběhu let 2012 až 2021 neproměnila a stále zůstává na 5% výši. Přestože je tato sazba poměrně nízká, mnozí nakladatelé a knihkupci by uvítali návrat k nulové sazbě DPH, která v Polsku platila až do

---

¹⁰⁹ Kindle vítězí: Amazon poprvé prodal více elektronických knih než papírových. Online. Byznys.hn.cz. 29. 1. 2011. Dostupné z: <https://byznys.hn.cz/c1-49618280-kindle-vitezi-amazon-poprve-prodal-vice-elektronickych-knih-nez-papirovych>. [cit. 2023-12-18].

¹¹⁰ TENDERENDA-OŻÓG, Ewa. *Rynek audiobooków w Polsce*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 10. 12. 2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-audiobookow-w-polsce/>. [cit. 2023-12-18].

¹¹¹ WASZCZYK, Paweł (ed.). *Rynek książki w Polsce 2017*. Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2017, s. 101 a 114.

¹¹² VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2019/2020*. SKČN, 2020, s. 7.

¹¹³ VAT na e-booki niższy, ale na audiobooki już nie. Online. Money.pl. 30. 10. 2019. Dostupné z: <https://www.money.pl/podatki/vat-na-e-booki-nizszy-ale-na-audiobooki-juz-nie-6440740061841026a.html> [cit. 2023-12-18].

¹¹⁴ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2020/2021*. SKČN, 2021, s. 17.

¹¹⁵ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2022/2023*. SKČN, 2023, s. 6.

konce roku 2010.¹¹⁶ První měsíce po navýšení DPH na 5 % v lednu 2011 klesl počet knižních novinek až o 30 %.¹¹⁷

Určitou stabilitu do poměrně nepřehledné situace na polském knižním trhu by mohla přinést tzv. pevná cena knihy, o které se vedou v Polsku dlouhá jednání, prozatím však bez výsledku. Flexibilní cena knihy přináší nerovný boj na knižním trhu, který může poškozovat výše zmíněné malé knihkupce. „Polska Izba Książki“ (dále PIK), která funguje již od roku 1990 jako celostátní organizace sdružující polské nakladatele, distributory, knihkupce i tiskaře, brání zájmy polského knižního trhu, organizuje profesní diskuse a účastní se i poslaneckých debat.¹¹⁸ V roce 2014 PIK vypracovala podrobný projekt s konkrétními podmínkami, který měl vést k přijetí tzv. pevné ceny knihy. Tento projekt byl několikrát přepracovaný, poslední verze z roku 2017 stanovila 12 měsíců od vstupu knihy na knižní trh, kdy by měla být cena knihy neměnná a pro všechny prodejce stálá.¹¹⁹ Po ohlášení projektu následovala velká veřejná debata osobností z řad účastníků knižního trhu, názory na pevnou cenu knihy se různily. Ještě v březnu 2017 byl zaslán otevřený dopis ministru kultury, kde knihkupci a menší nakladatelé podrobně popisují krizi na polském knižním trhu, brání se schválení pevné ceny knihy a argumentují příkladem Izraele, kde po zavedení pevné ceny knihy došlo k poklesu prodeje novinek až o 35 % a dané opatření bylo již po dvou letech zrušeno.¹²⁰ Nestabilita knižního trhu v Polsku rozhodla o tom, že pevná cena knihy nebyla zavedena, ačkoliv diskuse na toto téma jsou stále přítomné.

Rok 2017 pro polský knižní trh nebyl vůbec příznivý, zhroutila se jedna z největších knihkupeckých sítí v Polsku – Matras¹²¹, nakladatelé tak přišli

---

¹¹⁶ KLUKOWSKI, TOBERA, pozn. 40, s. 108.

¹¹⁷ WASZCZYK, pozn. 111, s. 57.

¹¹⁸ *Polska izba książki*. Online. Pik.org.pl. Dostupné z: <http://www.pik.org.pl/s/25/informacje-o-pik>. [cit. 2023-12-19].

¹¹⁹ WASZCZYK, Paweł (ed.). *Rynek książki w Polsce 2017. Dystrybucja*. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2017, s. 72.

¹²⁰ Tamtéž, s. 76–80.

¹²¹ *Upadłość czy sanacja*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.04.2017. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/upadlosc-czy-sanacja/>. [cit. 2023-12-19].

o zásadního maloobchodního partnera a museli složitě nacházet nové možnosti prodeje (nové knihkupecké sítě, soukromá knihkupectví, internetový prodej, případně zakládání vlastních prodejen či eshopů). Ve stejném roce byla završena jedna ze zásadních reforem knižního trhu po roce 1989, která započala již v roce 2014 a ovlivnila zejména činnost nakladatelů, kteří se soustředili na vydávání učebnic, cvičebnic a vzdělávacích knih pro základní školy. Ministerstwo Edukacji Narodowej (Ministerstvo národního vzdělávání) rozhodlo, že od roku 2014 bude vydávání učebnic řízeno státem. Pro první až třetí třídy ZŠ byly vytvořeny učebnice dle norem ministerstva, stát zaplatil jak redakci učebnic, tak jejich tisk i distribuci do škol.¹²² V následujících letech postupně stát zaplatil z dotačního programu učebnice pro všechny žáky základních škol, rodiče nebyli nuceni kupovat učebnice z vlastních peněz.¹²³ Nabídka učebnic tak prakticky zmizela z běžných knihkupectví a vydáváním učebnic pro základní školy byla pověřena pouze vybraná nakladatelství. Ještě v roce 2014 se tak výnosy z maloobchodního prodeje učebnic snížily až o 15 %.¹²⁴ Ještě radikálněji se reforma projevila na samotných nakladatelstvích. Přední nakladatelé učebnic (Nowa Era, WSiP, Grupa Edukacyjna) měli dostatek kapitálu, čímž předešli většímu ohrožení ze strany „učebnicové“ reformy. Zaměřili svou působnost na jazykové učebnice, učebnice pro odborné školy a rozšířili svou nabídku o e-knihy.¹²⁵ Menší nakladatelé učebnic však takovými kapitálovými prostředky nedisponovali a byli nuceni svou činnost ukončit (Wydawnictwo Edukacyjne Żak, ZamKor aj.).¹²⁶

2.2 Povinný výtisk a ISBN

Stejně jako v České republice i polský nakladatel má povinnost zaslat tzv. povinný výtisk (egzemplarz obowiązkowy) na vlastní náklady jednotlivým

---

¹²² *Rząd nacionalizuje rynek podręczników*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 07.05.2014. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/rzad-nacionalizuje-rynek-podrecznikow/>. [cit. 2023-12-19].

¹²³ WASZCZYK, pozn. 111, s. 149.

¹²⁴ Tamtéž, s. 40.

¹²⁵ Tamtéž, s. 137.

¹²⁶ Tamtéž, s. 138.

knihovnám. Pokud se jedná o náklad do 100 kusů, zasílá nakladatel povinný výtisk Národní knihovně (Biblioteka Narodowa) ve Varšavě a Bibliotece Jagielloňské v Krakově. Pokud náklad přesáhne 100 kusů, nakladatel zasílá těmto knihovnám po dvou kusech, kromě toho zasílá dalších 13 výtisků pověřeným knihovnám na území celého Polska.¹²⁷ Dohromady tedy zasílá 17 výtisků jednoho titulu, což může být, zejména pro menší nakladatele, kteří vydávají knihy v menším nákladu, finančně náročné. V roce 2014 probíhala jednání mezi knihovnami a nakladateli, která však neměla větší vliv na změny v zasílání povinných výtisků. Nepodařilo se prosadit zasílání elektronické verze povinného výtisku namísto tištěné, ani snížení počtu povinných výtisků ze 17 na 5 (jak je tomu v ČR). Knihovny argumentovaly tím, že povinný výtisk tvoří podstatnou část jejich knižního fondu, za pravdu jim dala i poslanecká sněmovna, která potvrdila, že je v zájmu veřejnosti i samotných nakladatelů, zpřístupnit co možno nejvíce děl polským čtenářům.¹²⁸

Samotné přidělování identifikačního čísla knihy – ISBN spadá do gesce Biblioteki Narodowej, podobně jak je tomu v České republice, kde přiděluje čísla ISBN Národní knihovna v Praze. Od roku 2014 se toto číslo generuje elektronickou formou, prostřednictvím systému e-ISBN, který urychlil postup přidělování čísla dle současných standardizovaných norem. Tento systém je přístupný i pro nezaregistrované knihovníky a knihkupce, kteří si tak můžou pravidelně generovat seznam knižních novinek, které v Polsku aktuálně vyšly.¹²⁹ Podobná míra automatizace zatím v Česku chybí.

Biblioteka Narodowa, která přiděluje jednotlivým titulům ISBN, využívá svého práva na povinný výtisk nejen k rozšíření svého fondu, ale i ke zpracování statistik o vydávaných knihách. Zveřejňuje každoroční přehled pod názvem „Ruch wydawniczy w liczbach“ (doslovně „nakladatelská činnost v číslech“). Dalším důležitým zdrojem, který zveřejňuje statistické údaje, je nakladatelství „Biblioteka

---

¹²⁷ *Liczba egzemplarzy obowiązkowych*. Online. Bn.org.pl. Dostupné z: <https://www.bn.org.pl/dla-wydawcow/egzemplarz-obowiazkowy/liczba-egzemplarzy-obowiazkowych/>. [cit. 2023-12-19].

¹²⁸ WASZCZYK, pozn. 111, s. 152–154.

¹²⁹ Tamtéž, s. 78–79.

Analiz“, které se speciálně zaměřuje na činnost knižního trhu – do roku 2017 vydávala každoroční podrobné přehledy, zaměřené na nakladatele, distributory a knihkupectví, tiskaře a osobnosti knižního trhu. Z porovnání obou statistik (Biblioteka Narodowa a Biblioteka Analiz) je zřejmé, že stále více nakladatelů neplní svou povinnost, a to zasílání povinného výtisku knihovnám. Rozdíly mezi počtem vydaných titulů v jednotlivých letech při porovnání obou statistik dosahovaly až 30 %.¹³⁰

Odborné nakladatelství „Biblioteka Analiz“ detailně a komplexně zkoumalo vývoj knižního trhu v Polsku, dle jednotlivých segmentů. Kromě odborných časopisů, které se věnují knihkupecké i literární scéně, byla z hlediska zkoumání knižního trhu záslužnou prací ročenka, která vycházela od konce devadesátých let a od roku 2007 pak každoročně ve čtyřech dílech, věnujících se segmentům nakladatelství, distribuce, polygrafie a osobnostem knižního trhu.¹³¹ Přestože tyto analýzy a výzkumy knižního trhu byly běžně citované v mediální oblasti, případně během následných dalších výzkumů, nakladatelství v posledních letech stále méně ochotně zveřejňovala svá data zaměřená na obchodní výsledky, prodej či náklad jednotlivých knih. Mnohá čísla byla stanovena pouhým odhadem. Poslední ročenka vyšla roku 2017, od tohoto období vycházejí pouze dílčí analýzy a výzkumy, které „Biblioteka Analiz“ zveřejňuje na svých webových stránkách, případně ve dvoutýdeníku, který vychází pod stejným titulem – „Biblioteka Analiz“. Během emailové komunikace mi bylo sděleno, že nakladatelé, distributoři i knihkupci nechtějí svá data zpřístupnit, zejména počet prodaných knih, paradoxně není zveřejňován ani seznam bestsellerů, který je rovněž pokládán za „obchodní tajemství“. Sdělovány jsou pouze povinné údaje, které nakladatelé poskytují Bibliotece Narodowej.¹³²

---

¹³⁰ Tamtéž, s. 59.

¹³¹ *Rynek książki - o nas*. Online. Rynek-ksiazki.pl. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/o-nas/>. [cit. 2023-12-19].

¹³² DOBROŁĘCKI, Piotr. *Rynek książki w PL* [elektronická pošta]. Message to: l.kowala@seznam.cz. 2023-07-28 10:47 [cit. 2023-12-20]. Osobní komunikace.

2.3 Ohrožení a příležitosti v prostředí polského knižního trhu

Zejména v posledním desetiletí dochází k dynamickému rozvoji knižního trhu, do jeho prostředí vstupují neustále nové subjekty, nové formy prodeje knih, proměňuje se ale i samotný předmět zájmu, kromě klasických tištěných knih roste pozvolna i prodej e-knih a audioknih. Jestliže devadesátá léta byla pro polský knižní trh obdobím velké transformace a přechodu od státně řízeného modelu prodeje knih k vytvoření soukromého sektoru, fungujícího na tržních mechanismech, na začátku nového milénia došlo k určité stabilitě. Postupně se formovala nakladatelství, na trhu funguje zejména šestice relevantních distributorů, kteří své síly mnohdy spojili s konkrétním nakladatelem i knihkupcem či celou sítí.

Objevily se však mnohé faktory, které mají a v budoucnu ještě můžou mít kritické dopady na vývoj knižního trhu, nebo zcela naopak, v případě efektivního využití těchto faktorů se můžou stát pro polský knižní trh příležitostmi k dosahování co nejlepších výsledků.

Ohrožením zejména pro menší lokální knihkupce je již výše zmíněná agresivní politika prodeje knih ve slevách, které ve velké míře, zejména v případě internetového prodeje, dopadají i na knižní novinky. S touto cenovou politikou přišla nejdříve knihkupecká síť Matras, která však již roku 2017 vyhlásila úpadek.¹³³ V současnosti nabízí výrazné slevy z maloobchodní ceny knihy zejména internetová knihkupectví (např. Bonito.pl, TaniaKsiazka.pl, Empik.com). Už v roce 2016 činil prodej knih přes internet 39 % příjmů nakladatelů.¹³⁴ Internetové prodejny knih mnohdy získávají od distributorů příznivý velkoobchodní rabat, dosahující až 38 %, ty si tak můžou dovolit koncovému zákazníkovi prodat knihu se slevou až 35 % z výsledné maloobchodní ceny.¹³⁵ Tato situace je ohrožující pro klasická knihkupectví, která slevu v takové výši koncovému zákazníkovi nabídnout

---

¹³³ WASZCZYK, pozn. 111, s. 89.

¹³⁴ WASZCZYK, pozn. 119, s. 156.

¹³⁵ Tamtéž, s. 170.

nemůžou. Dochází tak k cenovým „válkám“ v celé šíři knižního trhu – mezi nakladateli, distributory i maloobchodními prodejci.

Prodej knih se však nesoustředí pouze na klasická knihkupectví a internetové eshopy. V Polsku je poměrně běžné a snadné nakoupit knihy v supermarketech, obchodech s elektronikou, drogériích, menších diskontech a večerkách (mnozí distributoři spolupracují např. se sítí obchodních řetězců Biedronka, Żabka aj.). V případě, že žádaná kniha není přímo na prodejně, je možné knihu objednat přímo od nakladatele či distributora a vyzvednout si ji na vybrané prodejně (např. síť Żabka) nebo je možné si ji vyzvednout skrze doručovací boxy se samoobslužným vyzvednutím (např. v Polsku velmi populární „paczkomaty“ společnosti InPost). Tyto všechny možnosti prodeje můžou ohrozit funkci klasických knihkupectví, jejichž počet prokazatelně každý rok klesá. V roce 2012 fungovalo v Polsku 2250 knihkupectví,¹³⁶ v roce 2022 již pouze 1705 knihkupectví (z nichž přibližně 38 % tvořily knihkupecké řetězce).¹³⁷

Dalším z faktorů, které spíše ohrožují knižní trh v Polsku, je zmiňovaná reforma na trhu s učebnicemi pro základní školy, kdy většina knihkupectví přišla o obrát z prodeje učebnic, které jsou distribuovány přímo do škol a placeny z centrálního rozpočtu státu. Společně s navýšením DPH na tištěné knihy z nuly na 5 % v roce 2011 se jednalo o nejradikálnější zásah ze strany státu, který přímo ovlivnil fungování knižního trhu a podílel se na jeho obratu.

Potencionálním ohrožením může být i internetový obchod Amazon, který postupně dominuje v mnoha zahraničních oblastech nejen knižního trhu, ale rovněž v rámci celého zábavního a kreativního průmyslu. Již několik let fungují v Polsku distribuční centra Amazonu, dosud však Poláci nemohli nakupovat knihy přímo z polského Amazonu, ale pouze z jeho zahraničních poboček. To se však změnilo

---

¹³⁶ Tamtéž, s. 170.

¹³⁷ *Ile jest księgarń niezależnych i sieciowych w OBK?* Online. Obk.pik.org.pl. Dostupné z: <https://obk.pik.org.pl/news/report/1#>. [cit. 2023-12-21].

na konci ledna 2021, kdy vstoupil Amazon.pl oficiálně na polský trh.¹³⁸ Z dlouhodobého hlediska by nízká cenová politika Amazonu mohla ohrozit i významné činitele na polském knižním trhu, případně by je ale mohla i motivovat k větší spolupráci v rámci jednotlivých segmentů a přehlednější ceně knihy pro koncového zákazníka. Vstup Amazonu na polský trh v období pandemie koronaviru a jeho zatím krátké působení dosud nepoukazuje na zásadnější změny na knižním trhu. Přesto existují obavy, že politika Amazonu, který kvůli maximalizaci zisku dokáže stlačit své marže na minimum, čímž předchází své konkurenty, může postupně transformovat knižní trh v Polsku.¹³⁹

Rovněž knižní nadprodukce, kdy každoročně vychází stále více titulů, zatímco samotné náklady se snižují, stejně jako zmenšující se cílová skupina čtenářů, může být budoucím ohrožením knižního trhu. Dle výzkumu Biblioteki Narodowej z roku 2021 pouze 11 % dotazovaných Poláků trávilo svůj volný čas čtením knihy, zatímco 54 % preferovalo trávení volného času sledováním filmů a seriálů.¹⁴⁰ Alespoň jednu knihu v průběhu stejného roku přečetlo 34 % Poláků.¹⁴¹ V roce 2018, tedy ještě před vypuknutím pandemie koronaviru, byl procentuální počet Poláků, kteří přečetli alespoň jednu knihu, mírně vyšší – 37 %, sedm a více knih přečetlo už pouze 9 % dotázaných.¹⁴² V ČR alespoň jednu knihu v roce 2018 přečetlo až 78 % Čechů, sedm a více knih pak přečetlo 40 %.¹⁴³ To poukazuje na dvojnásobnou čtenářskou základnu v porovnání se situací v Polsku.

Naopak pozitivní vliv na vývoj knižního trhu v Polsku může mít sjednocení DPH tištěných knih a e-knih na 5 %, neboť až do roku 2019 činila sazba DPH

---

¹³⁸ Amazon w Polsce. Co to oznacza dla rynku książki? Online. Lubimyczytac.pl. 24.02.2021. Dostupné z: <https://lubimyczytac.pl/amazon-w-polsce-co-to-oznacza-dla-ryнку-książki> [cit. 2023-12-21].

¹³⁹ DOBROŁĘCKI, Piotr. *Po pandemii nic już nie będzie takie samo*. Online. Rynek-książki.pl. 13.03.2021. Dostupné z: <https://rynek-książki.pl/czasopisma/po-pandemii-nic-juz-nie-bedzie-takie-samo/>. [cit. 2023-12-21].

¹⁴⁰ ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w drugim roku pandemii (2021–2022)*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2022, s. 9.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 12.

¹⁴² ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2020 roku*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2021, s. 1.

¹⁴³ FRIEDLANDEROVÁ, Hana; RICHTER, Vít a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Covidočtení: co s naším čtenářstvím udělala pandemie*. Brno: Host, 2022, s. 15.

u elektronických knih 23 %. Do té doby poměrně vysoká cena e-knih se negativně projevila pořizováním e-knih z nelegálních zdrojů.¹⁴⁴

Nové příležitosti knižnímu trhu nabízí propagace knih skrze sociální sítě, kdy jak samotní nakladatelé, tak i knihkupci využívají nejrůznější platformy k mediální propagaci, ať už přímé, nebo nepřímé prostřednictvím populárních youtuberů, bloggerů a influencerů. Nakladatelé a knihkupci tak můžou rovněž cílit na konkrétní čtenáře, sbírat informace o své cílové skupině, případně zjišťovat poptávku po konkrétních titulech a sledovat tak aktuální knižní trendy.

Velký úspěch, zejména v posledních letech, zaznamenal polský, původně aukční, internetový obchod Allegro, který kromě prodeje nových knih vrací zpět do oběhu i starší knihy. Strategie Allegra je podobná jako u Amazonu. Za určitou provizi z jednotlivých transakcí můžou různí prodejci obchodovat pod zaštitěním značky Allegro. V roce 2020 se prodalo na portálu Allegro téměř 19 miliónů knih, z nichž téměř 17 % byly knihy starší, které se znovu vrátily do oběhu.¹⁴⁵ Přestože se nejedná o výlučně knižního internetového prodejce, celkové prodeje Allegra se každoročně zvyšují, což platí i o knižním sortimentu. V roce 2023 vstoupilo Allegro rovněž český trh, poté, co zakoupilo české internetové obchody Mall.cz, CZC.cz a logistickou firmu WE/DO, předpokládá se však, že na českém trhu budou dominantní spíše jiná odvětví prodeje než knižní sortiment.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ WASZCZYK, pozn. 111, s. 95.

¹⁴⁵ Średnio ponad 35 egzemplarzy sprzedanych w minutę. Online. Rynek-ksiazki.pl. 19.05.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/srednio-ponad-35-egzemplarzy-sprzedanych-w-minute/>. [cit. 2023-12-22].

¹⁴⁶ ZELENKA, Filip. *Obří polský e-shop Allegro vstupuje na český trh. Zákazníky chce lákat na nízké ceny*. Online. E15.cz. 10.05.2023. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/obri-polsky-e-shop-allegro-vstupuje-na-cesky-trh-zakazniky-chce-lakat-na-nizke-ceny-1398133>. [cit. 2023-12-22].

3 Nakladatelský segment v rámci knižního trhu

Stále více nakladatelů poskytuje méně statistických údajů, které se přímo týkají počtu vydaných titulů, souhrnného nákladu jednotlivých titulů a chybí rovněž údaje o počtu prodaných knih. V této kapitole vycházím z analýz a statistik, které vytvořila „Biblioteka Analiz“ na základě dotazníků vyplněných přímo nakladateli, s přihlédnutím ke statistikám „Biblioteki Narodowej“, která čerpá z privilegia povinného výtisku, který knihovně musí jednotliví nakladatelé odevzdávat. Ne každý však tuto povinnost důsledně plní, proto mnohé knihy této statistice unikají. Do statistik „Biblioteki Narodowej“ se rovněž dostávají tituly, které sice mají přidělené vlastní ISBN, ale vycházejí v minimálních nákladech a nedostávají se do prodeje, případně i tituly, které by dle správného zařazení měly být dotiskem, ale vycházejí pod novým číslem ISBN.¹⁴⁷

3.1 Růst počtu vydaných knih a pokles průměrného nákladu

V rámci sledovaného období, tedy posledního desetiletí, dochází na polském knižním trhu k pozvolnému růstu počtu vydaných knih. Do roku 2010 se počet vydaných titulů nedostal nikdy nad hranici 30 tisíc, od roku 2011 se počet vydávaných titulů pohybuje pravidelně nad touto hranicí a pomalu stoupá. Dle statistiky „Biblioteki Narodowej“ bylo nejvíce knih vydaných v roce 2017 – 36 620 titulů.¹⁴⁸ K většímu propadu došlo až v roce 2020, v období pandemie koronaviru, kdy byla omezena činnost knihkupectví a nakladatelé vydávali knihy s větší rozvahou (vyšlo 30 391 titulů). Třetina titulů však vychází v menších nákladech a většinou se ani nedostanou do celostátní distribuce.¹⁴⁹ Souběžně s pomalým růstem počtu vydávaných titulů ale zároveň klesá průměrný náklad

---

¹⁴⁷ WASZCZYK, pozn. 111, s. 59–60.

¹⁴⁸ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2021 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2022, s. 5. Dostupné z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2021-k>. [cit. 2023-12-27].

¹⁴⁹ WASZCZYK, pozn. 111, s. 37.

jednotlivých knih. Jestliže ještě v roce 2012 vycházely knihy průměrně v nákladu téměř 4 tisíc kusů, v roce 2016 už to bylo 2435 kusů a roku 2021 pouze necelých 2 tisíce kusů.¹⁵⁰ V ČR je tendence spíše opačná, celkový počet vydávaných knih pozvolna klesá (rovněž výraznější propad byl zaznamenán v roce 2020), průměrný náklad knihy se však stabilizoval na podobném čísle jako v Polsku. Dle slov Martina Vopěnky, předsedy Svazu českých knihkupců a nakladatelů, činí průměrný náklad tištěné knihy v ČR 1200 až 2000 výtisků.¹⁵¹ V porovnání s téměř čtyřnásobně větším Polskem je totožný průměrný náklad tištěné knihy zarážející. Čtenářská základna však v Polsku není velká, teprve v posledních letech dochází k systematické národní podpoře čtenářství, finanční i společenské pomoci. Nabídka knižních titulů je stále rozmanitější, pro cílového čtenáře však nepřehlednější a dle klesající výše nákladu lze prokázat, že kupní síla je roztržštěná.

Roku 2011 došlo k navýšení DPH na tištěné knihy z nuly na 5 %, což se projevilo rychle, už v prvních měsících klesl počet nových knih až o 30 %.¹⁵² Situace se postupně stabilizovala a v následných letech docházelo k růstu počtu vydaných titulů a nových knih. Při porovnání let 2010 a 2011 (tedy období, kdy došlo ke změně DPH) je možné zaznamenat 9% pokles prvních vydání. V dalších letech již vydávání nových knih stoupalo (2012 nárůst novinek o 10 %, 2014 dokonce o 21 %).¹⁵³

Tato stoupající tendence vydávání novinek (tedy knih v prvním vydání) měnila i procentuální poměr v rámci celého knižního trhu. Ještě v roce 2012 první vydání knih tvořila pouze 49 % knižní nabídky v Polsku, v roce 2015 již překročila 60% hranici. V roce 2016 již novinky zahrnovaly 64 %.¹⁵⁴ Přestože data z následujících let chybí, lze s vysokou pravděpodobností uvést, že procentuální

---

¹⁵⁰ *Sytuacja na rynku książki w 2021 roku*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.09.2022. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/sytuacja-na-ryнку-ksiazki-w-2021-roku/>. [cit. 2023-12-27].

¹⁵¹ VOPĚNKA, Martin. *Víte o tom, jak si váš spisovatel žije? Byli byste ochotní ho podpořit?* Online. Kosmas.cz. 08.06.2015. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/oko/aktuality/13626/vite-o-tom-jak-si-vas-spisovatel-zije-byli-byste-ochotni-ho-podporit/>. [cit. 2023-12-27].

¹⁵² WASZCZYK, pozn. 111, s. 57.

¹⁵³ Tamtéž, s. 57.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 57.

podíl vydávaných novin v Polsku stále stoupá, což však zkracuje i „životnost“ samotných knih na knihkupeckých pultech, kde musí uvolnit místo právě přicházejícím vydaným knihám.

S klesajícím průměrným nákladem knih klesal dlouhodobě i celkový obrat knižního trhu. Zisk nakladatelů, který činil v roce 2012 ještě 2,67 mld zlotých, každoročně klesal, v roce 2019 dosáhl hodnoty 2,34 mld zlotých. Obrat knižního trhu v Polsku v té době činil téměř 3 % obratu evropského knižního trhu. Obyvatelé Polska přitom představují 7,5 % obyvatel Evropy.¹⁵⁵ Ani v případě porovnání počtu vydaných titulů ve vybraných evropských státech (po přepočtení na milion obyvatel), nedosahuje Polsko předních příček, ale spíše naopak. Dle výzkumu Biblioteki Narodowej, kde bylo srovnáno 18 evropských států, v roce 2020 (v přepočtu na milion obyvatel) vydávalo nejvíce knih Dánsko (téměř 3000 vydaných titulů). Na deváté příčce se umístila ČR (cca 1300 vydaných titulů), Polsko s necelými 800 vydanými tituly skončilo ve srovnání jako poslední ze států EU, následováno bylo pouze Ruskem (cca 700 vydaných titulů) a Ukrajinou (cca 400 vydaných titulů).¹⁵⁶

Situace se paradoxně výrazně zlepšila během covidového období, kdy knižní trh zaznamenal nárůst. V roce 2020 činil obrat knižního trhu 2,53 mld. zlotých a o rok později až 3,01 mld zlotých.¹⁵⁷ Došlo k určité stabilizaci knižního trhu a jeho nabídky po dopadu reformy z roku 2014 na trh s učebnicemi, což mělo výrazný dopad na celkový obrat knižního trhu (v roce 2016 dosahoval celkový obrat knižního trhu v Polsku přibližně 65–70 % obratu běžného v období před rokem 2014).¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ *Rynek wart 2,34 mld zł.* Online. Rynek-ksiazki.pl. 01.10.2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-wart-234-mld-zl/>. [cit. 2023-12-27].

¹⁵⁶ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 12.

¹⁵⁷ *Sytuacja na rynku książki w 2021 roku*, pozn. 150.

¹⁵⁸ WASZCZYK, pozn. 111, s. 51.

3.2 Čtenářské trendy a jejich vliv na překladovou literaturu

Zcela logicky se proměnil i knižní sortiment, nakladatelé velmi pružně reagovali nejen na samotnou „učebnicovou“ reformu a v oblasti vzdělávání se zaměřili spíše na jazykové učebnice a učebnice odborných středních škol, kterých se reforma netýkala, ale postupně se začali více věnovat i beletristické literatuře a literatuře faktu, zejména pak té její části, která nabízela co nejvyšší komerční potenciál. Jestliže největšími krizemi polského knižního trhu bylo navýšení DPH na knihy (2011), dále „učebnicová“ reforma (2014) a destrukce maloobchodní sítě Matras (2016), tak právě knižní trendy a sledování bestsellerů napříč celým světem byly příležitostí, jak oživit knižní trh, a navýšit tak kapitál jednotlivých nakladatelů, kteří mohli postupně proměňovat nabídku knih.

Zejména v oblasti beletrie nakladatelé postupně zjistili, že se jednotlivé tituly mohou stát výhodnými obchodními artikly, a začali stále podrobněji sledovat čtenářské trendy, které ovlivnily jak původní polské tituly, tak zejména literaturu překladovou. Podle statistických údajů, které každoročně vydává Biblioteka Narodowa prostřednictvím ročenky „Ruch wydawniczy w liczbach“, lze prokázat vzestupnou tendenci ve vydávání beletrie. Zatímco ještě v roce 2012 zahrnovala beletrie pouze 21 % všech vydaných titulů, posléze docházelo k pozvolnému každoročnímu nárůstu, v roce 2022 již beletrie činila 34 % všech vydaných titulů v Polsku.¹⁵⁹ Jako beletrie je zde však započtena nejen fikční literatura pro dospělé čtenáře, ale rovněž literatura pro děti a mládež (také žánrově vymezená literatura, např. detektivky, sci-fi, komiksy aj.).

Právě poslední jmenovaná skupina komiksů vykazuje ze všech sledovaných knižních kategorií v Polsku již dlouhodobě nejvyšší nárůst. Ještě v roce 2011 byl

---

¹⁵⁹ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2022 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2023, s. 3. Dostupné z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2022-k>. [cit. 2023-12-27].

počet vydaných komiksů v Polsku zcela zanedbatelný (83 titulů).¹⁶⁰ Ovšem posléze se komiksy začaly těšit velkému zájmu čtenářů, který byl do velké míry podpořen jak úspěchem amerických velkofilmů, které vznikaly dle komiksových předloh, tak také všeobecně oblíbenou japonskou komunitou, situovanou kolem anime (japonské animované filmy) a mangy (souhrnné označení komiksů, vznikajících v Japonsku). Již o rok později vyšlo v Polsku 214 komiksů (necelá polovina byla přeložena právě z japonštiny). A nárůst pokračoval v každém následujícím roce, dle posledních zaznamenaných údajů vyšel v roce 2022 nejvyšší počet komiksů – 1180 titulů, což je čtrnáctinásobný nárůst od roku 2011. Více než 80 % komiksů jsou importované překladové tituly, většina překladů je z japonštiny, dále pak z angličtiny a francouzštiny. Nejvíce titulů vyšlo u nakladatelů Egmont Polska (455 titulů) a Waneko (268 titulů).¹⁶¹ Podobnou vzrůstající tendenci u komiksů můžeme sledovat i v Česku, ovšem nárůst je spíše pozvolnější. Dle české komiksové databáze vyšlo v roce 2012 celkem 387 komiksů, v roce 2022 to bylo již 569 komiksových titulů. Největším českým nakladatelem, který se téměř výhradně specializuje na vydávání komiksů, je nakladatelství Crew, které v roce 2022 vydalo 183 komiksů.¹⁶²

V rámci sledovaného období se postupně objevovaly rozmanité čtenářské trendy, které měly vliv na vydávanou (zejména beletristickou) literaturu. Některé z nich měly dlouhodobější charakter, jiné naopak zasáhly literaturu pouze na určitý krátký čas. V roce 2012 se v Polsku, podobně jako po celém světě, stal bestsellerem román britské autorky E. L. James – *Padesát odstínů šedi*, který měl výrazný vliv na následné vydávání erotických románů, zejména v letech 2014–2015. Produkce erotických románů byla společně se skandinávskou literaturou zaměřena zejména na severské krimi romány odpovědí na zvýšenou čtenářskou poptávku. Dalším výrazným čtenářským trendem, na který nakladatelé poměrně rychle zareagovali,

---

¹⁶⁰ SEROKA, Anna (ed). *Ruch wydawniczy w liczbach: 2012*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2013, s. 5. Dostupné z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2012>. [cit. 2023-12-27].

¹⁶¹ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 47–48.

¹⁶² *ČR comics 2022 (a 22 let předtím)*. Online. Comicsdb.cz. 30.01.2023. Dostupné z: <https://comicsdb.cz/clanek/481/cr-comics-2022-a-22-let-predtim>. [cit. 2023-12-27].

bylo vydávání antistresových omalovánek, které ovlivnily léta 2015–2016 (podobně jako v ČR). Ovšem ani výrazné bestsellery nedokázaly na delší dobu oživit kolísavý polský knižní trh. V roce 2017 se začíná hroutit maloobchodní knižní trh (bankrot knihkupectví Matras, posléze velké finanční problémy knihkupectví BookBook). Z těchto důvodů zaznamenal i nakladatelský segment výrazné ztráty, případně mnohé z knih nakladatelů zůstaly ve skladech maloobchodních prodejen, bez možnosti prodeje koncovému zákazníkovi či návratu nakladateli.¹⁶³ Tyto okolnosti poukázaly na nestabilitu polského knižního trhu, který se do té doby spoléhal pouze na prodej bestsellerů, jež měly výrazný vliv na obrat celého knižního trhu.

Od roku 2013 se v Polsku objevila i možnost vydávat knihy skrze self-publishing (knihy vydané vlastním nákladem), ovšem tato forma vydávání knih nezaznamenala tak výrazný úspěch jako např. v USA či Německu. Od roku 2015 na polský trh vstoupilo původně ruské self-publishingové nakladatelství Ridero.eu, které poskytuje budoucím autorům komplexní péči při vydávání knihy – ať už v elektronické, či tištěné formě. Zároveň spolupracuje s významnými distributory (včetně Amazonu) a vydané knihy nabízí např. na populárním knižním e-shopu Bonito.pl, se kterým Ridero.eu spolupracuje. Nakladatelství nabízí začínajícímu autorovi profesionálního korektora, redaktora, knižní obálky jsou generovány prostřednictvím umělé inteligence, autor si může zvolit, jak bude vypadat tištěná kniha, a využít může i distribuce do e-shopu.¹⁶⁴ Přestože dle údajů Biblioteki Analiz vydává Ridero.eu přes dvě stě titulů ročně,¹⁶⁵ jedná se většinou o méně známé či neznámé autory, jejichž knihy se do běžného knižního oběhu nedostanou, případně mají tak nízkou propagaci, že je lze pouze obtížně vyhledat. Pokud už se objeví na webových stránkách největšího maloobchodního hráče na knižním trhu – v salónech Empik, tak většinou pouze v digitální formě jako e-kniha.

---

¹⁶³ WASZCZYK, pozn. 111, s. 53.

¹⁶⁴ *Ridero - serwis internetowy*. Online. Ridero.eu. Dostupné z: <https://ridero.eu/pl/about.html>. [cit. 2023-12-27].

¹⁶⁵ *Najnowszy „Ruch wydawniczy w liczbach”*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 21.06.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/najnowszy-ruch-wydawniczy-w-liczbach-3/>. [cit. 2023-12-27].

Polsko se podobně jako ČR zaměřuje v rámci knižního trhu na import knih, i když procento překladových (importovaných) knih není tak vysoké jako v ČR, jelikož se jedná o zemi se silnou domácí produkcí. Nejvíce překladů z cizího jazyka do polštiny se objevuje zejména v oblasti beletristických knih – v roce 2022 až 58 % (např. v kategorii populárně-naučných knih bylo přeloženo z cizího jazyka do polštiny pouze 19 %).¹⁶⁶ Počet překladových titulů v porovnání s celkovým počtem všech titulů v Polsku je dlouhodobě stabilní a příliš se nemění. Za poslední desetiletí se překladové knihy z cizího jazyka do polštiny pohybují v rozmezí od 19–22 % ročně,¹⁶⁷ v totožném období se v ČR přeložilo 34–40 % vydaných knih.¹⁶⁸ Procentem přeložených knih mají Poláci blíže spíše k Francii či Německu než k Česku, přestože podobně jako čeština, ani polština není světovým jazykem a tuzemská literatura tak nemůže mít globální a celosvětový dosah. Nízké procento předkladů do polštiny v porovnání s překlady do češtiny však poukazuje na to, že produkce tuzemských autorů je v Polsku výraznější než v ČR. Zejména v posledních letech zaznamenávají polští autoři i světový úspěch. Olga Tokarczuk, dobře známá i českým čtenářům, obdržela za rok 2018 Nobelovu cenu za literaturu (pro Polsko již pátá Nobelova cena za literaturu).¹⁶⁹ Hojně překládanými autory jsou např. Szczepan Twardoch, Dorota Masłowska, Mariusz Szczygieł, na zahraniční trh se snaží proniknout i autoři největších polských bestsellerů jako např. Remigiusz Mróz nebo Katarzyna Bonda.

Pořadí jednotlivých jazyků, ze kterých se do polštiny překládá, zůstává na první příčce dlouhodobě stejné (anglický jazyk), proměňuje se nepatrně pouze následující pořadí jazyků. Z anglického jazyka bylo v roce 2021 pořízeno 58 % překladů (oproti roku 2012 nárůst o téměř 9 %), z francouzštiny 9 %, z japonštiny 6 % (zejména vzrůstající tendence překladů japonské mangy), z němčiny 6 %

---

¹⁶⁶ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 21.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 51.

¹⁶⁸ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012–2022*. SKČN, 2013–2023.

¹⁶⁹ *Lista laureatów Nagrody Nobla związanych z Polską*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_laureatów_Nagrody_Nobla_związanych_z_Polską. [cit. 2023-12-27].

a s výraznějším odstupem následuje italština (3 %).¹⁷⁰ V porovnání s ČR zaujme zejména nízké procento překladů z němčiny, která v Česku dominuje po překladech z anglického jazyka a dlouhodobě se pohybuje kolem 15 %.¹⁷¹ Naopak procento překladů z japonštiny je v ČR zanedbatelné, přestože se předpokládá, že zvýšená poptávka po manze se v budoucnu projeví i na překladech z japonštiny do češtiny.

Tabulka 2: Obrat knižního trhu v Polsku (2012 - 2021)¹⁷²

	počet vydaných titulů v Polsku	procento překladů do polštiny	obrat knižního trhu (v Kč)
		(%)	(mld)
2012	34 147	20 %	2,67 MLD Zł (14,6 mld Kč)
2013	32 863	19 %	2,68 MLD Zł (14,7 mld Kč)
2014	32 716	20,50 %	2,48 MLD Zł (13,6 mld Kč)
2015	33 454	21,50 %	2,41 MLD Zł (13,2 mld Kč)
2016	34 235	21 %	2,37 MLD Zł (13,0 mld Kč)
2017	36 620	22 %	2,32 MLD Zł (12,7 mld Kč)
2018	33 919	22 %	2,25 MLD Zł (12,4 mld Kč)
2019	36 138	19 %	2,34 MLD Zł (12,9 mld Kč)
2020	30 391	20 %	2,53 MLD Zł (13,9 mld Kč)
2021	33 957	20 %	3,01 MLD Zł (16,5 mld Kč)

3.3 Struktura nakladatelského segmentu v Polsku

Přestože se na konci roku 2020 nacházelo v Polsku až 65 tisíc subjektů (v roce 2016 to bylo mírně přes 50 tisíc), které se v určité míře zabývaly či zabývají

¹⁷⁰ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 47.

¹⁷¹ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012–2022*. SKČN, 2013–2023.

¹⁷² Data jsou čerpána z: DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148. a výzkumů Biblioteki Analiz: *Rynek książki A.D. 2020*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.10.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-a-d-2020/>. [cit. 2023-12-27]. Převod měny dle platného kurzu ČNB k 7. 8. 2023.

nakladatelskou činností, aktivně tuto činnost vykonává ne více než 2500 z nich.¹⁷³ Dle výzkumu z roku 2016 se do aktivních nakladatelství započítávají pouze ta, která vyprodukují ročně 2 a více knih.¹⁷⁴ Ostatní nakladatelé již vydavatelskou činnost neprovádějí, či vydávají knihy pouze příležitostně. V roce 2016 se přibližně 300 největších nakladatelů v Polsku podílelo na téměř 98 % obratu knižního trhu. 30 největších nakladatelů v Polsku pak dosahovalo obratu většího než 5 miliónů amerických dolarů (téměř 72 % obratu knižního trhu). Počet těchto nakladatelů se každoročně zmenšuje, na čemž mají podíl rostoucí nakladatelské koncerny, které pod sebou mnohdy soustředí vícero nakladatelských subjektů, případně vlastní distribuční a maloobchodní subjekty.¹⁷⁵ Zde je možné vidět, jak zanedbatelnou roli z hlediska ekonomiky a produktivity mají ostatní nakladatelé. Nicméně současná data scházejí, stále více nakladatelů není ochotno poskytovat údaje ohledně svého finančního obratu a počtu vydaných knih. Dle posledních údajů, které zaznamenala Biblioteka Analiz, má 40 největších nakladatelů v Polsku až 80 % podílu na knižním trhu.¹⁷⁶

Přímé srovnání nakladatelských subjektů v Polsku a ČR není jednoduché, především z důvodu odlišného přístupu vedení statistiky (polská Biblioteka Analiz sleduje největší nakladatele zejména z hlediska finančního obratu, zatímco Svaz českých knihkupců a nakladatelů porovnává nakladatele počtem vydaných titulů a obrat u jednotlivých nakladatelů neuvádí). Platí ovšem, že stejně jako v Polsku, tak i v ČR, mají stále větší podíl na knižním trhu nakladatelské koncerny, vlastníci jednotlivé nakladatelské značky. Nejvýraznější rozdíl je ve vlastnictví těchto koncernů, neboť v ČR se jedná většinou o tuzemské vlastníky, zatímco v Polsku mnohdy velké nakladatelské koncerny vlastní či disponuje jejich výrazným podílem zahraniční subjekt (např. Wolters Kluwer, Story House Egmont aj.). Pro názorné porovnání se dle hrubého odhadu Zprávy o českém knižním trhu v roce 2016

---

¹⁷³ *Rynek książki A.D. 2020*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.10.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-a-d-2020/>. [cit. 2023-12-27].

¹⁷⁴ WASZCZYK, pozn. 111, s. 125.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 126–131.

¹⁷⁶ *Rynek książki w Polsce i na świecie*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 24.10.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-w-polsce-i-na-swiecie/>. [cit. 2023-12-28].

podílelo 5 největších nakladatelů (dle obratu) na 40 % obratu z vydaných tuzemských knih v ČR.¹⁷⁷

Obdobné číslo, které by srovnávalo obrat 5 největších nakladatelů v poměru k obratu všech nakladatelů v Polsku, nebylo nikde přímo uvedeno. Po sečtení obratu 5 největších polských nakladatelů roku 2016¹⁷⁸ a porovnání s ročním obratem knižního trhu¹⁷⁹ lze uvést, že se tito nakladatelé podílejí na cca 38 % obratu z vydaných knih v Polsku. Podíl 5 největších nakladatelských činitelů na trhu je tedy téměř shodný s českým prostředím.

3.4 Největší nakladatelé v Polsku

Vymezení největší nakladatele v Polsku, ať již z hlediska příjmů nebo počtu vydaných titulů, je poměrně složité. V ČR jsou první tři příčky největších nakladatelů dlouhodobě neměnné (Albatros Media, Euromedia Group, Grada) a poměrně stálé je celkové rozložení nakladatelů v první desítce (dle počtu vydaných titulů). V Polsku je situace odlišná, lze poměrně složitě dohledat, zda nakladatelský koncern vlastní podřízená nakladatelství, či se jejich vztah zakládá pouze na výhradní spolupráci. Majetkové vztahy se rychle proměňují, na knižní trh vstupují neustále zahraniční podnikatelé a investiční fondy, kteří skupují mnohdy celé nakladatelské koncerny. Mnozí nakladatelé zároveň neplní svou povinnost zasílat povinný výtisk Bibliotece Narodowej, statistiky o počtu vydaných titulů tak bývají zkreslené a neúplné.

---

¹⁷⁷ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2016/2017*. SKČN, 2017, s. 12.

¹⁷⁸ WASZCZYK, pozn. 111, s. 185.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 65.

Tabulka 3: Největší nakladatelé v Polsku dle příjmů (2020)¹⁸⁰

	Nakladatelské subjekty*	Příjmy v roce 2020 (v mil. zł)	Počet titulů (první vydání)	Pořadí dle příjmů v roce 2016
1	Nowa Era	462,26	377	1
2	WSiP	233,78	-	2
3	Wolters Kluwer	225,19	249	3
4	Grupa MAC	122,10	-	6
5	Story House Egmont	94,39	-	-
6	Pearson Central Europe	77,83	-	4
7	C. H. Beck	75,26	-	9
8	Macmillan Polska	60,19	-	11
9	Grupa Wydaw. Foksal	58,27	-	13
10	SIW Znak	57,32	204	7

* v tabulce se neobjevují nakladatelé, kteří odmítli poskytnout údaje o příjmech, např. 5. největší nakladatel z roku 2016 - Dressler Dublin a 12. největší nakladatel z roku 2016 - Proszyński Media

V čele žebříčku stojí nakladatelství Nowa Era, které bylo založeno již na začátku devadesátých let v Krakově, později se přesunulo do Varšavy. Po roce 2000 postupně rozšiřovalo svou nabídku a přejímalo jiná nakladatelství či část jejich edičních plánů. Od roku 2007 se stalo nakladatelství součástí finského koncernu Sanoma Corporation. Již několik let si upevňuje pozici lídra na trhu s učebnicemi pro ZŠ a SŠ, k čemuž mu rovněž napomohl štědrý dotační program Ministerstwa Edukacji Narodowej. V roce 2015 nakladatelství převzalo nabídku učebnic od nakladatelství PWN, které se později přeorientovalo na vydávání jazykových knih a odborné literatury. Kromě vydávání knih vlastní nakladatelství rovněž různé edukační a didaktické portály a nabízí také multimediální učebnice (tzv. multibooky).¹⁸¹ V současnosti dle vlastních webových stránek nabízí až

¹⁸⁰ V tabulce je zahrnuto srovnání z let 2016 (WASZCZYK, pozn. 111, s. 185.) a 2020 (*Ranking wydawnictw 2020*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.11.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/ranking-wydawnictw-2020/>. [cit. 2023-12-28].) Oba výzkumy prováděla Biblioteka Analiz.

¹⁸¹ WASZCZYK, pozn. 111, s. 191–196.

3400 publikací a vydává rovněž nejstarší literární časopis pro děti v Evropě – „Świerszczyk“, který vychází v Polsku nepřetržitě od roku 1945.¹⁸²

Druhé největší polské nakladatelství WSiP (Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne) má rovněž svou činnost spojenou s vydáváním učebnic. Své počátky datuje od roku 1945, již tehdy vydávalo učebnice pro základní školy. Po roce 1989 ztratilo nakladatelství svou monopolní pozici na trhu s učebnicemi, zároveň bylo nuceno mnohé učebnice zcela vyměnit či alespoň revidovat. Zároveň muselo hledat nové distributory (monopolní distributor Składnica Księgarska v průběhu devadesátých let zbankrotoval). Po dlouhých vyjednáváních ze strany státu se podařilo nakladatelství na konci devadesátých let zprivatizovat. Dnes stejně jako Nowa Era nabízí kompletní nabídku učebnic pro ZŠ a SŠ. V roce 2008 koupilo WSiP nakladatelství Zielona Sowa (kde nabízí rovněž učebnice a doplňující vzdělávací materiál pro děti). Od roku 2016 nakladatelství vlastní rovněž síť jazykových škol Profi-Lingua, prostřednictvím této sítě se tak modernizovala kompletní nabídka nakladatelství, jako i další vzdělávací služby a portály. O rok později přejalo nakladatelství rovněž jazykové školy Empik School. Po nastolení „učebnicové reformy“ přišlo nakladatelství zejména o příjmy z maloobchodního prodeje, dnes spolupracuje s předními polskými distributory či přímo se školami.¹⁸³ Od roku 2018 je nakladatelství součástí maďarské investiční skupiny Central Group.¹⁸⁴

Následující místo zaujímá zahraniční nakladatelský, původně nizozemský, koncern Wolters Kluwer, který se soustředí na odbornou (zejména právnickou) literaturu a jakožto jeden z největších nakladatelských koncernů na světě disponuje globálním dosahem. Na polském trhu funguje od roku 1995, kdy postupně přejal nakladatelství ABC a Lex, a stal se tak největším nakladatelem odborné literatury v Polsku. Kromě vydávání knih se Wolters Kluwer zabývá rovněž finančním

---

¹⁸² *Nowa Era - o firmie*. Online. Nowaera.pl. Dostupné z: <https://www.nowaera.pl/o-nas/o-firmie>. [cit. 2023-12-28].

¹⁸³ WASZCZYK, pozn. 111, s. 198–206.

¹⁸⁴ *WSiP - o nas*. Online. Wsip.pl. Dostupné z: <https://www.wsip.pl/o-firmie/historia/>. [cit. 2023-12-28].

a právnickým poradenstvím, prostřednictvím svých stránek nabízí široké spektrum školení a vzdělávání. Právě tato, původně doplňková činnost, několikanásobně převyšuje podíl příjmů z vydavatelské produkce.¹⁸⁵

Grupa MAC (dle tabulky čtvrtá v pořadí) se rovněž zaměřuje na trh s učebnicemi a didaktickými pomůckami pro učitele, specializuje se však také na vzdělávací knihy pro předškoláky. Nakladatelství vzniklo v roce 1989, velký úspěch zaznamenalo v roce 2000, kdy vyprodukovalo řadu učebnic „Moja Szkoła“, u níž všechny učebnice byly propojeny do deseti sešitů pro každou třídu. Naopak v roce 2014 ustálo nakladatelství finanční krizi, která vyvstala z důvodu státem plně dotovaných učebnic pro první tři třídy základních škol. Aby nakladatelství zabránilo klesajícím příjmům, rozšířilo svou nakladatelskou činnost o beletrii pro děti a nabídlo rovněž multimediální technologie pro výuku žáků.¹⁸⁶

Story House Egmont, opět zahraniční dánský koncern, má široké zastoupení po celé Evropě (v ČR je knižní divize Egmontu součástí koncernu Albatros Media). Jedná se o zásadního nakladatele, který vydává v Evropě komiksy, knihy a časopisy The Walt Disney Company, jejichž licenci vlastní. V Polsku je už od roku 1990 Story House Egmont lídrem na trhu s komiksy pro děti, mládež i dospělé. Do roku 2020 vydával v Polsku i klasické knihy pro děti a mládež, během covidového období však knižní divizi odprodal jinému zahraničnímu koncernu – HarperCollins Polska.¹⁸⁷ I tak o rok později dle statistiky Biblioteki Narodowej vydal Story House Egmont přes 400 titulů (většinou komiksů).¹⁸⁸

Šestým největším nakladatelem v Polsku je Pearson Central Europe, zahraniční koncern vydávající knihy, slovníky a konverzace pro výuku cizích jazyků, zejména angličtiny. Kvůli „učebnicové reformě“ se však jeho příjmy v Polsku snižují, důvodem je především nárůst konkurence v oblasti vydávání

---

¹⁸⁵ WASZCZYK, pozn. 111, s. 207–212.

¹⁸⁶ WASZCZYK, pozn. 111, s. 221–226.

¹⁸⁷ *Zakończył się proces przejęcia działu książki Egmont Polska*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 05.05.2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/zakonczyl-sie-proces-przejecia-dzialu-ksiazki-egmont-polska/>. [cit. 2023-12-28].

¹⁸⁸ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 60.

jazykových učebnic (mnozí nakladatelé, kteří do příchodu reformy vydávali učebnice, se po roce 2017 zaměřili spíše na jazykové učebnice, kterých se reforma příliš nedotkla). Na polském trhu Pearson funguje od roku 1991. V současnosti působí divize Pearson Central a Eastern Europe na více než 30 trzích Evropy a Asie. V Polsku nakladatelství zajišťuje výhradní distribuci společnost Edu-Książka. Kromě tištěných knih nabízí i učebnice jako e-knihy či výuku přímo v online systému.¹⁸⁹

V pořadí sedmým nakladatelem je dnes již zavedený a tradiční německý koncern C. H. Beck, vydávající odbornou literaturu z právnického, ekonomického, účetního a akademického prostředí. Na polském trhu se nachází od roku 1993 a v prvním roce své činnosti úzce spolupracoval s polským nakladatelstvím PWN (C. H. Beck vlastnil autorská práva k titulům, PWN se staralo o distribuci a propagaci knih). Podobně jako Wolters Kluwer nabízí kromě knih i poradenské služby, vzdělávání v oblasti práva a financí a přípravu na zkoušky pro studenty právnické fakulty formou seminářů a konferencí.¹⁹⁰

Nakladatelství Macmillan Polska, patřící do britského koncernu Macmillan Publishers Ltd., se zaměřuje na učebnice anglického jazyka pro širokou cílovou skupinu a jazykové školy. Na polském trhu funguje od roku 1999. Stejně jako předchozí nakladatelství na trhu s učebnicemi i odbornými knihami nabízí i různé aplikace a technologie pro výuku jazyka, učitelé pak mohou využít bezplatných didaktických webinářů. Kromě jazykových učebnic, které vychází jak v tištěné, tak i v digitální podobě, vydává nakladatelství i díla klasické světové literatury v anglickém jazyce.¹⁹¹ Nelze vymezit, jak velký podíl příjmů plyne z nakladatelské činnosti a kolik činí podíl z ostatní činnosti (je však možné, že v některých případech může podíl z ostatní činnosti převyšovat).

---

¹⁸⁹ WASZCZYK, pozn. 111, s. 213–216.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 244–248.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 253–256.

Až na devátém místě žebříčku nakladatelů s nejvyššími příjmy v Polsku se umístilo nakladatelství Grupa Wydawnicza Foksal, které se věnuje zejména vydávání beletristické literatury (v případě, že nezapočítáme komiksy, které vydává Story House Egmont). Nakladatelský koncern vznikl koncem roku 2012 sloučením tří již zavedených nakladatelství (Buchmann, Wilga, W.A.B), která již v roce 2011 odkoupila společnost NFI Empik Media & Fashion, zřejmě největší konglomerát fungující na polském knižním trhu, vlastníci síť salónů Empik (vyskytující se zejména v obchodních centrech), které nabízejí kromě knih i elektroniku, parfémů a jiné doplňkové zboží. V současnosti pod G. W. Foksal spadá 6 nakladatelských značek.¹⁹² Zakládající nakladatelství Buchman je aktivní na polském trhu už od roku 1987. Vydávalo zejména jazykové publikace, slovníky a bohatě ilustrované encyklopedie. Po včlenění do G. W. Foksal se aktivně podílí i na vydávání beletrie. Další ze zakládajících nakladatelství W. A. B. funguje v Polsku od roku 1991. Dodnes vydává zejména beletrii a populárně naučnou literaturu, jak polských, tak i překladových autorů. Nakladatelství se stalo významnou platformou pro polské spisovatele mladé a střední generace. Knihy zde mj. vydává oblíbený autor Zygmunt Miłoszewski (jehož tři knihy byly přeloženy i do češtiny). Své první knihy zde uvedla také Olga Tokarczuk či Joanna Bator. Poslední ze zakládajících nakladatelů je Wilga, která svou činnost zahájila v roce 1992. V současnosti se zaměřuje na vydávání dětské literatury. Nově vzniklé imprinty vydávají spíše žánrově orientované knihy, romantickou a erotickou literaturu vydává Lipstick Books, sci-fi a fantasy literaturu vydává nakladatelství Uroboros. Poslední nakladatelství, které je součástí koncernu G. W. Foksal, je FoxGames, jak již název napovídá, předmětem vydávání jsou zejména deskové hry a gamebooky.¹⁹³ V letech před covidovou pandemií vydávalo G. W. Foksal kolem 900 knih ročně (do počtu titulů jsou započítány i další vydání knih a reedice), v roce 2022 vyšlo v nakladatelství 575 titulů (415 z nich bylo určeno dětem). Knihy nakladatelského koncernu se pravidelně ucházejí o nejprestižnější polské literární ceny (Nagroda

---

¹⁹² Tamtéž, s. 265–269.

¹⁹³ *Foksal - o nas.* Online. Gwfoksal.pl. Dostupné z: https://www.gwfoksal.pl/o_nas. [cit. 2023-12-28].

Nike). Největší příjmy nakladatele pocházejí z prodejů sítě salónů Empik a rovněž z jejich internetového prodeje – empik.com.¹⁹⁴

Žebříček největších nakladatelů v Polsku (dle obratu za rok 2020) uzavírá na desátém místě nakladatelství SIW Znak. Jedná se o polské nakladatelství s dlouholetou tradicí, fungující na trhu již od roku 1959, kdy bylo vytvořeno a svůj název odvodilo od měsíčníku Znak, který prostřednictvím nakladatelství vychází dodnes. Původně katolické a filozofické nakladatelství si během let dokázalo vybudovat jméno a prestiž a úspěšně se dokázalo transformovat i do tržního prostředí na konci 80. let. Zatímco většina polských nakladatelských koncernů podniká ve Varšavě, sídlo Znaku je v Krakově (v Krakově sídlí i další prestižní nakladatelství Wydawnictwo Literackie a Wydawnictwo WAM). Ještě na sklonku osmdesátých let nabízelo nakladatelství prostor osobnostem polské literatury, které nebyly vydávány oficiální cestou (Czesław Miłosz a Wisława Szymborska – držitelé Nobelovy ceny za literaturu, Karol Wojtyła – pozdější papež Jan Pavel II.). Kromě výrazných polských autorů zde vycházejí i světoví autoři – např. Samuel Beckett, Mario Vargas Llosa aj. Nakladatelství organizuje i literární setkání, diskuse a přednášky, aktuálním problémům společnosti se věnuje měsíčník Znak.¹⁹⁵

Součástí nakladatelské skupiny Znak jsou jednotlivá nakladatelství, z nichž každé se specializuje na vybraný žánr literatury, např. Znak Literanova, Znak Horyzont, Znak Emotikon, Znak Koncept, Znak JednymSłowem, Wydawnictwo Otwarte, Woblink (platforma vydávající e-knihy), zároveň vlastní doménu Lubimyczytac.pl, zřejmě nejpopulárnější polskou knižní databázi, kde čtenáři mohou hodnotit a komentovat přečtené knihy. Z původně teologicky orientovaného nakladatelství se postupně stalo nakladatelství s širokou nabídkou titulů a prestižním jménem. Znak vydává jak polskou a překladovou beletrii, tak i populárně naučnou literaturu, eseje, odborné publikace, biografie, knihy pro děti

---

¹⁹⁴ Grupa Wydawnicza Foksal z Grupy Empik podsumowała 2022 rok. Online. Rynek-ksiazki.pl. 26.04.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/grupa-wydawnicza-foksal-z-grupy-empik-podsumowala-2022-rok/>. [cit. 2023-12-28].

¹⁹⁵ Jedno z największych polskich wydawnictw. Online. Wydawnictwoznak.pl. Dostupné z: <https://www.wydawnictwoznak.pl/o-nas>. [cit. 2023-12-28].

aj. Předsedkyní SIW Znak se v roce 2021 stala Dominika Kozłowska, která funkci převzala po Henryku Woźniakowskim, který byl předsedou Znaku více než 30 let.¹⁹⁶ Nakladatelství se spíše než na kvantitu produkce soustředí na kvalitu zpracování obsahu i formy knihy. Přesto však navýšilo počet vydávaných titulů, do roku 2015 většinou počet prvních vydání nepřesál 100 titulů, v roce 2022 vyšlo v nakladatelství 318 titulů (z toho 123 titulů zahrnovalo beletrii pro děti a dospělé).¹⁹⁷

Přestože se Biblioteka Analiz snažila vyčlenit ve své analýze největší nakladatele z hlediska obratu na knižním trhu (v roce 2021 porovnála statistické údaje 50 největších nakladatelství v Polsku), nelze se domnívat, že jsou údaje komplexní a neměnné. Několik desítek nakladatelů odmítlo sdělit své statistické údaje, včetně těch, kteří by se dle odhadů mohli umístit na předních pozicích, jak z hlediska obratu, tak i z hlediska počtu vydaných titulů. Mezi největší nakladatele, kteří nezveřejnili své statistické výsledky, patří zejména skupina Dressler, Proszyński Media a Wydawnictwo Poznańskie.¹⁹⁸ Dle průzkumu z roku 2022 se skupina Dressler umístila na 6. místě, Proszyński Media na 15. místě a Wydawnictwo Poznańskie na 18. místě v žebříčku nejvýnosnějších nakladatelů v Polsku.¹⁹⁹

Především na příkladu skupiny Dressler lze poukázat, jakým dramatickým vývojem mohli procházet mnozí nakladatelé v Polsku za posledních třicet let. Začátky knižního koncernu Dressler Dublin, který je již dlouhá léta považován za předního hráče na polském knižním trhu, se datují do roku 1990. Bratři Jacek a Krzysztof Olesiejukové začínali prodávat knihy ve stánku poblíž hlavního nádraží ve Varšavě a disponovali minimálními finančními prostředky a zkušenostmi. Později prodávali knihy přímo ze své dodávky. Tyto průkopnické podmínky se posléze začaly měnit. V roce 1994 bratři založili společnost Firma Księgarska Jacek

---

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 64.

¹⁹⁸ *Ranking wydawnictw 2020*, pozn. 180.

¹⁹⁹ *Rynek książki w Polsce i na świecie*, pozn. 176.

Olesiejuk, později přejmenovanou na FK Olesiejuk, která se zabývala jak distribucí, tak i maloobchodním prodejem knih. Od roku 2002 se sídlem společnosti stalo město Ożarów Mazowiecki, kam se přemístila i většina distribučních skladů. V tomtéž roce započala i nakladatelská činnost společnosti.²⁰⁰ Společnost získala množství prestižních ekonomických ocenění v Polsku. V roce 2017 vznikla velká korporátní společnost Dressler Dublin, předsedy společnosti se v roce 2018 stali bratři Olesiejukové, kteří nakladatelství FK Olesiejuk začlenili do nově vzniklého korporátu, jehož součástí již bylo i nakladatelství Wydawnictwo Albatros. Postupně byla přičleňovaná další nakladatelství, např. Bukowy Las, Świat Książki, Bellona, Purple Book. Situace přestala být přehlednou a u některých nakladatelství není zřejmé, zda jsou součástí skupiny Dressler Dublin nebo pouze využívají její výhradní distribuci a jsou se skupinou úzce propojená (např. nakladatelství Albatros a Fabryka Słów).²⁰¹

Kromě nakladatelství vlastní korporát i jednu z největších distribučních společností v Polsku, spadající přímo pod FK Olesiejuk. Vlastní rovněž síť knihkupectví Świat Książki, čítající kolem 150 kamenných prodejen a disponující vlastním e-shopem.²⁰² Společnost Dressler si postupně vydobyla silnou pozici na knižním trhu v Polsku, kde dokázala propojit všechny tři segmenty – nakladatelství, distribuci i prodej. Nakladatelský rozptyl je široký – dominuje zejména beletrie a populárně-naučné knihy, s velkým zaměřením na prodejní potenciál knihy. Nakladatelství skupiny Dressler nabízejí autory komerčně úspěšné v Polsku i ve světě. Knihy společnosti Dressler tvoří základní nabídku většiny klasických i internetových knihkupectví v zemi.

---

²⁰⁰ FROŁOW, Kuba a GOŁĘBIEWSKI, Łukasz. *Rozmowa z Jackiem i Krzysztofem Olesiejukami, właścicielami Firmy Księgarskiej Jacek Olesiejuk*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.09.2005. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/rozmowa-z-jackiem-i-krzysztofem-olesiejukami-wlascicielami-firmy-ksiegarskiej-jacek-olesiejuk/>. [cit. 2023-12-28].

²⁰¹ Dohledat Ize různá protichůdná tvrzení, Dressler Dublin zveřejňuje minimum informací o svém podnikání, toto přiznává i Biblioteka Analiz: MENDRUŃ, Renek. *Grupy wydawnicze, wydawcy i imprinty*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 14.02.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/grupy-wydawnicze-wydawcy-i-imprinty/>. [cit. 2023-12-28].

²⁰² *Nasze księgarnie*. Online. Swiatksiazki.pl. Dostupné z: <https://www.swiatksiazki.pl/ksiegarnie/nasze-ksiegarnie>. [cit. 2023-12-28].

Mezi další přední nakladatele v Polsku, kteří vydávají beletristické tituly a nelze je opominout, byť nedosahují obratu výše zmíněných nakladatelských koncernů, patří Nasza Księgarnia (specializuje se na dětskou beletrii, počátky nakladatelství sahají až do roku 1921)²⁰³ a zejména pak Wydawnictwo Literackie, které bylo založeno v roce 1953²⁰⁴ a v současnosti vydává literární kritikou oceňované polské i zahraniční autory, přičemž čelní představitelkou vydávaných autorů je Olga Tokarczuk, jejíž renomé ve světě stouplo po obdržení Nobelovy ceny za literaturu. Podobně jako nakladatelská skupina Znak i Wydawnictwo Literackie sídlí v Krakově a patří k nejprestižnějším a nejocěňovanějším nakladatelům v Polsku.

---

²⁰³ *Wydawnictwo Nasza Księgarnia - o nas*. Online. Nk.com.pl. Dostupné z: <https://nk.com.pl/o-nas/info.html>. [cit. 2023-12-30].

²⁰⁴ *Wydawnictwo*. Online. Wydawnictwoliterackie.pl.

Dostupné z: <https://www.wydawnictwoliterackie.pl/wydawnictwo>. [cit. 2023-12-30].

4 Distribuce knih na trhu

Na konci roku 1992 došlo k bankrotu kdysi zavedeného monopolního distributora Składnica Księgarska, situace na polském knižním trhu se tak stala nepřehlednou. Soukromí distributoři byli roztroušeni po celém Polsku, mnoho z nich nepřekročilo regionální pole své působnosti. Na konci devadesátých let fungovalo v Polsku 550 distribučních velkoobchodů, posléze se jejich počty začaly snižovat, v roce 2016 aktivně fungovalo již pouze 125 distributorů.²⁰⁵ Až v posledním desetiletí se začali profilovat distributoři, kteří dokázali ovládnout a alespoň rámcově sjednotit nepřehledný knižní trh v Polsku. V současnosti funguje na trhu přibližně šest klíčových distributorů, kteří disponují širší nabídkou knih mnoha nakladatelů a fungují na celostátní úrovni, nikoliv pouze v regionech. I zde je možné zaregistrovat vytváření podnikatelských koncernů, s patrnou snahou ovládnout všechny segmenty knižního trhu – od papírenského segmentu, přes tiskárny, nakladatelství, logistiku, marketing a propagaci až k maloobchodnímu prodeji.

4.1 Proměna distribučního segmentu do současné podoby

Kromě technologických změn, které přinesly větší digitalizaci, rychlost a kvalitu nabízených služeb, získal distribuční segment významnější postavení na knižním trhu, které je však závislé i na dobré kondici maloobchodního prodeje. Proto v roce 2017 nastala výrazně kritická situace, jelikož došlo ke zhroucení jednoho z pilířů maloobchodního prodeje – druhá největší knihkupecká síť Matras, která čítala kolem 180 prodejen, vyhlásila úpadek. Nedokázala již dále splácet své pohledávky nakladatelům ani hradit nájmy za své prodejny.²⁰⁶ O rok později došlo

---

²⁰⁵ WASZCZYK, pozn. 119, s. 24.

²⁰⁶ *Sądowa upadłość Matrasa*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 31.07.2018. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/sadowa-upadlosc-matrasa/>. [cit. 2023-12-30].

k úpadku další, byť již menší knihkupecké síť Bookszpan.²⁰⁷ V roce 2020 největší knihkupectví v Polsku Empik uzavřelo 35 knihkupectví, která fungovala pod značkou Mole Mole.²⁰⁸ Koncem roku 2021 se do návrhu na likvidaci dostal řetězec knihkupectví BookBook, jehož většina prodejen navazovala na původně státní knihkupectví Dom książki. Ještě v roce 2017 řetězec disponoval 85 prodejny, jejich počet se však každoročně radikálně snižuje.²⁰⁹ Posledním maloobchodem, který hlásí úpadek, je internetové knihkupectví merlin.pl, jež se od roku 2021 nachází ve velkých finančních potížích, v současnosti jeho internetové stránky nejsou funkční.²¹⁰

Distribuční společnosti jsou v mnohém zodpovědné za úpadek maloobchodního knihkupeckého sektoru v Polsku, jelikož nabízejí nerovné cenové podmínky pro jednotlivé maloobchodníky a ty tak nepřímou vybízejí k vedení agresivní cenové politiky, která konečnému zákazníkovi nabízí stále větší slevy. Tato cenová politika je však pro malé knihkupce neúnosná, podobné slevy si nemohou dovolit poskytnout. Válka o nejnižší cenu knihy na trhu dospěla do bodu, kdy nekončí pouze menší soukromí knihkupci, ale zanikají i největší knihkupecké koncerny.

Ještě větší slevy než klasická knihkupectví nabízejí internetové prodejny, což je rovněž jedna z příčin úpadku klasických knihkupectví v Polsku a přesunu čtenářů na knižní e-shopy. Jeden z největších knižních distributorů v Polsku OSDW Azymut v rozhovoru z roku 2021 tuto situaci potvrdil:

„V minulosti tvořily online prodeje několik procent, následně od deseti do dvaceti procent a později až polovinu našeho obrátu (Azymut). Dnes, v závislosti na

---

²⁰⁷ *Dynamicznie na OBK*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.11.2018. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/dynamicznie-na-obk/>. [cit. 2023-12-30].

²⁰⁸ *Świecie traci jedyną księgarnię*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.04.2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/swiecie-traci-jedyna-ksiegarnie/>. [cit. 2023-12-30].

²⁰⁹ *Koniec księgarni BookBook*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 11.07.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/koniec-ksiegarni-bookbook/>. [cit. 2023-12-30].

²¹⁰ *Co się dzieje z Merlin.pl?*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 07.06.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/co-sie-dzieje-z-merlin-pl/>

*titulu, může internet tvořit 70 procent, ne-li více prodejů uskutečněných pro konkrétního vydavatele. Jen 30 procent jde do kamenných knihkupectví a knihoven, které jsou přece nejstabilnějším prodejním místem.*²¹¹

Do velké míry jsou zodpovědní právě distributoři za pozdější cenové války, které započaly především v roce 2011, po zvýšení DPH na knihy z nuly na 5 %. Další etapa těchto válek vyvrcholila v roce 2014, kdy v důsledku „učebnicové reformy“ zejména specializovaní distributoři přišli o své příjmy, čímž byli nuceni podělit se s ostatními distributory a poměrně úzkou skupinu internetových a nezávislých knihkupectví.²¹²

Mnozí z největších distributorů po roce 2014 zaznamenali pokles prodeje knih. Pro některé distributory a velkoobchody byly tyto poklesy fatální. Distributor Super Siódemka, který na polském trhu fungoval již od roku 1996 a dlouhou dobu držel vedoucí pozici na trhu s učebnicemi a vzdělávacími knihami, zaznamenal pokles příjmů, který v roce 2019 vedl až k úpadku distribuční společnosti²¹³ a později i k ohlášení návrhu na likvidaci knihkupecké sítě BookBook, kde Super Siódemka byla jedním z vlastníků.

Ještě starší velkoobchodní síť Wikr PL, která na trhu fungovala od roku 1991, zaznamenala podobný pokles příjmů. Jestliže ještě v roce 2012 se příjmy společnosti pohybovaly kolem 190 milionů zlotých, v roce 2016 to bylo již pouze 80 milionů.²¹⁴ Přibývali věřitelé, kterým Wikr PL nedokázal platit pohledávky, v roce 2020 byla činnost distributora Wikr PL ukončena.²¹⁵ Mnozí další distributoři knih na polském trhu postupně zaměřili svou působnost nejen na samotnou distribuci a logistiku knih, ale snažili se pokrýt i maloobchodní prodej a navázat

---

²¹¹ DOBROŁĘCKI, Piotr. *Dziś Azymut to dużo więcej niż hurtownia*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.06.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/dzis-azymut-to-duzo-wiecej-niz-hurtownia/>. [cit. 2023-12-30], překlad vlastní.

²¹² WASZCZYK, pozn. 119, s. 12.

²¹³ *Co dalej z Super Siódemką?*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 01.03.2019. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/co-dalej-z-super-siodemka/>. [cit. 2023-12-30].

²¹⁴ WASZCZYK, pozn. 119, s. 44–45.

²¹⁵ *Postępowanie w sprawie Wikru zakończone*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 27.08.2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/postepowanie-w-sprawie-wikru-zakonczona/>. [cit. 2023-12-30].

výhradní spolupráci s nakladateli. Nechtěli se již spoléhat na jediný zdroj příjmů, ale rozdělili svou činnost do vícero oblastí. Tato diverzifikace příjmů se týká největší šestice distribučních společností.

Zejména v posledních letech knižní distributoři v Polsku nabízejí nakladatelům, knihkupučům i ostatním klientům služby na nejvyšší úrovni. Zlepšují se technologické možnosti splňující světové standardy, procesy ve skladech podléhají téměř plné automatizaci a robotizaci. Zároveň však docházelo i k navýšení velkoobchodní marže. Jestliže se ještě na začátku devadesátých let pohybovala velkoobchodní marže kolem 10 %, od roku 2010 se stabilizovala na cca 25 %, dohromady s maloobchodní knihkupeckou marží tak přesahuje 50 % ceny knihy a v některých případech může sahat až k 60% hranici.²¹⁶ Z tohoto důvodu stále častěji nabízí zejména menší nakladatelé své knihy přímo knihkupučům a vynechávají distribuci. Případně se snaží propagovat vlastní internetový prodej.

V roce 2011, po zavedení 5 % DPH na knihy, se proměnila i stávající pravidla určující obchodní spolupráci mezi nakladateli a distributory. Do té doby probíhal obchod na základě komisního prodeje knih, posléze probíhalo vyúčtování především na základě vystavených faktur na zboží. Určitým problémem bylo právo distributora a knihkupce na vrácení knih nakladateli. Dle polských zákonů je nutné závazky uhradit do 180 dnů od vystavení faktury. Mnozí distributoři a knihkupci tyto zákony obcházelí vrácením knih nakladateli a následnou opětovnou objednávkou. Nakladatelé tak místo hotovosti dostávali palety vlastních neprodaných knih. Celý tento proces byl imitací komisního prodeje, rozdíl byl především v účetní rovině, kdy v případě komisního prodeje se knihy u nakladatele nacházejí v plusových položkách, v opačném případě vzniká nakladateli nezaplacený dluh, který pohledává po distributorovi. Od roku 2015 se nakladatelé a distributoři postupně vraceli ke komisnímu prodeji knih, na čemž měla velkou zásluhu společnost FK Olesiejuk a knihkupecká síť Empik.²¹⁷

---

²¹⁶ WASZCZYK, pozn. 119, s. 21.

²¹⁷ Tamtéž, s. 22.

4.2 Největší distributoři v Polsku

V posledních letech se vyprofilovala skupina šesti silných distributorů, kteří mají výrazný podíl na cenotvorbě a fungování polského knižního trhu. Situace se však neustále vyvíjí, ještě před několika lety k těmto předně postaveným distributorům patřily i společnosti Super Siódemka, Wikr PL a Kodeks 2002, ovšem po radikální proměně na trhu s učebnicemi již ani jedna z těchto společností v současnosti neprovozuje svou činnost. Mezi nejdůležitější knižní distributory tak patří FK Olesiejuk, OSDW Azymut, Ateneum, Platon, Edu-Książka a Liber.

O společnosti FK Olesiejuk jsem se již zmiňoval v předchozí kapitole. Tato distribuční společnost je totiž součástí velkého celku koncernu Dressler Dublin, který vlastní kromě distribuční sítě i několik nakladatelství, vlastní maloobchodní síť „Świat Książki“ a rovněž stejnojmenný internetový obchod. Svým nakladatelstvím nabízí výhradní distribuci (např. Albatros, Bukowy Las, Fabryka Słów, Bellona, Świat Książki aj.) a zároveň je hlavním distributorem pro vlastní knihkupeckou síť „Świat Książki“, kde dopravuje knihy do více než 150 prodejen. Velmi významně se podílí i na distribuci a propagaci audioknih a e-knih, které společně s hudebními a filmovými nosiči nabízí na e-shopu Swiatksiazki.pl. Kromě vlastních prodejen distribuuje knihy rovněž do supermarketů (Carrefour, Biedronka) a je rovněž jedním z distributorů salónů Empik, i když zde se jeho pozice stále oslabuje ve prospěch distribuční společnosti Platon, která se roku 2017 stala přímou součástí skupiny Empik Group. Od roku 2002 sídlí společnost FK Olesiejuk ve městě Ożarów Mazowiecki, poblíž Varšavy, kde v současné době vlastní komplex několika skladů a kancelářských budov, další sklady má pak v Pruszkowie. V roce 2016 FK Olesiejuk zaměstnávala 286 zaměstnanců a prodej knih dosáhl hodnoty 256 miliónů zlotých.²¹⁸ V roce 2017 se stala FK Olesiejuk součástí koncernu Dressler Dublin, novější statistiky nejsou k dispozici, nicméně je zřejmé, že si i v současnosti udržuje přední postavení na polském knižním trhu ve všech jeho segmentech.

---

²¹⁸ Tamtéž, s. 30–34.

Poměrně kratší dobu na trhu funguje další významná distribuční společnost – OSDW Azymut (Ogólnopolski System Dystrybucji Wydawnictw Azymut), která začala fungovat od roku 1999. Roku 2007 se přestěhovala do Strykowa, kde vlastní několik skladových hal, administrativní sídlo je ve Varšavě, vlastní rovněž tiskárnu v Lodži. Kromě tištěných knih společnost distribuuje i e-knihy a audioknihy, hudbu, papírenské výrobky, hračky a deskové hry. Do roku 2014 činil až 30 % obratu prodej učebnic, což změnila „učebnicová reforma“ a Azymut rozšířil svou působnost např. o výhradní distribuci titulů Cambridge University v Polsku. Nabízí však rovněž beletristické tituly pro dospělé čtenáře i děti. V roce 2016 více než 40 % obratu zajišťovala Azymutu distribuce pro internetová knihkupectví, v roce 2021 to bylo již více než 70 % obratu.²¹⁹ Jako jediná distribuční síť na trhu nabízí kromě distribuce, logistiky, marketingu, přímého prodeje a maloobchodního prodeje prostřednictvím vlastní sítě Knihkupectví PWN rovněž i polygrafické služby, s dominancí zejména digitálního tisku, kde se stala společností průkopníkem nejen v rámci Polska, ale i celé Evropy.²²⁰ Od roku 2014 došlo k propojení distribuční společnosti Azymut s knihkupectvím a nakladatelstvím PWN. V současné době je Azymut výhradním distributorem odborných knih nakladatelství PWN a zároveň vlastní i eshop ksiegarnia.pwn.pl a pzwł.pl. Kromě internetového prodeje vlastní přibližně 16 kamenných knihkupectví PWN, jejichž počet se však zredukoval po covidové pandemii a majitelé společnosti v rozhovoru přiznali, že prodejny slouží spíše jako showroomy. Azymut je rovněž výhradním distributorem pro významné nakladatelství Wydawnictwo Poznańskie a pro lékařské nakladatelství PZWL. Až do vypuknutí covidové pandemie byla společnost distribučním lídrem na knižním trhu, posléze svou pozici, dle slov samotných majitelů, ztratila, ale pořád zůstává na předních místech z hlediska polské knižní distribuce a komplexnosti nabízených služeb. V posledních letech

---

²¹⁹ DOBROŁĘCKI, pozn. 211.

²²⁰ DOBROŁĘCKI, Piotr. *Naszą przewagą jest kompleksowość – od druku po sprzedaż*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 12.08.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/nasza-przewaga-jest-kompleksowosc-od-druku-po-sprzedaz/>. [cit. 2023-12-30].

Azymut distribuuje knihy i pro polský Amazon a Allegro. Zaměstnává kolem 300 zaměstnanců.²²¹

Mezi další významné knižní distributory v Polsku patří společnost Ateneum, která funguje na trhu již od roku 2004 a sídlí v Krakově. Přestože zpočátku působila spíše na regionální úrovni (jih země), během několika let si vybudovala stabilní zázemí a v současnosti i po úspěšně zvládnutém období covidové pandemie se řadí k čelním distributorům, nabízejícím široké spektrum knih velkého množství nakladatelů. Pravidelně získává ekonomická ocenění jak v Polsku, tak i v rámci Evropy. V roce 2016 dosáhla společnost obrátu 224 miliónů zlotých za prodej knih, což ji řadilo na třetí příčku za FK Olesiejuk a OSDW Azymut. K větší újmě společnost nepřišla ani po „učebnicové reformě“, jelikož se soustředila na komplexní knižní trh, kde učebnice byly pouze jedním z širokého spektra nabízených produktů. V roce 2016 nabízela přes 110 tisíc titulů knih.²²² Jako jeden z mála čelních distributorů v Polsku nevlastní žádnou síť knihkupectví, ale spolupracuje se všemi zásadními knihkupci, kterým kromě knih nabízí i široký sortiment papírenského zboží, hraček, stolních her a dalších produktů. Dle rozhovoru se spoluvlastníkem společnosti Ateneum Adamem Zegielem z roku 2015 představovali největší skupinu klientů především nezávislá knihkupectví a dále pak knihkupci, kteří provozují e-shopy. Ateneum nabízí nezávislým knihkupačům individuální vyjednávání o výši marže, údajně nabízí i nejrychlejší distribuci v Polsku. Dle slov Zegielela při objednávce do 17 hodiny dostává odběratel garanci, že dodávka proběhne následujícího dne. K tomu dopomáhají dopravci, kteří spadají přímo pod společnost. Na druhou stranu má společnost i velké množství kritiků, kteří tvrdí, že právě Ateneum je hlavní příčinou rabatové „války“ na polském trhu. V roce 2015 patřilo k hlavním dodavatelům internetového knihkupectví Bonito.pl, který se vyznačoval dravou cenovou politikou, nabízející běžně knižní novinky

---

²²¹ DOBROŁĘCKI, pozn. 211.

²²² WASZCZYK, pozn. 119, s. 39–40.

s více než 30% slevou od běžné prodejní ceny.²²³ V současnosti Ateneum spolupracuje s více než 5 tisíci odběrateli na území celého Polska i v zahraničí.²²⁴

Zcela specifické postavení v rámci knižního trhu v Polsku má distribuční společnost Platon. Přestože již na trhu funguje od roku 1995, první desetiletí svou činnost vyvíjela pouze jako regionální dodavatel knih. Sklady společnosti Platon se nacházejí poblíž Varšavy, ve městě Ożarów Mazowiecki, využívá tak ideální logistiky poblíž hlavního města, stejně jako společnost FK Olesiejuk. Společnost Platon se nikdy neangažovala v distribuci školních učebnic, což se ukázalo jako výhoda po zavedení „učebnicové reformy“ v roce 2014. Milníkem pro tuto společnost se stal konec roku 2016, kdy konglomerát Empik, jakožto vlastník největší maloobchodní knihkupecké sítě v Polsku, oznámil svůj zájem o vlastnictví distribuční společnosti Platon, což bylo v srpnu 2017 potvrzeno i antimonopolním úřadem. Tímto aktem se stal Platon velkým konkurenčním rizikem pro ostatní velkoobchodní distributory na knižním trhu, zejména pak v oblasti beletrie, která činí více než polovinu příjmů z prodejní nabídky Platonu, přestože se stále rozšiřuje i nabídka ostatního sortimentu – hračky, stolní a PC hry, školní potřeby, papírnictví apod.²²⁵ Platon dnes spolupracuje s více než 800 nakladateli, nabízí tak širokou nabídku knih svým odběratelům. Přibližně pro 40 z těchto nakladatelů je společnost Platon výhradním distributorem (např. Grupa Wydawnicza Foksal, která rovněž patří konglomerátu Empik). Kromě knihkupecké sítě Empik, která je vlastníkem Platonu, dodává knihy především do téměř 2 tisíc knihoven, diskontních prodejen Auchan, Netto, Żabka, Biedronka a spolupracuje rovněž s internetovými prodejny, mezi nejznámější patří Merlin.pl, Bonito.pl či TaniaKsiazka.pl.²²⁶

Výše zmínění distributoři patří k největším velkoobchodním subjektům na polském knižním trhu. Kromě nich však v posledních letech stále větší pozornost

---

²²³ WASZCZYK, Paweł. *Logistyka nie rabat*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 15.06.2015. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/logistyka-nie-rabat/>. [cit. 2023-12-30].

²²⁴ *Ateneum - o firmie*. Online. Ateneum.net.pl. Dostupné z: <https://www.ateneum.net.pl/strona.php?id=4>. [cit. 2023-12-30].

²²⁵ WASZCZYK, pozn. 119, s. 46–50.

²²⁶ *Platon - o nas*. Online. Platon.com.pl. Dostupné z: https://platon.com.pl/wspolpraca/o_nas.html. [cit. 2023-12-30].

získávají i další dva distributoři – Edu-Książka a Liber. První z nich se specializuje na distribuci školních učebnic, knih pro výuku cizích jazyků a dalších vzdělávacích knih. Varšavský distributor Edu-Książka vznikl roku 2007 sloučením několika menších distribučních subjektů. Postupně se stává výhradním distributorem zahraničních nakladatelství Hachette FLE (2011) a Pearson (2014). Pearson je od roku 2016 také výhradním distributorem pro střední a východní Evropu. Spolupracuje rovněž s nakladateli jazykových učebnic jako Macmillan, Oxford University Press, PWN či Nowa Era.²²⁷ Po roce 2014 mnohé distribuční společnosti, které se zabývaly distribucí učebnic a vzdělávacích knih, vyhlásily úpadek, svou činnost ukončila i společnost Wikr, která byla do té doby významným distributorem knih tohoto segmentu. I to pomohlo distributoru Edu-Książka k pevnější pozici na trhu, jelikož si mohl být jistý svou pozicí výhradního distributora zahraničních nakladatelství.

Poslední významnější distribuční společnost Liber zaznamenala výraznější úspěch zejména v posledních letech. Vznikla roku 2003 pod názvem Dictum a soustředila se v začátcích především na distribuci naučných knih.²²⁸ V roce 2020 se společnost sloučila se sítí původně univerzitních knihkupectví Liber. Dnes funguje jako distributor, internetový obchod a síť devíti knihkupectví pod značkou Liber.pl.²²⁹

Zatímco situace v ČR je poměrně stabilní a ve velkoobchodním segmentu fungují dlouhodobě a neměnně především čtyři globální distributoři (Euromedia Group, Kosmas, PEMIC Books a Pavel Dobrovský – BETA) a dva distributoři vlastní nakladatelské produkce (Albatros Media a Grada Publishing)²³⁰, na polském trhu se situace neustále vyvíjí a proměňuje. I přesto je však možné sledovat významnou šestici distributorů knih. Jejich pozice na maloobchodním trhu s knihami však může být proměnlivá a nestabilní.

---

²²⁷ *Eduksiążka - O nas*. Online. Eduksiazka.pl. Dostupné z: <https://eduksiązka.pl/o-nas>. [cit. 2023-12-30].

²²⁸ WASZCZYK, pozn. 119, s. 51.

²²⁹ *Liber zamiast Dictum*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 22.01.2020. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/liber-zamiast-dictum/>. [cit. 2023-12-30].

²³⁰ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2021/2022*. SKČN, 2022, s. 20.

5 Maloobchodní prodej knih v Polsku

Polský knižní trh se na konci osmdesátých let postupně ve všech svých segmentech transformoval do podoby kapitálového trhu, fungujícího již čistě na tržních mechanismech. Podobně, jak tomu bylo u nakladatelského i distribučního segmentu, tak i maloobchodní prodej doznal výrazných změn. Během devadesátých let se vyprofilovaly zejména dvě velké knihkupecké sítě, které postavily své podnikání na úspěšné privatizaci bývalých státních knihkupectví „Dom książki“ a „Klub Międzynarodowej Prasy i Książki“, jedná se o knihkupectví Matras a salóny Empik. Oba tyto řetězce byly předními maloprodejci knih až do roku 2017, kdy došlo ke zhroutilí sítě knihkupectví Matras. Knihkupectví již nebylo schopno splácet pohledávky, stovky nakladatelů přišly nenávratně o peníze ve výši až 120 miliónů zlotých.²³¹ Situace ohledně knihkupectví Matras poukázovala na celkovou kondici polského knižního trhu. Již roku 2014 došlo ke změně majitele knihkupectví, nový vlastník síť knihkupectví nakoupil z prostředků obrovských bankovních úvěrů. Ještě dříve zavedlo knihkupectví cenovou politiku neustálých slev (novinky se prodávaly až s 25% slevou, slevy na starší tituly dosahovaly až 70 %). Došlo k určitému zacyklení problému, jelikož zákazník, který si již jednou zvykne na slevové výprodeje, není ochoten nakupovat novinky, které nejsou označeny nápisem „sleva“. Na tomto principu si Matras vybudoval své výrazné postavení a v dobách své největší slávy disponoval přibližně 175 pobočkami. Menší a nezávislí knihkupci slevy v takové výši nemohli svým zákazníkům poskytnout. Přestože však ještě v roce 2015 Matras dosahoval růstu příjmů, o rok později již své příjmy nezveřejnil a byla zřejmá jeho neschopnost splácet pohledávky svým dodavatelům.²³²

Druhý největší knihkupecký řetězec – síť salónů Empik, využil finančních problémů knihkupectví Matras a od roku 2017 postupně přebíral přibližně

---

²³¹ WASZCZYK, pozn. 119, s. 57.

²³² Tamtéž, s. 58–60.

35 prodejen Matras a založil na nich nový knihkupecký koncept pod názvem Mole Mole. Jednalo se o menší expresní prodejny, nabízející novinky a populární knižní bestsellery. Po vypuknutí covidové pandemie a nařízení z března 2020 o dočasném uzavření prodejen se vedení společnosti Empik Group dohodlo na likvidaci všech prodejen Mole Mole.²³³ K podobnému propadu a postupné likvidaci prodejen docházelo i u dvou menších knihkupeckých řetězců – Bookszpan a BookBook (v roce 2017 síť vlastnila téměř 100 prodejen, od roku 2021 je v návrhu na likvidaci, dle údajů z internetových stránek knihkupectví v současnosti funguje posledních 14 prodejen)²³⁴.

Stále častěji distribuční společnosti nabízejí výhodnější podmínky zejména internetovým prodejcům, jelikož nestabilita knihkupeckých sítí i rychlý úbytek malých nezávislých knihkupců může být pro distributora rizikovým faktorem. Hodnota knihy se tak neustále snižuje vlivem rabatových válek mezi internetovým a klasickým maloobchodním prodejem. V roce 2017 nabízely knižní e-shopy až 35% slevu z maloobchodní ceny knihy, která právě vstoupila na trh.²³⁵ Z tohoto důvodu stále neutichá diskuse o zavedení fixní ceny pro nové knihy na trhu. Ovšem činitelé na trhu nejsou v této diskusi jednotní a nevypadá to, že by v nejbližších letech byla fixní cena zavedena.

Knihkupecká veřejnost však apelovala na vládu, aby alespoň skrze státní orgány podpořila nezávislá knihkupectví. Ministerstvo kultury a národního dědictví vyhlásilo v roce 2017 projekt „Partnerstwo dla książki“, v němž bylo podpořeno vzdělávání knihovníků, dále bylo podpořeno čtenářství v knihovnách, skrze školení byla podpořena kvalifikace knihkupců a v neposlední řadě byl kladen důraz na propagaci kamenných knihkupců a rozvoj čtenářství v Polsku. Projekt byl podpořen

---

²³³ *Empik likwiduje księgarnie Mole Mole, zwolniono prawie 100 osób.* Online. Wirtualnemedi.pl. 05.05.2020. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/empik-zamknal-ksiegarnie-mole-mole-zwolniono-prawie-100-osob>. [cit. 2023-12-30].

²³⁴ *Nasze księgarnie.* Online. Bookbook.pl. Dostupné z: <https://www.bookbook.pl/nasze-ksiegarnie.html>. [cit. 2023-12-30].

²³⁵ WASZCZYK, pozn. 119, s. 65.

částkou 4,5 miliónu zlotých²³⁶ a byl ohodnocen jako úspěšný, od roku 2017 je stejnojmenný projekt ministerstvem vypisován opakovaně každý rok.

Přesto se však nepodařilo snížit úbytek knihkupectví. Na konci devadesátých let bylo v provozu téměř 3 000 knihkupectví, posléze se počet snížil na 2250 knihkupectví v roce 2012²³⁷ a dle posledních statistik funguje v Polsku přibližně 1700 knihkupectví.²³⁸ Podobně se snižovalo i procento prodeje knih v knihkupectvích. V devadesátých letech činil prodej knih v knihkupectvích přes 60 % celkového podílu na trhu, v roce 2016 to už bylo pouze 35 % (z toho pouze 5 % v nezávislých knihkupectvích mimo zavedené řetězce)²³⁹ a v současnosti bude toto číslo ještě nižší.

Naopak roste alternativní způsob prodeje knih, který se ve vztahu k prodeji v klasických knihkupectvích neustále proměňuje. Např. v roce 2002 se až 30 % knih prodalo skrze knižní kluby a jejich zásilkový prodej (v roce 2016 už to bylo pouhé 1 %), v roce 2005 se zvýšil prodej knih v trafikách, který činil 14 % prodaných knih (v roce 2016 to bylo 9 % prodaných knih). Poměrně stabilní je prodej knih v supermarketech a diskontních prodejnách, který se po roce 2010 pohybuje průměrně kolem 15 %.²⁴⁰

Nejvýraznější proměnou prošel internetový prodej, který byl ještě v roce 2001 zcela zanedbatelný a nepřesáhl ani 2 % obratu knižního trhu,²⁴¹ v roce 2012 již činil 25 % prodeje knih a v roce 2016 dokonce až 39 % prodaných knih. V současnosti, dle rozhovoru s předními zástupci distribuční společnosti Azymut, který poskytli Bibliotece Analiz v roce 2021, může internetový prodej některých titulů knih představovat 70 % i více.²⁴² Proto i mnozí nakladatelé a knihkupci

---

²³⁶ Tamtéž, s. 85.

²³⁷ Tamtéž, s. 106.

²³⁸ *Liczba księgarń w pierwszym kwartale 2023 roku*. Online. Obk.pik.org.pl. Dostupné z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2023-12-30].

²³⁹ WASZCZYK, pozn. 119, s. 101–102.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 104.

²⁴¹ Tamtéž, s. 156.

²⁴² DOBROŁĘCKI, pozn. 211.

vlastní webové stránky, kde nabízejí rovněž internetovou formu prodeje knih. Z klasických knihkupectví se tak stále více stávají showroomy, kde si zákazník knihy prohlédne a zakoupí si je s výhodnou slevou na internetu.

5.1 Největší knihkupecké řetězce v Polsku

Po krachu knihkupeckého řetězce Matras, který fungoval na trhu již od začátku devadesátých let a dlouhá léta platil za předního maloobchodního prodejce knih v Polsku, došlo v maloobchodním sektoru knižního trhu k několika zvratům, vyplývajícím především z finanční nestability. V roce 2018 se knihkupectví Matras vrátilo na trh pod vedením nového vlastníka, který však tradiční značku využil pouze k provozu internetového knihkupectví.²⁴³

V současnosti je největším knihkupeckým řetězcem Empik, jehož kořeny sahají až do roku 1948, kdy byla založena síť domů „Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki“, zkráceně KMPIK. Od roku 1991 fungovaly jednotlivé pobočky již pod názvem Empik, do roku 1994 byly pod správou státu, posléze byl celý řetězec prodán nizozemskému koncernu. V roce 2016 výrazně navýšil svůj podíl v Empiku česko-slovenský koncern Penta Investments. Většinový podíl akcií držel až do roku 2022, kdy se Empik opět vrátil do polských rukou.²⁴⁴

Přestože salóny Empik se zaměřují zejména na maloobchodní prodej knih, od začátku devadesátých let se v jednotlivých prodejnách nachází i široká nabídka neknižního sortimentu, jehož druh a množství se postupně proměňovaly. V průběhu devadesátých let byly prodejny známé svou nabídkou parfémů, později se v prostorách prodejen nacházely i internetové kavárny a prostor pro hráče PC her. Dnes má Empik v nabídce kromě knih také e-knihy, noviny a časopisy, audioknihy, papírnictví, dárkové předměty, PC hry, filmy a hudbu, drobnou elektroniku a PC komponenty.

---

²⁴³ *Reaktywacja Matras.pl*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.03.2018. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/reaktywacja-matras-pl/>. [cit. 2024-01-08].

²⁴⁴ *Empik*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostupné z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Empik>. [cit. 2024-01-08].

Za úspěchem této nejrozšířenější polské knihkupecké sítě stojí zejména dlouhá tradice a v posledním desetiletí také pečlivě budovaný marketing, podpořený různými slevami na knihy, mnohdy zaměřenými na individuálního zákazníka. Prostory prodejen, jakož i grafické zpracování webových stránek Empiku cílí na mladé zákazníky. Registrovaní zákazníci vlastníci prémiový účet „Empik Premium“ můžou využít dopravu zdarma při nákupu na e-shopu a čerpat individuální slevy v kamenných knihkupectvích. Na svých stránkách Empik pravidelně zveřejňuje 100 nejprodávanějších knižních titulů a vydává také interaktivní bulletin s knižními novinkami. Počet otevřených kamenných prodejen neustále narůstá. V současnosti disponuje síť salónů Empik 344 prodejny po celém Polsku a je největším maloobchodním prodejcem knih v celé zemi.²⁴⁵ Zároveň se knihkupectví pravidelně zapojuje do podpory polské kultury, zřejmě nejúspěšnější byl projekt „100 knih, které musíš přečíst“²⁴⁶, který atraktivním způsobem představil kánon polské i světové literatury prostřednictvím současných činitelů polské kultury a literatury.²⁴⁷

Druhým nejrozšířenějším knihkupectvím v Polsku je v současnosti Świat Książki, který se podobně jako Empik soustředí do obchodních center větších měst v Polsku. Výraznou mírou je knihkupecká síť spřízněna s koncernem Dressler Dublin, do kterého spadá od roku 2012 (vlastníci nakladatelství, distribuční společnost i knihkupeckou síť). Świat Książki vznikl původně jako polská pobočka německého mediálního koncernu Bertelsmann. Od roku 1994 se soustředil především na zásilkovou distribuci knih, přičemž knihy zasílal svým členům (podobný příklad existuje i na českém knižním trhu – Knižní Klub, který v současnosti spadá pod knižní koncern Euromedia Group). První knihkupectví bylo otevřeno v roce 1997. Po roce 2015 došlo k rychlému rozvoji knihkupectví a nárůstu počtu poboček, což bylo zapříčiněno především převzetím některých

---

²⁴⁵ *Nowe salony Empik*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.08.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/nowe-salony-empik/>. [cit. 2024-01-08].

²⁴⁶ „100 książek, które trzeba przeczytać“

²⁴⁷ WASZCZYK, pozn. 119, s. 87.

z poboček zaniklých knihkupectví Notabene (2014) a Matras (2017).²⁴⁸ V současnosti knihkupectví čítá kolem 100 poboček, kromě knižního sortimentu nabízí i doplňkové produkty, zaměřené především na rodiny s dětmi. V posledních letech se knihkupectví stále více zaměřuje na vlastní internetový prodej, který poskytuje prostřednictvím stránky swiatksiazki.pl.

Zcela specifickou knihkupeckou sítí je Książnica Polska, která má za sebou historickou tradici. Po úspěšné privatizaci Domu Książki, konkrétně poboček v okolí města Olštýn na severovýchodu Polska, vznikly v roce 1992 první pobočky nového knihkupectví, které dnes funguje na principu franšizingu. Jednotlivé pobočky, kterých je v současnosti kolem 50, využívají společného loga a zavedeného know-how, zároveň však mají prostor pro vlastní seberealizaci a specifika v konkrétních oblastech. Většina poboček se dodnes nachází na severovýchodě Polska, některé z nich se však vyskytují i v dalších větších polských městech – např. Varšava, Poznaň, Krakov, Vratislav apod. Jsou příkladem úspěšné privatizace a postupné transformace do současné moderní podoby. V mnohých prodejnách se uskutečňuje literární setkání s autory, knihkupectví také sponzoruje regionální literární ceny, knihy regionálních autorů pak rovněž nabízí na svých pultech.²⁴⁹ Kromě knih čtenáři v knihkupectví zakoupí i deskové hry a audioknihy, ovšem knižní sortiment výrazně převažuje a nabídka tak není roztržštěná, jak tomu běžně bývá v ostatních knihkupectvích v Polsku. Kromě klasického prodeje můžou zákazníci nakoupit i na e-shopu knihkupectví – ksiaznica.pl.

Ostatní knihkupecké sítě v Polsku nedosahují celostátní úrovně a počet jejich poboček není vyšší než 20. Po krachu významných polských knihkupců se ještě více upevnila pozice Empiku jako největšího polského knihkupce, který velmi obratně reaguje na proměny knižního trhu a zároveň klade velký důraz na moderní marketing a komunikaci na sociálních sítích. Počet nezávislých knihkupců se tak dramaticky snižuje, což je zapříčiněno i přesunem zákazníků do internetového prostředí. Přestože i v Česku dochází ke snižování počtu především nezávislých

---

²⁴⁸ Tamtéž, s. 128–130.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 134–136.

knihkupectví, na rozdíl od Polska není situace tak dramatická a velké knihkupecké sítě si v ČR dokázaly vybudovat poměrně pevnou pozici v rámci knižního trhu. Jedná se zejména o knihkupectví, která jsou činná i v nakladatelském a distribučním segmentu, a dokážou tak regulovat svou případnou finanční ztrátu, to platí zejména pro knihkupectví Luxor, Knihy Dobrovský a knihkupectví Knihcentrum.cz. Všechna tři knihkupectví kromě klasického prodeje provozují i eshopy, kde nabízí svým zákazníkům možnost osobního odběru na prodejních zdarma.

V roce 2021 bylo již téměř každé 10 knihkupectví v Polsku zadlužené.²⁵⁰ V prvním roce pandemie ukončilo svou činnost přes 240 knihkupectví, z toho přibližně 140 nezávislých, která nespádala pod velké řetězce. Státní podpora se ukázala jako nedostatečná, efektivněji probíhala spíše lokální podpora knihkupců pramenící z financí měst a vojvodství. Největší podporu městské samosprávy získala knihkupectví především v Poznani, Krakově, Varšavě a Štětíně.²⁵¹ Nicméně knihkupectví na území Polska jsou rozmístěna nerovnoměrně. Největší výběr knihkupectví mají čtenáři z velkých měst, především z hlavního města Varšavy (Mazovské vojvodství) a dále pak z Krakova (Malopolské vojvodství) a Katovic (Slezské vojvodství), které dělí nevelká vzdálenost. V přílehlé vzdálenosti těchto dvou měst se nachází přes 200 knihkupectví,²⁵² tedy podobně jako v hlavním městě a jeho okolí. Kromě početných knihkupectví se v těchto třech vojvodstvích vyskytuje i většina polských nakladatelů a v roce 2021 zde bylo vydáno 58 % všech knižních titulů vydaných v Polsku.²⁵³ Již v 19. století byly tyto oblasti pokládány za nejrozvinutější, ať už se jednalo o Varšavu, která měla v rámci ruského záboru speciální postavení, nebo Krakov, který se stal centrem kultury a aktivního společenského života polské inteligence v rámci rakouského záboru, nebo Katovice,

---

²⁵⁰ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 7.

²⁵¹ KOZAKIEWICZ, Magdalena, 2020. *Rynek książki w czasie pandemii. Raport z branży - podsumowanie roku*. Online. Ksiazka.net.pl. Dostupné z: <https://ksiazka.net.pl/rynek-ksiazki-w-czasie-pandemii-raport-z-branzы-podsumowanie-roku>. [cit. 2024-01-19].

²⁵² MAPA KSIĘGARNÍ. Online. Lubimyczytac.pl. Dostupné z: <https://lubimyczytac.pl/mapaksiegarni>. [cit. 2024-02-14].

²⁵³ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 46.

původně patřící do pruského záboru, od konce 19. století vykazovaly známku prudkého průmyslového rozvoje.

Naopak nejméně knihkupectví se nachází v Opolském vojvodství, které je nejmenším vojvodstvím jak rozlohou, tak i počtem obyvatel. Na konci roku 2022 se zde nacházelo pouze 34 knihkupectví.²⁵⁴ V přepočtu na 10 tisíc obyvatel je v Opolském vojvodství 0,31 knihkupectví, což je nejméně v Polsku. V celém Polsku vychází na 10 tisíc obyvatel 0,43 knihkupectví a v ČR 0,57 knihkupectví.²⁵⁵ Podobná situace je i na severovýchodě Polska, u hranic s Litvou a Běloruskem, tedy na území bývalého ruského záboru. Tyto oblasti ještě na konci 19. století platily za nejzaostalejší v rámci celé Evropy. Dnes se vyznačují zejména nižším populačním růstem. Knihkupectví v těchto oblastech zároveň patřila k nejohroženějším během pandemie. Každý měsíc přibývají v Polsku nová města, ve kterých již nelze zakoupit knihy v kamenných prodejnách. Dle ankety, kterou v roce 2022 uspořádala „Polska izba książki“ ve spolupráci se čtenářským portálem Lubimyczytac.pl, se 16 % z téměř 14 tisíce dotazovaných čtenářů vyjádřilo, že se v okolí jejich bydliště nenachází žádné knihkupectví.²⁵⁶ Covidová pandemie zřejmě pouze uspišila zánik mnoha knihkupectví.

5.2 Internetový prodej knih

Prakticky ihned s rozšířením internetu se zdokonalovala internetová forma prodeje knih. Původně byl internetový způsob prodeje knih pouze alternativou ke klasickému prodeji, v současnosti většina čtenářů knihy nakupuje právě skrze eshopy, tato dominance internetového prodeje je však patrná téměř ve všech odvětvích a netýká se pouze knih. Ještě po roce 2010 bylo zřejmé, že na internetu

---

²⁵⁴ Liczba księgarń z podziałem na województwa. Online. Obk.pik.org.pl. 13.12.2022. Dostupné z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2024-02-14].

²⁵⁵ Wskaźnik liczby księgarń na 10.000 mieszkańców. Online. Obk.pik.org.pl. 15.09.2022. Dostupné z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2024-02-14].

²⁵⁶ KUCZYŃSKI, Paweł. *Badanie czytelników w sieci*. Online. Lubimyczytac.pl. 25.05.2022. Dostupné z: https://pliki.lubimyczytac.pl/2022_aktualnosci/05_maj/19/ankieta/WYNIKI%20%20V%20EDYCJI%20BA DANIA%20%202022%20ROK.pdf. [cit. 2024-02-14].

nakupovali čtenáři především knihy, které nebyly běžně dostupné v knihkupectví, knihy vycházející v menších nákladech nebo knihy regionálního významu. Kamenná knihkupectví se z kapacitního i komerčního hlediska zaměřovala především na bestsellery a knihy určené pro nejširší okruh čtenářů. V posledních letech se však i nejžádanější knihy nakupují především na internetu, kde čtenáři i za poslední novinky zaplatí podstatně méně, než by zaplatili v místním knihkupectví.

Čtenáři mohou zároveň využít i hybridního způsobu nákupu knih, kdy si knihu rezervují nebo rovnou zaplatí na eshopu a vyzvednou zdarma v nejbližší pobočce daného knihkupectví. Pro největší knihkupecké sítě v Polsku je kooperace klasického knihkupeckého prodeje a internetového prodeje samozřejmostí. Do provozu svých webových stránek vkládají Empik, Świat Książki i Książnica Polska nemalé prostředky a nabízejí svým čtenářům i nadstandardní služby a prémiové účty. Nej kreativnější v rámci internetového prodeje je Empik, který na svých webových stránkách empik.com nabízí zákazníkům kromě klasické nabídky knih, e-knih, audioknih a dalšího sortimentu i účet Empik Premium, kde po zaplacení ročního poplatku, který činí necelých 60 zlotých (přibližně 330 Kč), může zákazník získat spoustu dalších výhod – např. dopravu zdarma, 20% slevu na online nabídku knih a až 15% slevu na knihy nakoupené přímo v salónech Empik, dále individuální slevy tvořené zákazníkovi přímo na míru, aj. Prodejce pak získává kromě ročního poplatku také poměrně přesná data o zákazníkovi a jeho knižních preferencích, může tak lépe plánovat a cílit svou knižní nabídku. Dle údajů z roku 2022 stránky empik.com navštíví měsíčně přibližně přes 6 miliónů uživatelů, všechny pobočky knihkupectví Empik po celém Polsku za stejné období navštíví přibližně 7 miliónů nakupujících. Kromě webových stránek Empiku pak přibližně 3 milióny lidí využívá aplikaci Empik ve svých mobilních telefonech.²⁵⁷ Určité výhody přihlášeným uživatelům nabízejí i další knihkupci, kteří fungují jak v kamenných prodejnách, tak i online – např. swiatksiazki.pl, ksiaznica.pl, liber.pl.

---

²⁵⁷ *Dlaczego warto z nami współpracować?*. 2022. Online. Empik.com. Dostupné z: <https://www.empik.com/biznes>. [cit. 2024-01-08].

Internetová knihkupectví, která existují bez vlastní sítě kamenných prodejen a soustředí se pouze na online prodej, se v Polsku (stejně jako v Česku) většinou potýkají s výraznou kritikou, která míří na jejich agresivní rabatovou politiku. Některé z knižních eshopů nemají pro knihy skladové prostory, objednávají je od nakladatele až v době příjmu objednávky od zákazníka. Doba dodání se tak může prodloužit a dochází rovněž k paradoxním situacím, kdy eshopy nabízí knihy, které jsou již u nakladatele rozebrány a nabídka tak není aktuální. Cenová dostupnost však potenciálního zákazníka přesvědčí, aby nakupoval právě zde.²⁵⁸

Není snadné zaznamenat nejvýznamnější internetové knižní prodejce v Polsku. Situace na online knižním trhu je velmi nepřehledná a proměnlivá. Mnozí výrazní online prodejci, kteří dominovali před deseti lety, již ukončili svou činnost, další na trh přicházejí a zaznamenávají úspěchy. Výrazný úspěch online prodejce knih zaznamenala i polská sekce Amazonu (Amazon.pl) a nejvýznamnější polský eshop Allegro.pl, pro které jsou však knihy pouze jedním z mnoha sortimentů.

Jeden z nejstarších a neúspěšnějších knižních eshopů v Polsku – Merlin.pl, procházel v posledních letech velkým úpadkem, několikrát změnil majitele a během pandemie koronaviru se potýkal s dalšími problémy, které se mimo jiné týkaly i realizace knižních objednávek. Merlin.pl fungoval od roku 1999 jako jeden z prvních knižních eshopů, který posléze rozšiřoval svou nabídku i na neknižní sortiment. V roce 2009 patřil Merlin.pl k neúspěšnějším eshopům v Polsku. O rok později se nepodařilo zrealizovat odkoupení Merlin.pl společností Empik Group. V roce 2015 se Merlin.pl poprvé ocitl v úpadku. Ani nový majitel nedokázal navázat na úspěšnou minulost společnosti a v současnosti je činnost internetového obchodu pozastavena.²⁵⁹

V současnosti v Polsku funguje velké množství internetových knihkupectví, mezi nejvýraznější patří Bonito.pl, Gandalf.com.pl, Taniaksiazka.pl, Czytam.pl

---

²⁵⁸ WASZCZYK, pozn. 119, s. 158.

²⁵⁹ *Merlin.pl*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostupné z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Merlin.pl>. [cit. 2024-01-08].

a Inbook.pl. Zejména Bonito.pl je známý tím, že dosahoval až téměř 40% rabatu od distribučních společností, a mohl si tak dovolit ponechat minimální marži a svým zákazníkům nabídnou knihy s až 35% slevou. Neustále se zvyšující obrat internetového prodejce tak zajišťoval i vyšší rabat od distributora. Jestliže ještě v roce 2006 činily příjmy Bonito.pl pouze 0,2 miliónu zlotých, v roce 2013 to bylo 55 miliónů zlotých a v roce 2016 přes 150 miliónů zlotých. Skladové prostory Bonito.pl se nacházejí v Krakově, pojmu až 1 milión knih. V roce 2017 bylo vyřízeno přes 8 miliónů objednávek.²⁶⁰ V současnosti existuje v Polsku 35 odběrných míst Bonito.pl, kde si můžou zákazníci knihy vyzvednout zdarma a na dalších 95 místech si můžou vyzvednout knihy za cenu 5 zlotých.²⁶¹

Rovněž mnozí nakladatelé nabízí své knihy i prostřednictvím vlastních webových stránek. Velmi výrazně se prezentuje nakladatelství Znak, které skrze vlastní eshop Znak.com.pl nabízí kromě knih z vlastní produkce i knihy ostatních nakladatelů. U vlastní knižní produkce nabízí eshop Znaku speciální benefity – např. zákazník může knihy získat až o 10 dní dříve, než budou zaslány do oficiální distribuce, v nabídce jsou rovněž knihy podepsané autorem, nabízeny jsou i poslední kusy knih, které již jinde nejsou skladem, případně jsou zákazníkům nabídnuty speciální limitované výtisky knih, které se nedostanou do běžné distribuce. Kromě knih pak Znak nabízí i sběratelské záložky do knih a s výraznou slevou je možno zakoupit i audioknihy a e-knihy.²⁶²

5.3 Prodej e-knih a audioknih

Přestože prodej e-knih a v posledních letech také audioknih roste, nenaplnily se vize, které před více než 10 lety předpovídaly tak markantní nárůst prodeje, že by postupně omezoval produkci tištěných knih. E-knihy v rámci svých eshopů nabízí stále více nakladatelů, internetových prodejců a se zvýšenou propagací

---

²⁶⁰ WASZCZYK, pozn. 119, s. 170–172.

²⁶¹ *Odbiór osobisty w punktach Bonito*. Online. Bonito.pl. Dostupné z: <https://bonito.pl/odbior-osobisty>. [cit. 2024-01-08].

²⁶² *O księgarńi ZNAK*. Online. Znak.com.pl. Dostupné z: <https://www.znak.com.pl/onas>. [cit. 2024-01-08].

digitalizovaných knih je možné se setkat i v kamenných knihkupectvích, která prodej zprostředkovávají skrze své webové stránky. Rychlejší růst prodeje e-knih podpořila i covidová pandemie. V roce 2020 dosahovala hodnota globálního trhu s e-knihami téměř 19 mld dolarů a dle odhadů by se v roce 2027 mohla navýšit až na 38 mld dolarů. Téměř polovinu tohoto navýšení představují zejména čtenáři e-knih z USA a Kanady. I prodej audioknih zaznamenal během covidové pandemie úspěch, v roce 2021 dosáhla hodnota prodeje téměř 5 mld dolarů, a i zde by se do pěti let mělo číslo zdvojnásobit.²⁶³

Přesná data o prodeji e-knih a audioknih v Polsku nejsou dlouhodobě k dispozici. Objevují se pouze okrajové výzkumy, ze kterých lze odvodit, že i zde dochází k poměrně stabilnímu navýšení prodeje jak u e-knih, tak i u audioknih. Největší nárůst výnosů z prodeje e-knih polský knižní trh zaznamenal v letech 2011 a 2012, kdy se výnosy každoročně navyšovaly o více než 150 %.²⁶⁴ Maloobchodní prodej e-knih v roce 2011 dosahoval hodnoty 23 mil. zlotých. Přestože se každoročně tato čísla navyšovala a v roce 2016 obrat na trhu s e-knihami činil již 75 mil. zlotých, v rámci celého knižního trhu v Polsku prodej e-knih nepřekročil 3 %, podobně jako tomu bylo i v ČR.²⁶⁵ Pozdější přesná data sice chybí, dle odhadů Biblioteki Analiz však v roce 2020 dosáhl podíl prodeje e-knih 10 % celého knižního trhu. Další 4,5 % patřilo výnosům z prodeje audioknih. Čtenáři v roce 2019 mohli čerpat z nabídky přibližně 50 tisíc titulů e-knih a 9 tisíc audioknih.²⁶⁶

Zcela logicky se zvýšila poptávka po e-knihách a audioknihách během covidové pandemie, kdy po určitý čas byl přístup do knihkupectví i knihoven omezený, ale skrze eshopy si mohli čtenáři zakoupit v digitální podobně knihu či audioknih. Nejvýraznější internetoví prodejci e-knih tak mohli zaznamenat mnohonásobně zvýšený růst prodeje e-knih. TaniaKsiazka.pl zaznamenala

---

²⁶³ *Jak rośnie rynek sprzedaży produktów cyfrowych?*. Online. Autopay.pl. 10.03.2022. Dostupné z: <https://autopay.pl/baza-wiedzy/blog/ecommerce/jak-rosnie-rynek-sprzedazy-produktow-cyfrowych>. [cit. 2024-01-08].

²⁶⁴ WASZCZYK, pozn. 111, s. 88.

²⁶⁵ WASZCZYK, pozn. 111, s. 101.

²⁶⁶ *Jak rośnie rynek sprzedaży produktów cyfrowych?*, pozn. 263.

prodej e-knih v roce 2020 o 250 % vyšší než v roce předchozím, menší nárůst zaznamenaly i další eshopy, které se v Polsku zaměřují na prodej e-knih a audioknih; Legimi.pl (nárůst o 100 %), Woblink.pl (nárůst o 80 %) a Publio.pl.²⁶⁷

Se zvýšenou poptávkou po e-knihách se navyšovala i produkce e-knih, v Polsku výrazná především v oblasti self-publishingu, kdy mnoho začínajících autorů volí z finančních důvodů právě možnost vydání e-knihy, k jejíž tištěné variantě přistupují až v případě úspěchu titulu. Zejména společnost Imker, která se zabývá self-publishingem, zaznamenala v roce 2021 významný úspěch a její příjmy dosáhly 10 mil. zł. Pomohla již více než 200 autorům vydat své knihy, e-knihy či audioknihy. Mnohdy se jedná o známé polské celebrity a influencery, kteří chtějí prorazit i na knižní trh.²⁶⁸ Covidová pandemie tak kromě šíření e-knih uspíšila v Polsku i nový trend – vydávání knih pomocí self-publishingu, které je stále populárnější. Kromě self-publishingového nakladatelství Imker fungují na trhu i podobně zaměřená nakladatelství Ridero, Altenberg, Oh book! a vznikají stále nová.

5.4 Prodej a propagace knih v rámci knižních veletrhů

Čtenářské výzkumy a ankety v Polsku poměrně pravidelně přinášejí ne příliš optimistické výsledky o čtenářích v Polsku. Dle výsledků Biblioteki Narodowej se ani během covidové pandemie příliš nezvýšil počet čtenářů, kteří by za rok přečetli alespoň jednu knihu. V roce 2021 tak učinilo pouze 34 % Poláků, což byl pokles o 8 % ve srovnání s rokem 2020.²⁶⁹ Přesto se však již dlouhodobě těší velké pozornosti knižní veletrhy, které mají již tradiční až historický charakter.

Proslulé knižní veletrhy se v současné době konají každoročně v několika polských městech, pod společným názvem/značkou „Targi książki“. Knižní

---

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ *Imker, wzmocniony przez inwestora, chce rozpedzić polski self-publishing.* Online. Rynek-ksiazki.pl. 02.11.2022. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/imker-wzmocniony-przez-inwestora-chce-rozpedzic-polski-self-publishing/>. [cit. 2024-01-08].

²⁶⁹ ZASACKA, pozn. 140, s. 12.

veletrhy ve Varšavě, v Krakově i Poznani jsou koncipovány jako mezinárodní prostor, kde se můžou setkat nakladatelé, knihkupci a čtenáři z celého světa. První ročník varšavského knižního veletrhu se konal již v padesátých letech, kdy navázal na úspěšný knižní veletrh v Poznani. V roce 1956 se na poznaňském knižním veletrhu poprvé setkali nakladatelé a knihkupci jak z východních evropských zemí, tak i ze západní Evropy.²⁷⁰ Posléze se od roku 1958 koná hlavní knižní veletrh ve varšavském Paľacu Kultury i Nauki a vybudoval si pozici nejvýznamnějšího knižního veletrhu ve střední Evropě. „Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie“, jak se oficiálně jmenuje varšavský knižní veletrh, každoročně zaznamenává vyšší počet zájemců o knihy. V roce 2023 poprvé překonal čtyřdenní veletrh hranici 100 tisíc návštěvníků²⁷¹, druhý největší knižní veletrh v Polsku, který se koná v Poznani, navštívilo téměř 70 tisíc návštěvníků²⁷², obdobný veletrh v Krakově zaznamenal přes 50 tisíc návštěvníků.²⁷³ Srovnatelný knižní veletrh v ČR „Svět knihy Praha“ dosáhl rovněž v tomto roce rekordní návštěvnosti, a to téměř 60 tisíc návštěvníků.²⁷⁴

Největší knižní veletrhy v Polsku podléhají masivní reklamní a propagační kampani v médiích a na sociálních sítích. V televizi probíhají rozhovory se spisovateli a pořadateli veletrhu, youtubeři zveřejňují krátká videa s nakoupenými knihami na veletrhu a vybízejí tak k návštěvě další čtenáře. Mnozí odborníci na knižní trh v Polsku vidí právě knižní festivaly a veletrhy jako jednu z mála

---

²⁷⁰ KLUKOWSKI, pozn. 12, s. 80.

²⁷¹ *Rekordowa frekwencja na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie*. Online. Wirtualnemedi.pl. 31.05.2023. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/rekordowa-frekwencja-na-miedzynarodowych-targow-ksiazki-w-warszawie>. [cit. 2024-01-08].

²⁷² *Poznańskie Targi Książki 2023 dobiegły końca*. Online. Targikszaki.pl. Dostupné z: <https://targikszaki.pl/pl/aktualnosc/poznanskie-targi-ksiazki-2023-dobiegly-konca/>. [cit. 2024-01-08].

²⁷³ BEDNAREK, Justyna. *Dobiegły końca 26. Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie*. Online. Targikszaki.pl. 30.10.2023. Dostupné z: [https://instytutksiazki.pl/aktualnosc/2,dobiegly-konca-26-miedzynarodowe-targi-ksiazki-w-krakowie-\[podsumowanie-i-zdjecia\],10032.html](https://instytutksiazki.pl/aktualnosc/2,dobiegly-konca-26-miedzynarodowe-targi-ksiazki-w-krakowie-[podsumowanie-i-zdjecia],10032.html). [cit. 2024-01-08].

²⁷⁴ VOPĚNKA (ed.), pozn. 115, s. 8.

možností, jak změnit celonárodní čtenářskou pasivitu a poukázat na to, že v Polsku existuje široká a pestrá nabídka knih.²⁷⁵

Pro čtenáře a širokou veřejnost se jedná o přímý nákup knih, přímo od nakladatele, bez prostřednictví distributora a knihkupectví (i když i ti na veletrzích mají své stánky). Nakladatel tak může přímo oslovit svou cílovou skupinu, čtenář se zase může snáze zorientovat v knižní nabídce, jelikož internetová knihkupectví nabízí především komerčně výdělečné tituly, zatímco na veletrhu může čtenář nalézt i specifickou literaturu. Přestože se nelze domnívat, že by se nakladatel mohl spolehnout pouze na veletržní prodej knih, jelikož samotné zajištění místa na veletrhu je pro nakladatele rovněž nezanedbatelný náklad, je zřejmé, že se nakladatelé na veletrhy rádi vracejí, čímž mohou přispět k prestiži a propagaci svého nakladatelství.

Kromě největších knižních veletrhů ve Varšavě, Krakově a Poznani, kde vystavují své knihy i zahraniční nakladatelé, se konají knižní veletrhy menšího rozsahu i v dalších polských městech a zejména u mladší generace čtenářů jsou tyto veletrhy oblíbené, zejména kvůli propagaci nejznámějšími polskými youtubery a influencery. Mnohé z těchto veletrhů se specializují na konkrétní knižní žánry, přičemž na sociálních sítích jsou populární komiksové festivaly a veletrhy, po celém Polsku jsou oblíbené také veletrhy s odbornými knihami, s historickými knihami nebo s katolicky orientovanou literaturou.

Podobně jak je tomu na knižním veletrhu Svět knihy Praha i největší polský veletrh Warszawski Targi Książki si každý rok volí jednu zemi, která se stává čestným hostem veletrhu. Tato země má jedinečnou šanci představit své autory a možnosti svého knižního trhu, zároveň pak vznikají smlouvy s nakladateli, kteří představují své autory skrze polské překlady. Česká republika se stala čestným hostem tohoto veletrhu v roce 2021, v době, kdy se knižní trh postupně

---

²⁷⁵ MORAWIECKA, Anna. *Targi książki są zaprzeczeniem kryzysu czytelnictwa*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.12.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/anna-morawiecka-targi-ksiazki-sa-zaprzeczeniem-kryzysu-czytelnictwa/>. [cit. 2024-01-08].

vzpamatovával z finančních ztrát, zapříčiněných přerušením plynulosti ekonomického toku z důvodu celosvětové pandemie Covid 19. Hosty veletrhu se stali nejznámější a nejocenenější čeští autoři, kterým zároveň vyšly knihy v polských překladech krátce před konáním veletrhu, případně byly dojednány kontrakty přímo na veletrhu a jejich knihy vychází v polštině i v současnosti.

Mezi hosty veletrhu patřili např. Radka Denemarková, Petra Hůlová, Marek Šindelka, Michael Žantovský, Bianca Bellová, Alena Mornštajnová, Jaroslav Rudiš, Michal Ajvaz, Kateřina Tučková nebo Iva Procházková.²⁷⁶ Všichni tito autoři mohli představit na veletrhu své knihy v polských překladech, a to především zásluhou třech polských nakladatelství, která se mj. soustředí na vydávání české literatury. Jedná se o nakladatelství Afera, které se specializuje na vydávání českých autorů nejrůznějších žánrů v polském překladu a polským čtenářům představuje např. Hůlovou, Tučkovou, či Šindelku.²⁷⁷

Dále je to nakladatelství Książkowe Klimaty, které publikuje prózu jihoevropských zemí, především pak z Česka, Řecka, Slovenska, Maďarska a balkánských zemí. Z české literatury vydalo nakladatelství knihy Michala Ajvaze, Jaroslava Rudiše, Radky Denemarkové či Jiřího Hájíčka.²⁷⁸

Posledním nakladatelstvím, které se snaží přinášet polským čtenářům i českou literaturu v polštině, je Amaltea, které má trojí zaměření na literaturu českou, rumunskou a moldavskou. Spolupracuje zejména s Alenou Mornštajnovou, kterou pravidelně zve na autorské čtení, vydalo ale i knihy dalších českých autorů, mj. Ivana Binara, Radky Denemarkové či Sylvy Fischerové.²⁷⁹

---

²⁷⁶ *Czechy gościami honorowymi Warszawskich Targów Książki 2021*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 09.07.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/czechy-gosciem-honorowym-warszawskich-targow-ksiazki-2021/>. [cit. 2024-01-08].

²⁷⁷ *Afera wydawnictwo - o nas*. Online. Wydawnictwoafera.pl. Dostupné z: <https://www.wydawnictwoafera.pl/o-nas,p3.html>. [cit. 2024-01-08].

²⁷⁸ *Książkowe Klimaty*. Online. Ksiazkoweklimaty.pl. Dostupné z: <https://ksiazkoweklimaty.pl/ksiazka>. [cit. 2024-01-09].

²⁷⁹ *Wydawnictwo Amaltea*. Online. Amaltea.az.pl. Dostupné z: <http://amaltea.az.pl/wp/>. [cit. 2024-01-09].

Mohlo by se zdát, že čechofilství, které se v Polsku v posledních letech rozšířilo, přeje vydávání a posléze prodeji českých autorů v polštině. Ovšem stále více se potvrzuje, že Poláci nahlíží na Čechy určitou optikou pozitivního stereotypu, který nenabízí možnost hlubšího poznání. Knihy českých autorů pak můžou tyto stereotypy vyvracet. Platí tak, že knihy českých autorů se v Polsku v tak hojném počtu titulů nevydávají kvůli vysoké poptávce čtenářů, ale spíše zásluhou aktivní práce polských bohemistů.²⁸⁰

Podobně orientované nakladatele, produkující knihy polských autorů v češtině, je možné nalézt i v ČR. Zajímavostí však je, že na území ČR existuje i specializované knihkupectví, které se zaměřuje na prodej polských knih v původním jazyce. Knihkupectví „Klub polskiej książki i prasy“ se nachází v Českém Těšíně, kde nakupují zejména čtenáři z řad polské menšiny na Těšínsku. Knihkupectví zároveň nabízí službu zprostředkovatele mezi polskými nakladateli a distributory a českými knihkupectvími. V nabídce jsou také polská periodika vycházející na území ČR (především měsíčník *Zwrot* a týdeník *Głos*).

---

²⁸⁰ BAŁDYGA, Zofia, 2020. *Polská čechofilie a čtenářství. Čtou Poláci českou literaturu?* Online. Czechlit.cz. 04.06.2020. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/polska-cechofilie-a-ctenarstvi-ctou-polaci-ceskou-literaturu/>. [cit. 2024-01-09].

6 Pandemie covid-19 a její vliv na polský knižní trh

Na konci roku 2019 se v Číně objevily první potvrzené případy lidí, kteří se nakazili dosud neidentifikovaným respiračním onemocněním, známým pod označením covid-19. Nákaza propukla v globální pandemii, která si vynutila mnohá opatření, která měla zpomalit průběh šíření nemoci. Do roku 2023 této nákaze podlehl téměř 7 miliónů lidí, z toho přibližně 119 tisíc v Polsku a 42 tisíc v Česku.²⁸¹ Celostátní uzávěry (tzv. lockdowny) obchodních center a dalších zařízení postupně poukázaly na ekonomickou kondici jednotlivých států. Po určitou dobu byla uzavřena i knihkupectví, což byl problém jak pro čtenáře, kteří byli nuceni změnit své kupní návyky a přemístit se do online prodeje, tak pro samotné knihkupce, kteří se ocitli v situaci, kdy nemohli prodávat knihy, ale museli platit nájem a své zaměstnance a další smluvní závazky.

Státní podpora polských knihkupců byla spíše symbolického rázu, v rámci programu, vypsáno ministrem kultury ve spolupráci s Instytutem Książki, byla vyhrazena na rok 2021 částka 3 mil. zlotých pro malé knihkupce, přičemž jedno knihkupectví mohlo získat maximálně 30 tisíc zlotých, tyto peníze mohlo použít na zaplacení nájmu a propagaci své prodejny. „Certyfikat dla małych księgarń“, jak zní název dotačního programu, se osvědčil a byl vypsán i v následujících letech. Na podporu dosáhli pouze ti knihkupci, kteří neprovozovali více než 3 pobočky, v nabídce měli alespoň tisíc knižních titulů a minimálně 50 % příjmů činil prodej knih. Pokud by dosáhli knihkupci na maximální částku 30 tisíc zlotých, státní podporu by získalo pouze 100 knihkupectví. Kvůli poměrně nízko stanovené finanční podpoře se program dočkal i kritiky. Od následujícího roku byla částka

---

²⁸¹ *Pandemie covidu-19*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2024. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pandemie_covidu-19. [cit. 2024-01-10].

navýšena na 4 mil. zlotých, knihkupci tak můžou v současnosti získat podporu až 40 tisíc zlotých.²⁸²

Kromě finanční státní podpory vznikaly i další spontánní aktivity, které měly podpořit především regionální knihkupce. Nejvýznamnější dopad měla zejména akce „Książka na telefon“, kterou organizovala distribuční společnost Azymut v reakci na výzkum, kde bylo zjištěno, že až 40 % knihkupectví v Polsku může z důvodu pandemie zaniknout. Byly vytvořeny webové stránky s odkazy na jednotlivá lokální knihkupectví. Zákazníci mohli knihkupcům zavolat, případně zahájit videohovor. Knihkupci zákazníkům nabídli knihy na míru či rovnou realizovali objednávku knih, kterou zaslali na smlouvenou adresu. Akce se zúčastnilo kolem 150 malých knihkupectví.²⁸³

V Česku probíhala podpora knižního trhu efektivněji a zaměřila se v první řadě na nakladatele, nikoliv pouze na knihkupce. Svazu českých knihkupců a nakladatelů se podařilo vyjednat částku 80 milionů Kč, která sloužila jako kompenzace nakladatelům, jelikož v období uzavřených knihoven byla díla zpřístupněna digitálně. Tato částka byla rozdělena mezi nakladatele v závislosti na čtenosti konkrétních titulů agenturou DILIA a Národní knihovnou.²⁸⁴

Knihkupci v Česku pak mohli čerpat státní podporu pojmenovanou jako „COVID nájemné“, která byla vypsána ve třech výzvách a pomáhala tak podnikatelům, kteří byli z důvodu lockdownu donuceni uzavřít své provozovny, snížit náklady na nájemné až o 50 %.²⁸⁵

Trvání celostátního lockdownu se výrazně lišilo v ČR i Polsku. V České republice byla knihkupectví uzavřena třikrát – poprvé od 14. 3. 2020 do 27. 4. 2020

---

²⁸² *Księgarnie mogą dostać do 30 tys. zł na czynsz i promocję.* Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.08.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/ksiegarnie-moga-dostac-do-30-tys-zl-na-czynsz-i-promocje/>. [cit. 2024-01-10].

²⁸³ *Książka na telefon*, 2020. Online. Dostupné z: <http://ksiazkanatelefon.pl>. [cit. 2024-01-19].

²⁸⁴ VOPĚNKA (ed.), pozn. 230, s. 6.

²⁸⁵ *Výzva k programu COVID – Nájemné.* Online. Mpo.cz. 26.6.2020. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/kopie-1-vyzva-k-programu-covid-najemne-257378/>. [cit. 2024-01-19].

(a knihkupectví v obchodních centrech až do 11. 5. 2020), podruhé od 22. 10. 2020 až 3. 12. 2020, poslední lockdown byl nejdelší a trval od 27. 12. 2020 do 10. 5. 2021.²⁸⁶ Situace v Polsku byla mnohem přívětivější, knihkupectví byla uzavřena pouze jednou – od 14. 3. 2020 do 4. 5. 2020. Uzavření se navíc týkalo pouze těch knihkupectví, která se nacházela v obchodních centrech.²⁸⁷ Ostatní knihkupectví měla otevřeno, byť fungovala v omezeném režimu. Přestože byly podmínky pro knihkupce v Polsku lepší než v ČR, došlo během roku 2020 k ukončení činnosti přibližně 240 knihkupectví.²⁸⁸ Jedná se však o dlouhodobý trend, kdy knihkupectví v Polsku prudce ubývá a globální pandemie jejich zánik pouze uspíšila.

Nakladatelé neměli v období lockdownu přístup ke svým knihám, které zůstaly v zamčených knihkupectvích a nemohly se dostat ke koncovému zákazníkovi. Docházelo tak i ke zpoždění finančních toků, úhrady faktur a mnozí nakladatelé i knihkupci se zadlužili. Situaci nepomohlo ani ne zcela férové jednání ze strany největších distributorů, kteří již několik dní po ohlášení prvního lockdownu oznámili, že se nacházejí ve svízelné finanční tísní a pozastavují tak platby nakladatelům. Tato situace nastala jak v ČR, tak i v Polsku. Nejvíce se daná situace projevila na knižních novinkách, kdy nakladatelé přesouvali část svých edičních programů na následující rok, případně některé tituly vyřadili zcela nebo odsouvali nákup nových titulů. Již vydané knihy musely být propagovány skrze e-shopy a sociální sítě, mnozí knihkupci a nakladatelé tak museli komplexně proměnit svou strukturu prodeje a propagace. Nárůst online prodeje byl výrazný, např. u největší knihkupecké sítě Empik se zvýšil až o 68 %.²⁸⁹ Podobně tomu bylo i v ČR, kdy došlo k navýšení obrátu e-shopů o více než 50 %.²⁹⁰

---

²⁸⁶ VOPĚNKA (ed.), pozn. 114, s. 14.

²⁸⁷ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2020 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2021, s. 11.

Dostupné z: <https://www.bn.org.pl/download/document/1624448572.pdf>. [cit. 2024-01-10].

²⁸⁸ Tamtéž, s. 7.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 11.

²⁹⁰ VOPĚNKA (ed.), pozn. 114, s. 14.

V kritickém roce 2020 bylo v Polsku vydáno o 16 % titulů méně, než tomu bylo v roce 2019.²⁹¹ V tomtéž období došlo k poklesu vydaných knih i v ČR o 10 %.²⁹² Mírně se pozměnila struktura vydávaných knih, kdy se o 3 % zvýšilo vydávání beletrie a dosáhlo až 30 % podílu na celkovém složení vydaných knih v roce 2020. Co se naopak nezměnilo, byl podíl jednotlivých krajů (vojvodství), ve kterých se knihy vydávaly. Více než 54 % vydaných knih vzniklo v Mazovském (Varšava) a Malopolském (Krakov) vojvodství. I procento překladové literatury se dlouhodobě pohybuje na hodnotě kolem 20 % a ani v roce 2020 nedošlo k výrazným změnám.²⁹³ Zajímavostí pak je, že samotná pandemie covid-19 se stala tématem, který je od roku 2020 zpracováván i knižně. V roce 2020 vyšlo 120 různorodých titulů o pandemii covid-19, v roce 2021 to bylo již 368 titulů a o rok později až 392 knižních titulů spojených s touto tematikou.²⁹⁴

Vydávání beletrie v roce 2021 činilo opět 30 % celkového počtu vydaných knih, což je totožné s rokem 2020. Do tohoto čísla jsou započteny i knihy pro děti a mládež a komiksy. S rokem 2020 je pak srovnatelný i podíl jednotlivých krajů, ve kterých byly knihy vydávány. Na 50 % vydaných knih se podílelo vojvodství Mazovské a Malopolské, o procento si polepšila vojvodství Velkopolské (Poznaň) a Slezské (Katovice), které se společně podílely na 16 % vydaných knih v Polsku roku 2021.²⁹⁵

Jestliže v roce 2020 došlo ke snížení počtu vydávaných titulů (30 391), v následujícím roce, kdy stále ještě neodezněla pandemie covid-19, se začal opět zvyšovat počet vydaných titulů (33 957), a to až o 12 % v porovnání s rokem předchozím. Stále však nedošlo k plné optimalizaci knižního trhu, v roce 2019 bylo vydáno přes 36 tisíc knižních titulů. Zároveň byl vyčíslen obrat polského knižního trhu a již v roce 2020 došlo k navýšení tržeb o 9 % v porovnání s rokem 2019. V roce 2021 došlo opět k navýšení, v porovnání s rokem 2020 stouply tržby až

---

²⁹¹ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 287, s. 4.

²⁹² VOPĚNKA (ed.), pozn. 114, s. 4.

²⁹³ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 287, s. 54–56.

²⁹⁴ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 54.

²⁹⁵ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 13 a 46.

o 18 %.²⁹⁶ Pokud výsledky shrneme, dojdeme k pozitivnímu jevu. Přestože v letech covidové pandemie bylo vydáno méně titulů než v předchozích letech, celkové tržby byly vyšší.

Přísná proticovidová opatření omezila nebo zcela vyřadila kulturně-spoolečenské aktivity z běžného života, čtení knih bylo jednou z mála aktivit, kterou izolovaná společnost mohla vykonávat. Což se pozitivně projevilo i na zvýšené knižní poptávce, především e-knih a audioknih (viz kapitola 5.3). K podobnému nárůstu, jak u počtu vydaných titulů, tak u výše obratu, došlo v roce 2021 i v rámci českého knižního trhu.

Procento čtenářů, kteří v Polsku v tomto období přečetli alespoň jednu knihu, se však významně zvýšil pouze v prvním roce pandemie. V roce 2020 uvedlo 42 % Poláků, že přečetli alespoň jednu knihu, alespoň 7 knih pak přečetlo 10 % Poláků. Již v následujícím roce se však objevila data, která potvrzují stabilní výsledky z doby před pandemií. V roce 2021 pouze 34 % Poláků přečetlo alespoň jednu knihu, alespoň 7 knih přečetlo pouze 7 % Poláků. V roce 2022 se výzkum potvrdil, vykázána byla totožná čísla.²⁹⁷ Data poukazují na slabou čtenářskou základnu v Polsku, zejména pak v porovnání se 73 % českých čtenářů, kteří dle výzkumu z roku 2023 přečetli alespoň jednu knihu.²⁹⁸

Zvýšená poptávka po knihách však nedokázala zajistit stabilitu kamenným knihkupectvím a opožděné finanční toky přivedly mnohá z nich až na hranici krachu. Covidová pandemie tak jen poukázala na dlouhodobě špatnou finanční situaci knihkupectví v Polsku.

---

²⁹⁶ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 2.

²⁹⁷ ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2022 roku*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2023, s. 7.

²⁹⁸ *Téměř tři čtvrtiny Čechů přečtou za rok alespoň jednu knihu. Už ne od Viewegha*. Online. Ceskatelevize.cz. 27.10.2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/temer-tri-ctvrtiny-cechu-prectou-za-rok-alespon-jednu-knihu-uz-ne-od-viewegha-560>. [cit. 2024-01-19].

7 Porovnání s českým knižním trhem

Závěrečnou kapitolou shrnu zjištěné poznatky o polském knižním trhu a dám je do kontextu s českým knižním trhem, to vše v rámci sledovaného období let 2012 až 2021. Přestože se v případě polského knižního trhu jedná z pohledu počtu potencionálních čtenářů o velký trh (cca 50 milionů obyvatel, kteří dokážou číst polsky) a v případě českého o střední trh (cca 16 milionů obyvatel, kteří dokážou číst česky, jestliže započteme i Slováky), ani v jednom případě se nejedná o globalizovaný knižní trh. V obou zemích převládá import nad exportem knih. Jak polština, tak i čeština nejsou světovým jazykem, proto kromě tuzemských autorů podstatnou část vydaných knih tvoří i překlady, v polském prostředí zejména z angličtiny, francouzštiny, němčiny a japonštiny, v ČR zejména z angličtiny, němčiny, francouzštiny a slovenštiny. V Polsku činí překladová literatura dlouhodobě kolem 20 % vydaných knih,²⁹⁹ v ČR je to podstatně více, jedná se přibližně o 35 % vydaných knih, což je více než třetina.³⁰⁰ Zároveň je však v obou zemích velmi silná produkce knih domácích autorů, kteří mají vedle globálních bestsellerů rovněž významný podíl na prodeji knih. Především Polsku se daří představit své autory i zahraničnímu knižnímu trhu, čemuž pomohla i Nobelova cena za literaturu, kterou v roce 2019 obdržela Olga Tokarczuk.

Přestože má Polsko trojnásobně větší základnu potencionálních čtenářů než ČR, z výzkumů vyplývá, že Poláci tráví čtením knih daleko méně času než Češi. Dle průměru za poslední desetiletí pouze 39 % Poláků přečte za rok alespoň jednu knihu, 10 % přečte knih alespoň sedm.³⁰¹ V prvním roce covidové pandemie se situace mírně zlepšila a Poláci se ke čtení opět vraceli, ovšem nyní se zdá, že je situace ještě horší než před pandemií. ČR v posledním desetiletí celkem stabilně vykazuje velmi silnou čtenářskou základnu. Přes 80 % čtenářů za rok přečetlo

---

²⁹⁹ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 47.

³⁰⁰ VOPĚNKA (ed.), pozn. 230, s. 11.

³⁰¹ ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman, pozn. 142, s. 1.

alespoň jednu knihu, polovina z nich přečetla dokonce 7 a více knih.³⁰² Srovnání potencionálních a reálných čtenářů v Polsku i ČR vykazuje výrazné odlišnosti v obou zemích, které mají vliv i na strategické plány nakladatelů a potažmo na obrat celého knižního trhu.

V Polsku se v posledním desetiletí vydává každoročně více než 30 tisíc titulů knih, nejvíce v roce 2017, kdy bylo vydáno 36 620 knižních titulů. Pokud však knihy přepočteme na milión obyvatel, zjistíme, že se Polsko nachází až na dolních příčkách v rámci evropského srovnání. Méně knih vydává pouze Rusko, Ukrajina, v jiných letech Rumunsko a Řecko.³⁰³ Ve stejném sledovaném období se v ČR každoročně vydalo od 14 do 17 tisíc (nejvíce v roce 2012 – 16 897) knižních titulů.³⁰⁴ Po totožném přepočtu na milión obyvatel se ČR (srovnatelně např. s Itálií a Španělskem) pravidelně pohybuje v první polovině žebříčku evropských zemí, seřazených dle počtu vydaných titulů.³⁰⁵ V posledních letech se počet vydaných titulů nepatrně snižuje a pohybuje se kolem 14 tisíc vydaných titulů, což však nemusí být negativním jevem, ale po období určité knižní nadprodukce může nastávat období zklidnění, kdy nakladatelé vydají pouze takové knihy, za kterými si opravdu stojí. Redukce knižních novinek může sloužit i potencionálním čtenářům, kteří se můžou v již tak široké nabídce lépe orientovat. Nakladatelům by pomohlo, kdyby se zvedla hodnota průměrného nákladu knihy. Ta je v současnosti podobná jak v Polsku, tak i v ČR a pohybuje se průměrně kolem necelých 2 tisíc vydaných knih u jednoho titulu a tendence je zejména v Polsku klesající. Ještě v letech 2012 a 2013 byla výše průměrného nákladu vydaných knih v Polsku přes 4 tisíce.³⁰⁶ S růstem počtu vydaných titulů a narůstajícím počtem prodaných e-knih a audioknih se však prudce snižoval počet vydaných tištěných knih na necelé dva

---

³⁰² TRÁVNÍČEK, Jiří, 2014. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014, s. 55.

³⁰³ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 5 a 12.

³⁰⁴ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012–2022*. SKČN, 2013–2023.

³⁰⁵ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148, s. 12.

³⁰⁶ *Mala stabilizacja*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.12.2013. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/mala-stabilizacja/>. [cit. 2024-03-01].

tisíce,³⁰⁷ podobně, jak je tomu v ČR, kde dle odhadu činí průměrný náklad knih od 1,2 do 2 tisíce vydaných knih.³⁰⁸

Poměrně složitě lze doložit obrat obou knižních trhů, jelikož získaná data můžou být vyčíslená na podkladě odlišných hodnot. Překážkou pro srovnání obou trhů je rovněž odlišná měna, ve které je celkový obrat vyčíslený. Zejména v případě polského knižního trhu není zřejmé, zda je do celkového obratu započítaný i obrat z dovozu zahraniční literatury a vývoz domácí literatury do zahraničí. V ČR má obrat knižního trhu stoupající tendenci. S výjimkou roku 2020 docházelo každoročně k navýšení obratu. Dle srovnání jednotlivých „Zpráv o českém knižním trhu“ v roce 2012 činil obrat knižního trhu 7,2 miliard Kč, v roce 2021 to bylo již 8,6 miliard Kč.³⁰⁹ Pokud porovnáme totožné desetiletí v Polsku dle výzkumu Biblioteki Analiz, zjistíme, že celkový obrat knižního trhu se naopak od roku 2012 do roku 2018 snižoval (14,6 miliard Kč – 12,4 miliard Kč) a teprve od následujícího roku došlo k mírnému navýšování obratu, kdy v roce 2021 činil obrat polského knižního trhu rekordních 16,5 miliard Kč.³¹⁰ V současné době obrat obou trhů mírně stoupá, ovšem neustále se proměňující hospodářská situace obou zemí, ovlivněna globální pandemií i inflačním vývojem, může doznat v příštích letech změny. Platí však, že počtem obyvatel trojnásobně větší Polsko vykazuje přibližně dvojnásobně větší obrat než ČR.

Do roku 2011 platila v Polsku nulová sazba DPH, což se však v roce 2011 změnilo, od té doby je v Polsku uplatňovaná 5% DPH na tištěné knihy. Výraznější změny probíhaly u e-knih, na které se až do roku 2019 vztahovala nesnížená sazba DPH, která činila 23 %. Posléze se sazba DPH na e-knihy sjednotila se sazbou na tištěné knihy a od roku 2019 platí pro oba produkty 5% sazba DPH. Naopak sazba DPH se u tištěných knih i e-knih v ČR postupně snižovala. U tištěných knih se

---

³⁰⁷ *Sytuacja na rynku książki w 2021 roku*, pozn. 150.

³⁰⁸ VOPĚNKA, Martin, pozn. 151.

³⁰⁹ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012–2022*. SKČN, 2013–2023.

³¹⁰ Převod měny z polských zlatých na české koruny dle platného kurzu ČNB k 7. 8. 2023. DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 148; *Rynek książki A.D. 2020*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.10.2021. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-a-d-2020/>. [cit. 2024-03-27].

nejprve snížila z 15 % na 10 % v roce 2015. Od 1. 1. 2024 jsou tištěné knihy stejně jako e-knihy v ČR zcela osvobozeny od DPH. Sazba DPH u e-knih se stejně jako v Polsku sjednotila s tištěnými knihami až v roce 2019 – a to z 21 % na 10 %.³¹¹

Podobně jako v ČR, tak i v Polsku se v posledním desetiletí na trhu stabilizovaly významné knižní koncerny, které mají výrazný vliv na celý národní knižní trh a ovládají tak všechny tři základní složky tohoto trhu – nakladatelskou, distribuční i maloobchodní. Tyto koncerny tak mohou přímo či nepřímo ovlivňovat knižní nabídku, podílet se na výši průměrné ceny knihy, nabízet odlišnou marži kamenným knihkupcům a internetovým prodejčům a mohou být také příčinou rabatové války o zákazníka. Na českém trhu se jedná zejména o společnost Euromedia Group, která vlastní několik nakladatelství, celorepublikovou distribuční síť i jednu z nejrozšířenějších knihkupeckých sítí v ČR – Luxor. Výrazným hráčem na českém knižním trhu je i společnost Albatros Media, vlastníci kolem 20 nakladatelství a spoléhající se na vlastní distribuci. Jedná se o jediný nakladatelský koncern, který v ČR vydává více než tisíc titulů ročně. Společnost Kosmas sice nevlastní žádné nakladatelství, disponuje však silnou distribuční i knihkupeckou sítí, rovněž je výhradním distributorem pro významné nakladatelství Argo. V neposlední řadě si v ČR silnou pozici budují rovněž společnosti Dobrovský – BETA a PEMIC Books.

V Polsku je situace velmi obdobná, největší polská knihkupectví Empik a Świat Książki jsou ve vlastnictví velkých knižních koncernů, pod něž spadá také nakladatelství a distribuční síť. Empik je spřízněný s distribuční společností Platon, Świat Książki je zase součástí velkého koncernu Dressler Dublin, který vlastní několik nakladatelství i vlastní distribuční síť FK Olesiejuk. Na rozdíl od ČR je Polsko zemí, kde již od začátku devadesátých let vstupovaly na trh i další evropské knižní koncerny, které zde vytvořily své středoevropské a východoevropské centrály (např. Wolters Kluwer, Egmont, Pearson, Macmillan, C. H. Beck, Harlequin, aj.). Svou polohou a velikostí se stalo Polsko ideálním partnerem pro

---

³¹¹ VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012–2022*. SKČN, 2013–2023.

zahraniční investory. Jako jedna z prvních zemí bývalého východního bloku se Polsko otevřelo tržním mechanismům a dokázalo toho patřičně využít.

Pětice největších nakladatelů na českém trhu postupně ovládá stále větší procento trhu. Z hlediska počtu vydaných titulů ještě v roce 2012 ovládala pětice nejproduktivnějších nakladatelů pouze 13,8 % trhu, toto číslo se však každoročně navyšovalo a již v roce 2019 se pět největších nakladatelů podílelo svými knihami až na 23,1 % celého trhu. Toto číslo se sice s nástupem covidové pandemie opět snížilo, ovšem platí, že i v současnosti přibližně 20 % českého knižního trhu z hlediska vydaných knih ovládá pět největších nakladatelů. Všichni nakladatelé, kteří vydali v roce 2022 alespoň 100 titulů, zahrnují přibližně 27 % produkce českého knižního trhu.³¹²

Situace v Polsku je spíše opačná, přestože na trhu působí velké knižní koncerny, které si podmanily nakladatele, distribuci i maloobchod a významné procento trhu tvoří i zahraniční nakladatelé, vydávání knih je v Polsku spíše roztržštěné. Pět největších nakladatelů z hlediska počtu vydaných titulů se podílelo v roce 2022 pouze na 6,5 % celostátní knižní produkce.³¹³ Toto číslo je dlouhodobě neměnné (v roce 2012 se podílelo 5 největších nakladatelů na 6,4 % produkce celého trhu).³¹⁴ Pokud se však zaměříme na všechny polské nakladatele, kteří vydali v roce 2022 alespoň 100 titulů, zjistíme, že je to téměř třetina produkce polského knižního trhu (32 %).³¹⁵

Přestože neustále narůstá prodej e-knih a audioknih, v nejbližší době zřejmě nenaruší dominantní pozici tištěných knih. Podle posledních průzkumů činí prodej

---

³¹² Vypočteno z dat: VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012– 2022*. SKČN, 2013–2023.

³¹³ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 65–69.

³¹⁴ SEROKA, Anna (ed), pozn. 160, s. 20–21.

³¹⁵ DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, pozn. 159, s. 65–69.

e-knih a audioknih v Polsku dohromady necelých 15 %, ³¹⁶ v ČR součet prodeje digitálních knih nepřesáhl ani 10 %. ³¹⁷

Velmi dynamicky roste internetový prodej knih, který se stal primárním zdrojem nákupu knih jak v Polsku, tak i v ČR. V Polsku si nakoupí knihu přes internet více než 70 % čtenářů. ³¹⁸ Nejvíce Poláků nakupovalo v roce 2022 knihy a e-knihy na platformě Allegro.pl (55 %), dále na Empik.com (54 %) a TaniaKsiazka.pl (25 %). ³¹⁹ Naopak počet kamenných knihkupectví klesá. V ČR se momentálně nachází přibližně 570 knihkupectví, z nichž polovina patří velkým knihkupeckým řetězcům. ³²⁰ V Polsku se nachází necelých 1700 knihkupectví, z toho přibližně 43 % patří velkým knihkupeckým řetězcům. ³²¹

Přestože se polský knižní trh musel zejména v posledních letech neustále potýkat s překážkami, ať už v podobě „učebnicové“ reformy, rabatových válek, které byly patrné zejména na eshopech a úbytkem klasických knihkupectví, spektrum vydávaných knih je poměrně pestré a žánrově bohaté. Náklady tištěných knih se sice snižují, zvyšuje se ale prodej e-knih a audioknih. Velkou mírou proměnily vývoj knižního trhu v Polsku i ČR globální okolnosti, jako covidová pandemie, nedostatek papíru a potažmo jeho zvýšená cena a v neposlední řadě rychle se proměňující inflace. I v následujících letech lze očekávat výraznou transformaci knižního trhu, ať už nepřímou skrze dopady ruského útoku na Ukrajinu (mnozí nakladatelé přestali vydávat ruské autory a svůj zájem směřovali na překlady ukrajinských autorů) nebo přímo, kdy se nakladatelé budou muset vypořádat se stále se rozvíjející umělou inteligencí a dalšími globálními vlivy.

---

³¹⁶ *Jak rośnie rynek sprzedaży produktów cyfrowych?*, pozn. 263.

³¹⁷ VOPĚNKA, Martin (ed.), pozn. 115, s. 14.

³¹⁸ DOBROŁĘCKI, pozn. 211.

³¹⁹ *W internecie kupujemy coraz więcej*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 14.02.2023. Dostupné z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/w-internecie-kupujemy-coraz-wiecej/>. [cit. 2024-03-22].

³²⁰ VOPĚNKA, Martin (ed.), pozn. 230, s. 19.

³²¹ *Ile jest księgarń niezależnych i sieciowych w OBK?*, pozn. 137.

Závěr

Cílem této práce bylo představit současný polský knižní trh v jeho třech základních segmentech – nakladatelské, distribuční a knihkupecké (maloobchodní) rovině. Přestože byla práce ohraničena léty 2012 až 2021, z důvodu větší kontinuity a komplexního pochopení polského knižního trhu jsem věnoval první kapitolu historii polského knižního trhu a jeho vývoji. Zároveň se v práci objevovaly i přesahy do období po roce 2021.

Politická a společenská historie polského národa měla velký vliv na transformaci knižního trhu v jeho celé složitosti a velké různorodosti. Na konci 18. století zmizelo Polsko z mapy Evropy a polský knižní trh se formoval buď v souladu s velmocemi, které si Polsko rozdělily, nebo naopak v opozici vůči nim. V pruském záboru, kde chyběly polské univerzity, nebyl polský knižní ruch zdaleka tak čilý jako např. v záboru rakouském, především pak v Krakově, kde se soustředila polská inteligence. Další významné město, kde byly vydávány polské knihy, byť podléhající přísné cenzuře, byla Varšava, spadající pod zábor ruský, ovšem využívající speciálního statusu, který jí propůjčoval alespoň symbolickou míru autonomie. Neméně významná kulturní střediska polské literatury se nacházela ve dvou městech, která však v současnosti Polsku nepatří. Jednalo se především o Vilnius, nacházející se v ruském záboru, kde působil např. Adam Mickiewicz a Lvov, spadající do oblasti rakouského záboru, kde tvořil např. Aleksander Fredro. Přestože ještě v prvních letech 20. století a také krátce po vzniku samostatného Polska tyto zábory a jejich hranice určovaly vyspělost, gramotnost a kulturní rozdílnost mezi jednotlivými regiony, nepodařilo se mi v práci prokázat, zda mají zábory výrazný vliv na knižní průmysl i v současnosti. Dnes, podobně jako v ostatních evropských zemích, je zásadní část polských titulů produkována především v hlavním městě a také v Krakově. Zásadním faktorem je zde spíše vysoká hustota zalidnění než historická souvislost. Sjednocení pak přinesl centralizovaný a znárodněný vývoj knižního trhu v 50. letech 20. století, jak tomu bylo i v Československu, tržní mechanismy však vstoupily na polský knižní trh již na konci let 80., přibližně o 2 roky dříve než v Československu.

Následující kapitola představuje ohrožení a příležitosti polského knižního trhu, které se naskytly ve zkoumaném desetiletí. Jednou z příležitostí, která však může být zároveň i ohrožením, je poměrně vysoký počet vydávaných titulů, který však zkracuje životnost knižních novinek na trhu. Velmi výrazně se rovněž snižuje knižní náklad, který průměrně činí 2 tisíce knih, což je srovnatelné s mnohem menším knižním trhem v ČR. Jako výrazné ohrožení však mnozí analytici vnímají především „rabatové války“ o čtenáře, které vznikají mj. prostřednictvím internetových knihkupectví, které poškozují zejména nezávislé knihkupce, zatímco knihkupecké řetězce čerpají výhody ze strany distributorů a nakladatelů, jelikož v mnohých případech jsou součástí větších knižních koncernů.

Poměrně velkým milníkem na polském knižním trhu byl rok 2014, kdy byla dokonána státní reforma na trhu s učebnicemi, přičemž začaly být vydávány učebnice pod státním dohledem a dle přesných norem ministerstva. Tato reforma vyřadila z trhu některé nakladatele, jiní se museli zaměřit na jiný předmět svého nakladatelského zájmu. Ve stejném roce Polska Izba Książki vypracovala podrobný projekt, který měl vést k přijetí pevné ceny knihy, jež měla předejít „rabatovým válkám“. Ani po přepracování projektu v roce 2017 však nebyla pevná cena knihy přijata, přestože diskuse o jejím přijetí neumlkají dodnes. Nepodařilo se ani snížit počet povinných výtisků knih, které se zasílají knihovnám v 17 kusech, v případě, že náklad přesáhne 100 ks.

V následujících kapitolách se věnuji podrobněji nakladatelskému, distribučnímu a maloobchodnímu sektoru. Podobně jako na českém knižním trhu se i v Polsku objevují monopolizační tendence, kdy mnohé knižní koncerny ovládají všechny tyto tři složky trhu a vůči nezávislým činitelům tak mají velkou výhodu. Překážkou v této části výzkumu byla mnohdy neúplná data, jelikož mnozí úspěšní nakladatelé nejsou ochotni sdílet svůj finanční obrat, informace o nákladu, a dokonce ani počet vydaných titulů. Složitě bylo rovněž srovnání s daty českého knižního trhu, jelikož například některé statistiky vykazují produktivitu nakladatelů dle počtu vydaných titulů, jiné zase dle objemu prodeje a finančního obratu. Mnohá data tak jsou spíše orientační.

Předposlední kapitola se věnuje celosvětové pandemii Covidu 19 a vlivu, který měla na knižní trh. Přestože větší negativní dopady, zejména v oblasti počtu

lockdownů a uzavřených knihkupectví, vydávání knih a knižního obratu se objevily především na českém trhu, zcela fatální dopad měly na již tak nedobrou kondici knihkupeckého sektoru v Polsku. Po roce 2017, kdy postupně docházelo k hroucení jednotlivých knihkupeckých sítí v Polsku, se zdálo, že by se mohla situace stabilizovat. S pandemickou krizí se však objevily další problémy, zejména pak neschopnost platby nájemních prostorů. Na konci pandemie bylo již každé desáté knihkupectví v Polsku zadlužené a objevují se oblasti, kde nelze zakoupit knihu v kamenném knihkupectví.

Závěrečná kapitola srovnává oba knižní trhy, polský i český, a porovnává základní data. V obou zemích převyšuje import nad exportem, zároveň velmi významnou položkou je tvorba domácích autorů. V rámci vydaných titulů vychází v ČR cca 35 % překladových knih, v Polsku je to pouze 20 %. Polsko je však zemí velkých zahraničních investorů, rovněž i v rámci knižního trhu, kde si mnohé velké nakladatelské domy tvoří své filiálky pro produkci knih ve střední a východní Evropě (Egmont, Wolters Kluwer, Pearson aj.). Mnohé odborné publikace určené pro český trh tak rovněž vznikají v Polsku.

Tato práce vznikala se záměrem představit polský knižní trh a poukázat na určité spojitosti i odlišnosti s českým knižním trhem. Cílem bylo zmapovat především současnost tohoto trhu. Práce však není v žádném případě uzavřená, ale naopak nabízí porovnávaná data a může být podkladem pro případné další práce, zaměřující se na knižní trh v Polsku.

Summary

The aim of this thesis was to present the current Polish book market in its three basic segments - publishing, distribution and bookselling (retail). Although the thesis was limited to the years 2012 to 2021, for the sake of greater continuity and a comprehensive understanding of the Polish book market, I devoted the first chapter to the history of the Polish book market and its development. At the same time, the thesis also included overlap into the period after 2021.

The political and social history of the Polish nation had a great influence on the transformation of the book market in all its complexity and great diversity. At the end of the eighteenth century, Poland disappeared from the map of Europe and the Polish book market was shaped either in accordance with the great powers that divided Poland or, on the contrary, in opposition to them. In the Prussian partition, where Polish universities were absent, the Polish book movement was not nearly as lively as, for example, in the Austrian partition, especially in Kraków, where the Polish intelligentsia was concentrated. Another important city where Polish books were published, albeit subject to strict censorship, was Warsaw, which fell under the Russian occupation but enjoyed a special status that granted it at least a symbolic degree of autonomy.

No less important cultural centres of Polish literature were located in two cities that are not presently located in Poland. These were primarily Vilnius, located in the Russian zone, where Adam Mickiewicz worked, and Lvov, located in the Austrian zone, where Aleksander Fredro worked. Although in the early years of the 20th century and also shortly after the establishment of independent Poland, these enclosures and their borders determined the maturity, literacy and cultural differences between the regions, I have not been able to demonstrate in this thesis whether the enclosures have a significant influence on the book industry even today. Today, as in other European countries, a substantial part of Polish titles is produced mainly in the capital and also in Kraków. The high population density rather than the historical context is a major factor here. Unification was then brought about by the centralised and nationalised development of the book market

in the 1950s, as it was in Czechoslovakia, but market mechanisms entered the Polish book market as early as the late 1980s, about two years earlier than in Czechoslovakia.

The following chapter presents the threats and opportunities of the Polish book market that emerged in the decade under review. One of the opportunities, which may also be a threat, is the relatively high number of titles published, which, however, shortens the lifetime of new books on the market. There is also a very significant decline in book circulation, which averages 2,000 books, comparable to the much smaller book market in the Czech Republic. However, many analysts perceive the "rebate wars" for readers, which arise mainly through online bookstores, as a significant threat, harming mainly independent booksellers, while bookstore chains benefit from distributors and publishers, since in many cases they are part of larger book concerns.

A relatively big milestone in the Polish book market was the year 2014, when the state reform of the textbook market was completed, when textbooks started to be published under state supervision and according to precise standards of the Ministry. This reform excluded some publishers from the market, while others had to focus on a different subject of their publishing interest. In the same year, the Polish Book Chamber drew up a detailed project that would lead to the adoption of a fixed price for books, which would prevent 'rebate wars'. However, even after the project was revised in 2017, the fixed book price was not adopted, although discussions on its adoption to this day have not died down. It has also failed to reduce the number of compulsory copies of books, which is 17 copies sent to libraries if the print run exceeds 100.

In the following chapters, I discuss the publishing, distribution and retail sectors in more detail. Similarly to the Czech book market, monopolization tendencies are emerging in Poland, with many book concerns controlling all three market components and thus having a great advantage over independent players. An obstacle in this part of the research was the often incomplete data, as many successful publishers are not willing to share their financial turnover, circulation information, and even the number of titles published. Comparison with the Czech book market data was also difficult, as for example some statistics show publishers'

productivity by number of titles published, while others show it by sales volume and financial turnover. Many data are thus rather indicative.

The penultimate chapter focuses on the global pandemic of Covid 19 and the impact it had on the book market. Although the larger negative effects, especially in terms of the number of lockdowns and closed bookstores, book publishing and book turnover, occurred mainly in the Czech market, they had a quite fatal impact on the already poor condition of the bookstore sector in Poland. After 2017, when individual bookstore networks in Poland gradually collapsed, it seemed that the situation might stabilize. However, with the pandemic crisis, other problems emerged, in particular the inability to pay rent. By the end of the pandemic, one in ten bookshops in Poland was already in debt and there are areas where it is impossible to buy a book in a brick-and-mortar bookshop.

The final chapter compares the Polish and Czech book markets, Polish and their basic data. In both countries, imports exceed exports, while the production of domestic authors is a very significant item. In terms of titles published, about 35 % of books in translation are published in the Czech Republic, while in Poland it is only 20 %. However, Poland is a country of large foreign investors, including within the book market, where many large publishing houses are setting up their own subsidiaries for book production in Central and Eastern Europe (Egmont, Wolters Kluwer, Pearson etc.). Thus, many specialist publications intended for the Czech market are also produced in Poland.

This thesis was written with the intention of introducing the Polish book market and pointing out certain similarities and differences with the Czech book market. The aim was mainly to map the current state of this market. However, the work is by no means completed, but on the contrary, it offers comparative data and can be a basis for possible further works focusing on the book market in Poland.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Největší nakladatelé na polském knižním trhu v roce 1995	26
Tabulka 2: Obrat knižního trhu v Polsku (2012 - 2021)	51
Tabulka 3: Největší nakladatelé v Polsku dle příjmů (2020).....	54

Anotace

NÁZEV:

Analýza jednotlivých segmentů polského knižního trhu v rámci komparace s českých knižním trhem v letech 2012–2021

AUTOR:

Bc. Lukáš Kowala

KATEDRA A FAKULTA:

Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.

ANOTACE:

Tato práce zkoumá současný polský knižní trh v letech 2012–2021, představuje však rovněž jeho základní historický vývoj. Statistická data polského knižního trhu jsou zkoumána z pohledu nakladatelského, distribučního a knihkupeckého segmentu. Představeni jsou největší nakladatelé, distributoři i knihkupci z celého Polska. Deskriptivní metodou jsou data komparována s podobnými statistickými údaji z prostředí českého knižního trhu. Samostatná kapitola představuje fungování polského knižního trhu v době globální pandemie Covid-19. Závěrečná kapitola práce poukazuje srovnávací metodou na výraznější odlišnosti i podobnosti polského i českého knižního trhu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Polsko, knižní trh, nakladatelství a distribuce, knihkupectví, srovnání

Abstract

TITLE:

The analysis of individual segments of the Polish book market and comparison with the Czech book market in 2012–2021

AUTHOR:

Bc. Lukáš Kowala

DEPARTMENT:

The Department of Czech Studies, Faculty of Arts, Palacký University of Olomouc

SUPERVISOR:

Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.

ABSTRACT:

This thesis examines the current Polish book market in 2012–2021, but also represents its fundamental historical development. The statistical data of the Polish book market are examined from the perspective of the publishing, distribution and bookshop segment. The largest publishers, distributors and booksellers from all over Poland are represented. Polish statistical data are compared with similar statistical data from the Czech book market, using a descriptive method. A separate chapter presents the functioning of the Polish book market at the time of the Covid-19 global pandemic. The final chapter of the thesis points out significant differences, but also similarities of the Polish and Czech book markets.

KEYWORDS:

Poland, book market, publishing and distribution, bookshops, comparison

Bibliografie

Publikace

CZAPLIŃSKI, Przemysław. *Powrót centrali*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007. ISBN 978-83-0803-970-0.

DOBROŁĘCKI, Piotr. *Dwudziestolecie wolnego rynku książki w Polsce (1989-2009)*. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2010. ISBN 978-83-611-5460-0.

FRIEDLANDEROVÁ, Hana; RICHTER, Vít a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Covidočtení: co s naším čtenářstvím udělala pandemie*. Brno: Host, 2022. ISBN 978-80-275-1095-5.

FRIEL, Jiří; JUREK, Tomasz; ŘEZNÍK, Miloš a WIHODA, Martin. *Dějiny Polska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2023. ISBN 978-80-7422-914-5.

KAŹMIERCZAK, Andrzej. Stan badań nad historią produkcji książki polskiej w Wielkopolsce w okresie zaborów. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*. 1968, roč. 7, č. 66, s. 35–49.

KLUKOWSKI, Bogdan. *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce*. Warszawa: SBP, 2008. ISBN 978-83-61464-00-6.

KLUKOWSKI, Bogdan, TOBERA, Marek. *W tym niezwykłym czasie*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie SEDNO, 2013. ISBN 978-83-6335-438-1.

KUTA, Cecylia. Prasa drugiego obiegu w PRL. In: KARDELA, Piotr; WAROT, Paweł a WOLSZA, Tadeusz. *Wbrew partii i cenzurze: media podziemne w PRL: studia i artykuły*. Warszawa: IPN, 2012, s. 10–25. ISBN 978-83-7629-356-1.

MATCZUK, Alicja. Potyczki bibliografów z cenzurą w okresie zaborów. *Folia Toruniensia*. 2017, roč. 17, s. 76–98. ISSN 1641-3792.

MÜLLEROVÁ, Lenka. *Knižní marketing*. Günther. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3357-8.

SZWEJKOWSKA, Helena. *Książka drukowana XV-XVIII wieku: zarys historyczny*. Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1975.

TRÁVNÍČEK, Jiří, 2014. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6.

TUREČKOVÁ, Marcela (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013*. SKČN, 2013. ISBN 978-80-902495-8-5.

TUREČKOVÁ, Marcela (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2013/2014*. SKČN, 2014. ISBN 978-80-905680-1-3.

TUREČKOVÁ, Marcela (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2014/2015*. SKČN, 2015. ISBN 978-80-905680-4-4.

TUREČKOVÁ, Marcela (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2015/2016*. SKČN, 2016. ISBN 978-80-905680-8-2.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2016/2017*. SKČN, 2017. ISBN 978-80-907020-0-4.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2017/2018*. SKČN, 2018. ISBN 978-80-907020-2-8.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2018/2019*. SKČN, 2019. ISBN 978-80-907020-4-2.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2019/2020*. SKČN, 2020. ISBN 978-80-907020-6-6.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2020/2021*. SKČN, 2021. ISBN 978-80-907020-9-7.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2021/2022*. SKČN, 2022. ISBN 978-80-908778-1-8.

VOPĚNKA, Martin (ed.). *Zpráva o českém knižním trhu 2022/2023*. SKČN, 2023. ISBN 978-80-908778-3-2.

WASZCZYK, Paweł (ed.). *Rynek książki w Polsce 2017. Dystrybucja*. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2017. ISBN 978-83-638-7988-4.

WASZCZYK, Paweł (ed.). *Rynek książki w Polsce 2017. Wydawnictwa*. Warszawa: Biblioteka Analiz, 2017. ISBN 978-83-638-7987-7.

ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2020 roku*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2021. ISBN 978-83-8259-055-5.

ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w drugim roku pandemii (2021–2022)*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2022. ISBN 978-83-8259-484-3.

ZASACKA, Zofia a CHYMKOWSKI, Roman. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2022 roku*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2023. ISBN 978-83-8259-507-9.

Internetové zdroje

Afera wydawnictwo - o nas. Online. Wydawnictwoafera.pl. Dostupné z: <https://www.wydawnictwoafera.pl/o-nas.p3.html>. [cit. 2024-01-08].

Amazon w Polsce. Co to oznacza dla rynku książki? Online. Lubimyczytac.pl. 24.02.2021. Dostupné z: <https://lubimyczytac.pl/amazon-w-polsce-co-to-oznacza-dla-rynku-ksiazki> [cit. 2023-12-21].

Ateneum - o firmie. Online. Ateneum.net.pl. Dostupné z: <https://www.ateneum.net.pl/strona.php?id=4>. [cit. 2023-12-30].

BAŁDYGA, Zofia, 2020. *Polská čechofilie a čtenářství. Čtou Poláci českou literaturu?* Online. Czechlit.cz. 04.06.2020. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/polska-cechofilie-a-ctenarstvi-ctou-polaci-ceskou-literaturu/>. [cit. 2024-01-09].

BEDNAREK, Justyna. *Dobiegły końca 26. Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie*. Online. Targiksiazki.pl. 30.10.2023. Dostupné

z: [https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,dobiegly-konca-26-miedzynarodowe-targi-ksiazki-w-krakowie-\[podsumowanie-i-zdjecia\],10032.html](https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,dobiegly-konca-26-miedzynarodowe-targi-ksiazki-w-krakowie-[podsumowanie-i-zdjecia],10032.html). [cit. 2024-01-08].

Co dalej z Super Siódemką?. Online. Rynek-ksiazki.pl. 01.03.2019. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/co-dalej-z-super-siodemka/>. [cit. 2023-12-30].

Co się dzieje z Merlin.pl?. Online. Rynek-ksiazki.pl. 07.06.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/co-sie-dzieje-z-merlin-pl/>

Czechy gościem honorowym Warszawskich Targów Książki 2021. Online. Rynek-ksiazki.pl. 09.07.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/czechy-gosciem-honorowym-warszawskich-targow-ksiazki-2021/>. [cit. 2024-01-08].

ČR comics 2022 (a 22 let předtím). Online. Comicsdb.cz. 30.01.2023. Dostępne z: <https://comicsdb.cz/clanek/481/cr-comics-2022-a-22-let-predtim>. [cit. 2023-12-27].

DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2020 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2021. Dostępne z: <https://www.bn.org.pl/download/document/1624448572.pdf>. [cit. 2024-01-10].

DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2021 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2022. Dostępne z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2021-k>. [cit. 2023-12-27].

DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga. *Ruch wydawniczy w liczbach: 2022 - książki*. Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2023. Dostępne z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2022-k>. [cit. 2023-12-27].

Dlaczego warto z nami współpracować?. 2022. Online. Empik.com. Dostępne z: <https://www.empik.com/biznes>. [cit. 2024-01-08].

DOBROŁĘCKI, Piotr. *Dziś Azymut to dużo więcej niż hurtownia*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.06.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/dzis-azymut-to-duzo-wiecej-niz-hurtownia/>. [cit. 2023-12-30].

DOBROŁĘCKI, Piotr. *Naszą przewagą jest kompleksowość – od druku po sprzedaż*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 12.08.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/nasza-przewaga-jest-kompleksowosc-od-druku-po-sprzedaz/>. [cit. 2023-12-30].

DOBROŁĘCKI, Piotr. *Po pandemii nic już nie będzie takie samo*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.03.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/po-pandemii-nic-juz-nie-bedzie-takie-samo/>. [cit. 2023-12-21].

Dynamicznie na OBK. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.11.2018. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/dynamicznie-na-obk/>. [cit. 2023-12-30].

Eduksiążka - O nas. Online. Eduksiazka.pl. Dostępne z: <https://eduksiazka.pl/o-nas>. [cit. 2023-12-30].

Empik. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostępne z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Empik>. [cit. 2024-01-08].

Empik likwiduje księgarnie Mole Mole, zwolniono prawie 100 osób. Online. Wirtualnemedial.pl. 05.05.2020. Dostępne z: <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/empik-zamknal-ksiegarnie-mole-mole-zwolniono-prawie-100-osob>. [cit. 2023-12-30].

Foksal - o nas. Online. Gwfoksal.pl. Dostępne z: https://www.gwfoksal.pl/o_nas. [cit. 2023-12-28].

FROŁOW, Kuba a GOŁĘBIEWSKI, Łukasz. *Rozmowa z Jackiem i Krzysztofem Olesiejukami, właścicielami Firmy Księgarskiej Jacek Olesiejuk*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.09.2005. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/rozmowa-z-jackiem-i-krzysztofem-olesiejukami-wlascicielami-firmy-ksiegarskiej-jacek-olesiejuk/>. [cit. 2023-12-28].

Grupa Wydawnicza Foksal z Grupy Empik podsumowała 2022 rok. Online. Rynek-ksiazki.pl. 26.04.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/grupa-wydawnicza-foksal-z-grupy-empik-podsumowala-2022-rok/>. [cit. 2023-12-28].

Historia druku w Polsce. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostępne z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_druku_w_Polsce#CITEREF_Szwejkowska1975. [cit. 2023-12-08].

Ile jest księgarń niezależnych i sieciowych w OBK? Online. Obk.pik.org.pl. Dostępne z: <https://obk.pik.org.pl/news/report/1#>. [cit. 2023-12-21].

Imker, wzmocniony przez inwestora, chce rozpedzić polski self-publishing. Online. Rynek-ksiazki.pl. 02.11.2022. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/imker-wzmocniony-przez-inwestora-chce-rozpedzic-polski-self-publishing/>. [cit. 2024-01-08].

Jak rośnie rynek sprzedaży produktów cyfrowych?. Online. Autopay.pl. 10.03.2022. Dostępne z: <https://autopay.pl/baza-wiedzy/blog/ecommerce/jak-rosnie-rynek-sprzedazy-produktow-cyfrowych>. [cit. 2024-01-08].

Jedno z największych polskich wydawnictw. Online. Wydawnictwoznak.pl. Dostępne z: <https://www.wydawnictwoznak.pl/o-nas>. [cit. 2023-12-28].

Kindle vítězí: Amazon poprvé prodal více elektronických knih než papírových. Online. Byznys.hn.cz. 29. 1. 2011. Dostępne z: <https://byznys.hn.cz/c1-49618280-kindle-vitezi-amazon-poprve-prodal-vice-elektronickych-knih-nez-papirovych>. [cit. 2023-12-18].

Koniec księgarni BookBook. Online. Rynek-ksiazki.pl. 11.07.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/koniec-ksiegarni-bookbook/>. [cit. 2023-12-30].

KOZAKIEWICZ, Magdalena, 2020. *Rynek książki w czasie pandemii. Raport z branży - podsumowanie roku.* Online. Ksiazka.net.pl. Dostępne z: <https://ksiazka.net.pl/rynek-ksiazki-w-czasie-pandemii-raport-z-branzy-podsumowanie-roku>. [cit. 2024-01-19].

Książka na telefon, 2020. Online. Dostępne z: <http://ksiazkanatelefon.pl>. [cit. 2024-01-19].

Książkowe Klimaty. Online. Ksiazkoveklimaty.pl. Dostępne z: <https://ksiazkoveklimaty.pl/ksiazka>. [cit. 2024-01-09].

Księgarnie mogą dostać do 30 tys. zł na czynsz i promocję. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.08.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/ksiegarnie-moga-dostac-do-30-tys-zl-na-czynsz-i-promocje/>. [cit. 2024-01-10].

KUCZYŃSKI, Paweł. *Badanie czytelników w sieci*. Online. Lubimyczytac.pl. 25.05.2022. Dostępne z:

https://pliki.lubimyczytac.pl/2022_aktualnosci/05_maj/19/ankieta/WYNIKI%20%20V%20EDYCJI%20BADANIA%20%202022%20ROK.pdf. [cit. 2024-02-14].

Liber zamiast Dictum. Online. Rynek-ksiazki.pl. 22.01.2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/liber-zamiast-dictum/>. [cit. 2023-12-30].

Liczba egzemplarzy obowiązkowych. Online. Bn.org.pl. Dostępne z: <https://www.bn.org.pl/dla-wydawcow/egzemplarz-obowiazkowy/liczba-egzemplarzy-obowiazkowych/>. [cit. 2023-12-19].

Liczba księgarń w pierwszym kwartale 2023 roku. Online. Obk.pik.org.pl. Dostępne z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2023-12-30].

Liczba księgarń z podziałem na województwa. Online. Obk.pik.org.pl. 13.12.2022. Dostępne z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2024-02-14].

Lista laureatów Nagrody Nobla związanych z Polską. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostępne z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_laureatów_Nagrody_Nobla_związanych_z_Polską. [cit. 2023-12-27].

Mala stabilizacja. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.12.2013. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/mala-stabilizacja/>. [cit. 2024-03-01].

MAPA KSIĘGARNÍ. Online. Lubimyczytac.pl. Dostępne z: <https://lubimyczytac.pl/mapaksiegarn>. [cit. 2024-02-14].

MENDRUŃ, Renek. *Grupy wydawnicze, wydawcy i imprinty*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 14.02.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/grupy-wydawnicze-wydawcy-i-imprinty/>. [cit. 2023-12-28].

Merlin.pl. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2023. Dostępne z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Merlin.pl>. [cit. 2024-01-08].

MORAWIECKA, Anna. *Targi książki są zaprzeczeniem kryzysu czytelnictwa*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.12.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/anna-morawiecka-targi-ksiazki-sa-zaprzeczeniem-kryzysu-czytelnictwa/>. [cit. 2024-01-08].

Najnowszy „Ruch wydawniczy w liczbach”. Online. Rynek-ksiazki.pl. 21.06.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/najnowszy-ruch-wydawniczy-w-liczbach-3/>. [cit. 2023-12-27].

Nasze księgarnie. Online. Bookbook.pl. Dostępne z: <https://www.bookbook.pl/nasze-ksiegarnie.html>. [cit. 2023-12-30].

Nasze księgarnie. Online. Swiatksiazki.pl. Dostępne z: <https://www.swiatksiazki.pl/ksiegarnie/nasze-ksiegarnie>. [cit. 2023-12-28].

Nowa Era - o firmie. Online. Nowaera.pl. Dostępne z: <https://www.nowaera.pl/o-nas/o-firmie>. [cit. 2023-12-28].

Nowe salony Empik. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.08.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/nowe-salony-empik/>. [cit. 2024-01-08].

O księgarni ZNAK. Online. Znak.com.pl. Dostępne z: <https://www.znak.com.pl/onas>. [cit. 2024-01-08].

Odbiór osobisty w punktach Bonito. Online. Bonito.pl. Dostępne z: <https://bonito.pl/odbior-osobisty>. [cit. 2024-01-08].

Pandemie covidu-19. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia, 2024. Dostępne z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pandemie_covidu-19. [cit. 2024-01-10].

Platon - o nas. Online. Platon.com.pl. Dostępne z: https://platon.com.pl/wspolpraca/o_nas.html. [cit. 2023-12-30].

Polska izba książki. Online. Pik.org.pl. Dostępne z: <http://www.pik.org.pl/s/25/informacje-o-pik>. [cit. 2023-12-19].

Postępowanie w sprawie Wikru zakończone. Online. Rynek-ksiazki.pl. 27.08.2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/postepowanie-w-sprawie-wikru-zakonczone/>. [cit. 2023-12-30].

Poznańskie Targi Książki 2023 dobiegły końca. Online. Targiksiazki.pl. Dostępne z: <https://targiksiazki.pl/pl/aktualnosci/poznanskie-targi-ksiazki-2023-dobiegly-konca/>. [cit. 2024-01-08].

Ranking wydawnictw 2020. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.11.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/ranking-wydawnictw-2020/>. [cit. 2023-12-28].

Reaktywacja Matras.pl. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.03.2018. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/reaktywacja-matras-pl/>. [cit. 2024-01-08].

Rekordowa frekwencja na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie. Online. Wirtualnemedi.pl. 31.05.2023. Dostępne z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/rekordowa-frekwencja-na-miedzynarodowych-targow-ksiazki-w-warszawie>. [cit. 2024-01-08].

Ridero - serwis internetowy. Online. Ridero.eu. Dostępne z: <https://ridero.eu/pl/about.html>. [cit. 2023-12-27].

Rynek książki A.D. 2020. Online. Rynek-ksiazki.pl. 04.10.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-a-d-2020/>. [cit. 2023-12-27].

Rynek książki - o nas. Online. Rynek-ksiazki.pl. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/o-nas/>. [cit. 2023-12-19].

Rynek książki w Polsce i na świecie. Online. Rynek-ksiazki.pl. 24.10.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-ksiazki-w-polsce-i-na-swiecie/>. [cit. 2023-12-28].

Rynek wart 2,34 mld zł. Online. Rynek-ksiazki.pl. 01.10.2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-wart-234-mld-zl/>. [cit. 2023-12-27].

Rząd nacjonalizuje rynek podręczników. Online. Rynek-ksiazki.pl. 07.05.2014. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/rzad-nacjonalizuje-rynek-podrecznikow/>. [cit. 2023-12-19].

Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami za granicą w latach 2015-2020. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Online. Dostępne z: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rzadowy-program-wspolprac-z-polonia-i-polakami-za-granica-w-latach-2015-2020>. [cit. 2023-12-08].

Sądowa upadłość Matrasa. Online. Rynek-ksiazki.pl. 31.07.2018. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/sadowa-upadlosc-matrasa/>. [cit. 2023-12-30].

SEROKA, Anna (ed). *Ruch wydawniczy w liczbach: 2012.* Online. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2013. Dostępne z: <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/ruch-wydawniczy-w-liczbach/ruch-wydawniczy-w-liczbach-2012>. [cit. 2023-12-27].

Sytuacja na rynku książki w 2021 roku. Online. Rynek-ksiazki.pl. 13.09.2022. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/sytuacja-na-rynku-ksiazki-w-2021-roku/>. [cit. 2023-12-27].

Średnio ponad 35 egzemplarzy sprzedanych w minutę. Online. Rynek-ksiazki.pl. 19.05.2021. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/srednio-ponad-35-egzemplarzy-sprzedanych-w-minute/>. [cit. 2023-12-22].

Świecie traci jedyną księgarnię. Online. Rynek-ksiazki.pl. 29.04.2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/swiecie-traci-jedyna-ksiegarnie/>. [cit. 2023-12-30].

Téměř tři čtvrtiny Čechů přečtou za rok alespoň jednu knihu. Už ne od Viewegha. Online. Ceskatelevize.cz. 27.10.2023. Dostępne

z: [https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/temer-tri-ctvrtiny-cechu-precitou-za-
rok-alespon-jednu-knihu-uz-ne-od-viewegha-560](https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/temer-tri-ctvrtiny-cechu-precitou-za-rok-alespon-jednu-knihu-uz-ne-od-viewegha-560). [cit. 2024-01-19].

TENDERENDA-OŻÓG, Ewa. *Rynek audiobooków w Polsce*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 10. 12. 2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/rynek-audiobookow-w-polsce/>. [cit. 2023-12-18].

Upadłość czy sanacja. Online. Rynek-ksiazki.pl. 30.04.2017. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/upadlosc-czy-sanacja/>. [cit. 2023-12-19].

VAT na e-booki niższy, ale na audiobooki już nie. Online. Money.pl. 30. 10. 2019. Dostępne z: <https://www.money.pl/podatki/vat-na-e-booki-nizszy-ale-na-audiobooki-juz-nie-6440740061841026a.html> [cit. 2023-12-18].

VOPĚNKA, Martin. *Víte o tom, jak si váš spisovatel žije? Byli byste ochotní ho podpořit?* Online. Kosmas.cz. 08.06.2015. Dostępne z: <https://www.kosmas.cz/oko/aktuality/13626/vite-o-tom-jak-si-vas-spisovatel-zije-byli-byste-ochotni-ho-podporit/>. [cit. 2023-12-27].

Výzva k programu COVID – Nájemné. Online. Mpo.cz. 26.6.2020. Dostępne z: https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/kopie-1-vyzva-k-programu-covid-_najemne--257378/. [cit. 2024-01-19].

W internecie kupujemy coraz więcej. Online. Rynek-ksiazki.pl. 14.02.2023. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/w-internecie-kupujemy-coraz-wiecej/>. [cit. 2024-03-22].

WASZCZYK, Paweł. *Logistyka nie rabat*. Online. Rynek-ksiazki.pl. 15.06.2015. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/czasopisma/logistyka-nie-rabat/>. [cit. 2023-12-30].

WSiP - o nas. Online. Wsip.pl. Dostępne z: <https://www.wsip.pl/o-firmie/historia/>. [cit. 2023-12-28].

Wskaźnik liczby księgarń na 10.000 mieszkańców. Online. Obk.pik.org.pl. 15.09.2022. Dostępne z: <https://obk.pik.org.pl/news/report>. [cit. 2024-02-14].

Wydawnictwo. Online. Wydawnictwoliterackie.pl. Dostępne z: <https://www.wydawnictwoliterackie.pl/wydawnictwo>. [cit. 2023-12-30].

Wydawnictwo Amaltea. Online. Amaltea.az.pl. Dostępne z: <http://amaltea.az.pl/wp/>. [cit. 2024-01-09].

Wydawnictwo Nasza Księgarnia - o nas. Online. Nk.com.pl. Dostępne z: <https://nk.com.pl/o-nas/info.html>. [cit. 2023-12-30].

Zakończył się proces przejęcia działu książki Egmont Polska. Online. Rynek-książki.pl. 05.05.2020. Dostępne z: <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/zakonczyly-sie-proces-przejecia-dzialu-ksiazki-egmont-polska/>. [cit. 2023-12-28].

ZEKIN-KOMPANOWSKI, Tomasz. *Branża wydawniczo-księgarska w ostatniej dekadzie (1989–1999)*. In: Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Bibliologia, 2000, s. 114. Online. Dostępne z: <https://1url.cz/nuYJ4>. [cit. 2023-12-15].

ZELENKA, Filip. *Obří polský e-shop Allegro vstupuje na český trh. Zákazníky chce lákat na nízké ceny*. Online. E15.cz. 10.05.2023. Dostępne z: <https://www.e15.cz/byznys/obri-polsky-e-shop-allegro-vstupuje-na-cesky-trh-zakazniky-chce-lakat-na-nizke-ceny-1398133>. [cit. 2023-12-22].

E-mailová komunikace

DOBROŁĘCKI, Piotr. *Rynek książki w PL* [elektronická pošta]. Message to: l.kowala@seznam.cz. 2023-07-28 10:47 [cit. 2023-12-20]. Osobní komunikace.